

1994eko Urriak 30 - 1.502 zenbakia - 250 pezeta (BEZ barne) / 14 libera

ARGIA

NAZIOARTEA

patistekin izan gara
Mexikoko oihanean

MASTERRAK

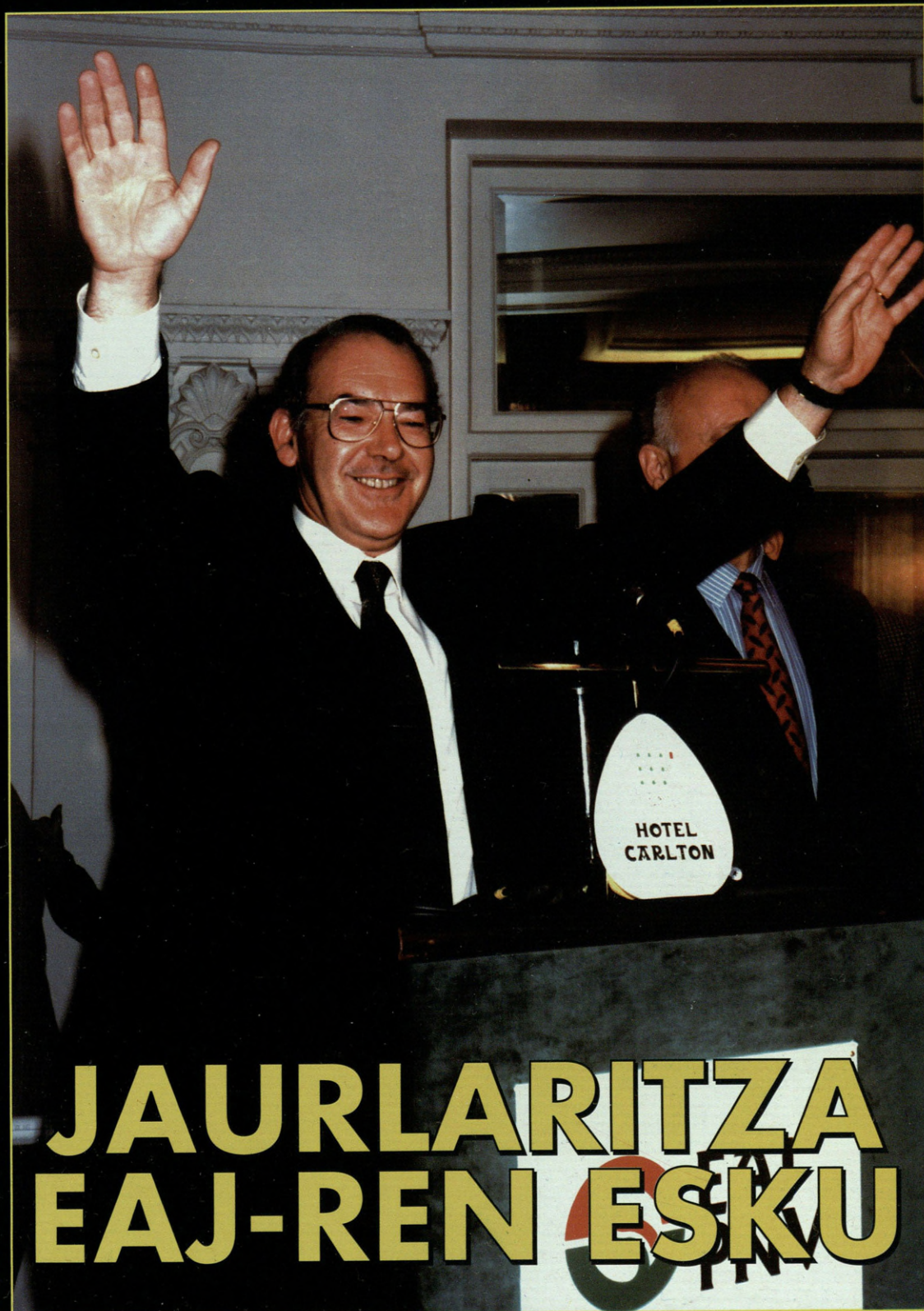
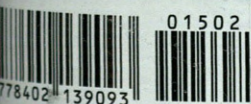
aisu izateko sukarra
hedatu da

EKOLOGIA

Zaborra maitatuz,
gurugiroa zaintzeko
proposamenak

XABIER SANTXOTENA

«Oso gutxi daude
Euskal Herrian
Arzalluz eta Oteiza
bezalakoak»

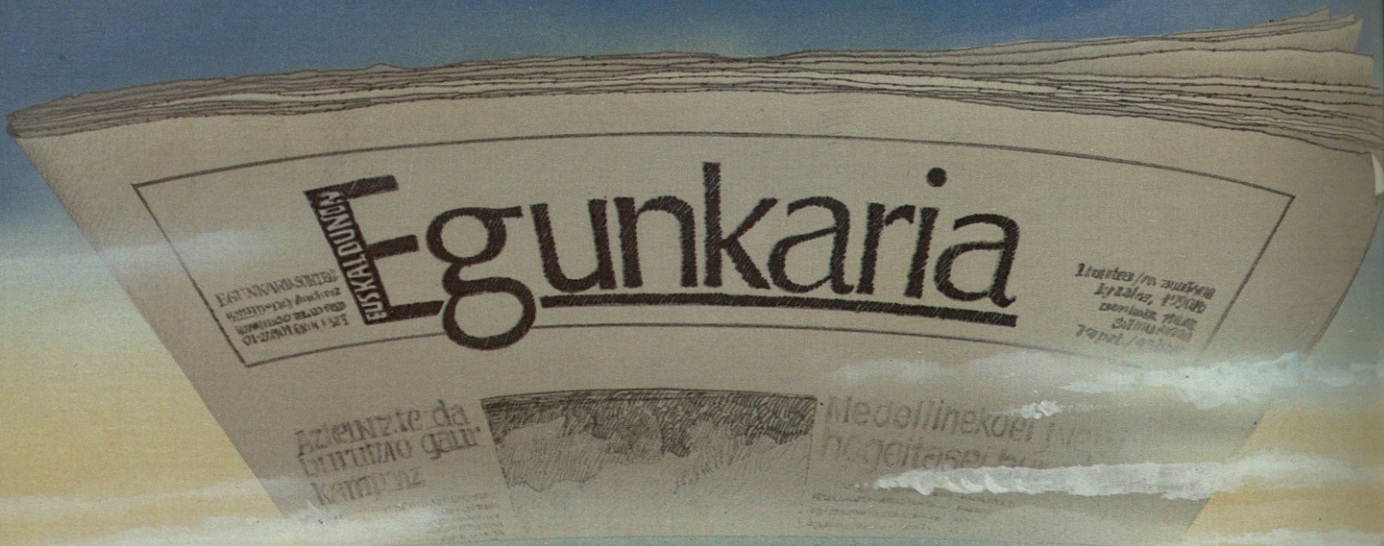

JAURLARITZA EAJ-REN ESKU

GALEUZCAK MESTIZAIA BESARKATUKO DU GASTEIZEN

Euskal Herriko Egunkaria

Zure Egunkaria

Egunkaria

6. PSE-EEren jaitiera dela eta oraingo koalizioak ez du gehiengo osoa. Gobernukide berrien bila. AITZIBER YARZA.

12. Asteazkera. XABIER LETONA

14. Chiapas gerraren usainean. ANA UNANUE

18. Jose Antonio Altuna, munduko hirugarren giltzagilearekin elkarriketa. XABIER LETONA.

20. Asko dira master ikasketak egiteko aukerak. Maisu izateko sukarra. JOXI GOIKOETXEA.

24. Zaramaren Maitaleen 10. jardunaldiak hasiko dira urriaren 29an Elorriren. Zaborra maitatuz ingurugiroa zaindu. JOSETXU GONZALEZ.

28. Xabier Santxotena: «Oso gutxi daude Euskal Herrian Arzalluz eta Oteiza bezalakoak». ISMAEL DIAZ DE MENDIBIL

34. Kultura kronika. J.J. PETRIKORENA.

37. Gasteizen egingo den Galeuzcak mestizaiaren inguruan jardungo du. Mestizuen multzoa. J.J. PETRIKORENA.

40. «Sakoneta» ipuin liburua argitaratu du Juan Luis Zabalak Susa argitaletxearekin. «Nire barruko kezka, obsesio eta ideiak kanporatzeko idazten dut». J.J. PETRIKORENA.

42. Nola egin 500.000 lagunentzako telebista? ETB: etorkizunak neurtuko gaitu guztiok. LUIS ALBERTO ARANBARRI.

44. Urriaren 15ean bete da Friedrich Nietzscheren jaiotzaren 150. urteurrena. Filosofiaz haratago. MIKEL ELORZA.

46. Kultura agenda.

48. Argitalpenak.

50. Aukerak.

56. Denborapasa.

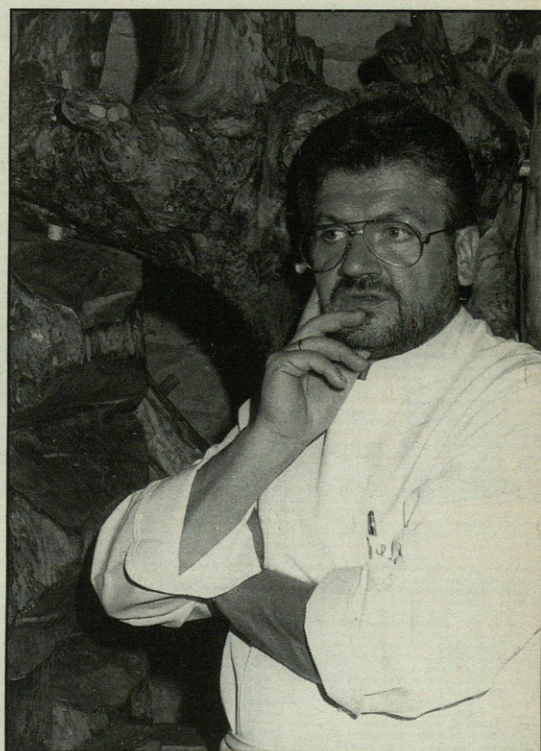
58. Harria eta herria. ERRAMUN BAXOK.

XABIER SANTXOTENA:

Gasteizen dagoen eta XV. mendeko etxea den El Portalon ostatu ezaguneko nagusia da Xabier Santxotena.

Beratarra joan ginen eskaintzen dituen jakiak dastatu eta gordeta dauzkan eskulturak ikustera. Eskultorea eta ostalaria baita Santxotena. Ostatuko mahai baten inguruan eseri ginen, eta bazkaldu ondoren luze eta zabal mintzatu berarekin hainbat gairen inguruan, zer esanik ere denetan baitu: ostalaritza, sukaldaritza, eskulturgintza, artea, euskara, Euskal Herriko egoera... /28

HAUTESKUNDEAK: EAEko bostgarren legegintzaldirako hauteskundeetan alderdi bozkatuena izan arren, botu banaketaren arabera EAJk beste bi lagun beharko ditu gobernua osatzeko. IU, PP eta UAK gora egin duten bezala, PSE-EE, EA eta HBk ordezkari gutxiago lortu dute, -azken biek Europako hauteskundeekiko boto igoera nabaria jasan badute ere-./ 6

LITERATURA:

Galeuzcak Gasteizen egingo du aurtengo bilkura, urriaren 28tik azaroaren 1era, mestizaia, nahasketa eta itzulpengintzaren inguruan. Euskal ordezkariaren izenean Juan Garzia, Pako Aristi, Koldo Biguri, Matias Mujika eta Edorta Jimenezen lanak aurkeztuko dira, eta horien mamia bildu dugu orriotan./37

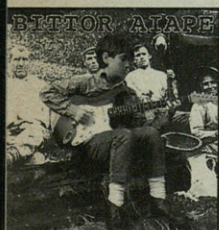
ARGIA

ASTERO ETXEAN

ARGIAKO HARPIDEDUN IZAN ZAITEZ

ARGIA etxean hartzeak abantaila guztiak ditu.
Zenbaki guztiak jasoko dituzu, kalean baino %20 merkeago.
Euskal Kulturaren Urtekaria etxera iritsiko zaizu.
ARGIAzaleen elkarteko partaide izango zara.
ARGIAren eskaintza berezietan parte hartu ahal izango duzu.

ETA ARGIAREN 75. URTEURRENA OSPATZEKO
KONPAKTO EDO LIBURU BAT DOHAINIK ZURETZAKO
AUKERA EZAZU 6 OPARIOTAKO BAT

BITTOR AIAPE
Bittor Aiape

LAJA eta
LANDAKANDA
Gure Oroitgarri

TXIRRI; MI
TXIRIBITON
Jolasean, ze
arraio!

JOXE
AZURMENDI
Espainolak eta
euskaldunak

BERNARDO
ATXAGA
Gizona bere
bakardadean

ITXARO BO
Bakean utzi

ARGIAKO HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT
marka ipini diodan oparia eskuratuz

%25 merkeago eskuratuko duzu

HARPIDETZA TXARTELA		☎ (943) 37 15 45		FAXA: (943) 36 10 48		HARPIDETZA SARIAK (BEZ barne) Hego Euskal Herria 10.900 pzt Iparr. Euskal Herria 685 libera Espainia 10.900 pzt Beste Atzerriak 14.250 pzt Airez 22.500 pzt
IZENA	_____	1. DEITURA	_____			
2. DEITURA	_____	HELBIDEA	_____			
TFNOA	_____	HERRIA	_____			
POSTA KODEA	_____	HERRIALDEA	_____			
BANKU EDO AURREZKI KUTXA	_____					
SUKURTSAL HELBIDEA	_____	SUKURTSAL ZKIA	_____			
KONTU KORRONTEA/LIBRETA	_____					
Entitatea Sukurtsala K.D.		Kontu zenbakia				
ARGIA: Zirkuitu ibilbidea 1 eta 2				LASARTE-ORIA 20160		

Bortzirietako mapa eskolarra

GAI honi buruz zenbait oker entzun eta irakurri dudanez, publikoki erreflexio bat egin nahi dut.

Interesak dituen eta gaia sakonki eza-gutzen duen baten ikuspegitik egiten dut, alde batetik irakaskuntza ertainak *euskaraz eta gazteleraz* egiten diren Berako Institutuko zuzendaria naizelako eta bestetik, 83ko Nafarroa Oinez Komisio Antolatzaileko partaide izan nintzen.

Gogoratu nahi nuke orduko lema «Euskara eskolara» izan zela eta garai hartako ikastolen etorkizunari begira aipatzen zena: «... eta bide horretatik Irakaskuntza Pribatura bideratuak egongo ginateke eta prozesua ez litzateke egokia izanen. Beraz prozesu honek eskola publikora ere iritsi beharko luke...»

Gaur egun Nafar Gobernuak ordainduak, Bortzirietan lehenengo mailako zortzi ikastetxe daude eta bigarren mailako bat (herrien arteko idstantziarik handiena 15 kilometrokoa dugu). Guztiek D ereduan irakasten dute, batek ezin B ereduan egiten baitu.

Benetan *kalitatezko* irakaskuntza nahi badugu eta LOGSEko erizpide pedagogikoak aplikatu nahi baditugu ikasle go hau ez genukeela bi ikastetxetan banatu behar pentsatzen dut.

Egoera honen aurrean eta jakinda Nafar Gobernuak Mapa Eskolarra osatu behar zuela, 1991ko azaroan Berako Institutuak Bortzirietako ikastetxeak elkartzituen bi proposamen lantzeko: bata hezkuntza proiektu bateratu bat osatzea,

Bortzirietako neska-mutil *guztiei* kalitatezko hezkuntza korrodinatu bat eskaintzeko; eta bestea Bortzirietako Mapa Eskolarren diseinua egitea, Nafar Gobernuari guztiok aurkezteko. Proposamena egin zenean eta ikastetxeek analizatu ondoren, 92ko otsailean erantzuna jasotzeko asmoz berriz elkartu ginen. Orduan Berako eta Lesakako ikastolek adierazi zuten proposamen bateratua ez zitzaie interesatzen eta beraiek bazeukatela beraien proiektu berezia. Honela, bada, Administrazioak erabakia hartu beharko zuela onartu zen.

Administrazioak erabaki zuen, eta Bortzirietako Mapa Eskolarra publikoari ezagutzera eman zitzaion. OHOk zortzi ikastetxeak haur hezkuntza eta lehen mailako zentroak bihurtuko dira (12 urte arte) eta Berako Institutua Bigarren Mailako Hezkuntza Ikastetxea izendatu da. Institutu honetan ESO, bi batxilergo mota eta Lanbide Heziketarako Ziklo Osagarriak emanen dira, guztiak *euskaraz* eta *gasteleraz*. Kontutan hartuz ikasle goaren urritasuna hezkuntz eskaintza Baztango Institutuarekin osatuko da.

Euskal Autonomi Elkartetik jasotako laguntzaz ere erreflexionatu nahi dut. Berako eta Lesakako ikastoletako 8. maila egin zuten lehenbiziko belaunaldiaren

urtea, Eusko Jaurlaritzan Garaikoetxearen azkeneko urtea izan zen. Honek bi ikastoletako zuzendaritzaren ekaerari Hondarribiko institutuan egin zezaketela erantzun zion. Gobernu aldaketa egon zen eta gure ikasleak ez ziren onartuak izan, ikasleen gurasooi Ajuria Enean eta Lakuan ateak itxi zizkiguten eta azkenik Joseba Arregik Irungo Institutuan tarte bat egin zigun (eskerrik asko). Gaur egun arazo ekonomikoak direla eta hainbat ikastola sare publikora pasatzera beharturik izan direla ikusten dugu (hurbilen daukaguna Irungoa). Nola uler daiteke Euskadiko hainbat erakunde publikok Berako Ikastolarentzat dirulaguntza ematea, *jakinda Beran bigarren mailako irakaskuntza euskaraz ziurtatua dagoela?*

Berako Toki Ona institutuan bigarren mailako irakaskuntza euskaraz egiten jarraituko dugu, kalitatezkoa izan dadin lanean arituko gara eta horren frogak ekainean eta irailean Unibertsitateko Sarrera Frogetako emaitzak izan daitezke: %100eko gainditu zuen.

Jose Maria Irazoki

JABEA: ZERUKO ARGIA, S.A.L.
ZUZENDARIA: Joxe Mari Irazusta.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 1 eta 2 pabiloiak. 20160 Lasarte-Oria.

Tlf: 37 15 45. Faxa: 36 10 48.

BIZKAIA: Zabalburu 2, 1. ezkerre. 48003 Bilbo.

Tlf: 410 34 34. Faxa: 410 37 15.

NAFARROA: Iratxe Monastegia 70, 3. ezkerre. 31011 Iruñea.

Tlf: 17 80 78. Faxa: 17 80 77.

IPARRALDEA: Harrobiko Etxea, 64122 Urruña.

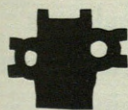
Fax-Tlf: 47 17 10

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA:
72562 E.

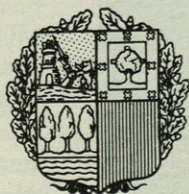
INPRIMATEGIA ETA FOTOMEKANIKA:
Antza, S.A.L.

kutxa fundazioa

fundación kutxa

- gipuzkoa donostia kutxaren
- gizarte-ekintza
- obra social
- de la caja gipuzkoa san sebastián

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Diputazioa

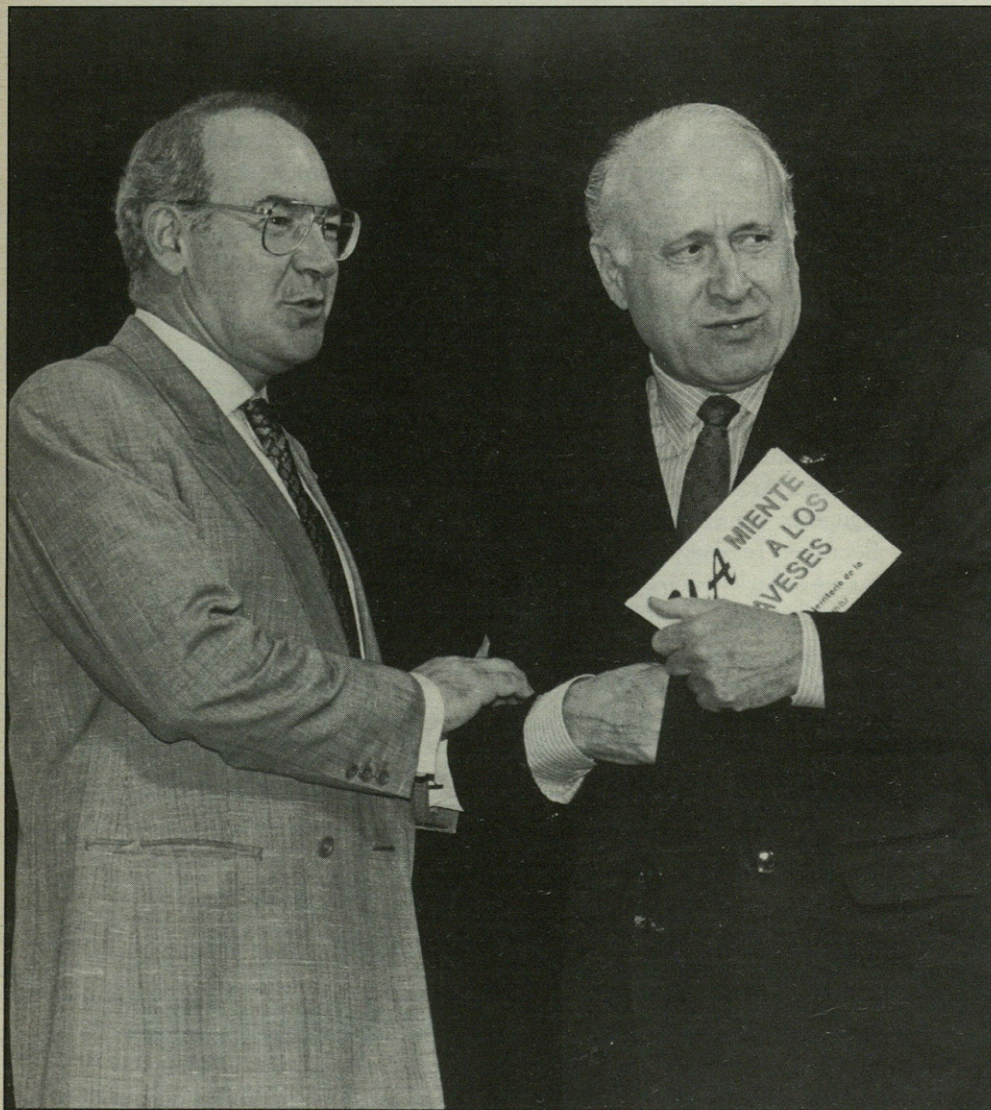
Kultura eta Turismo Departamendua

Aldizkari honek Nafarroako Gobernuaren
laguntza jaso du

PSE-EEren jaitiera dela eta oraingo koalizioak ez du gehiengo osoa

Gobernukide berrien bila

EAJk egun dituen ordezkariak mantentzea lortu du, argi eta garbi EAEko indar nagusi bilakatuz. Ez du lan erreza izango gehiengo osoa duen gobernua osatzeko hiru alderdi behar baitira.

Aurreko hauteskunde autonomiko-ekiko PP, IU eta UAk gora egin dute, PSE-EE, HB eta EAK, berriz, behera eta EAJ mantendu. EAJ mantendu bada ere boto gehiago lortu du. HB eta EAK, berriz, baikor baloratu ditu emaitzak, azken aldiko tendentzia gelditzea lortu baitute.

HAUTESKUNDE gaua hasi besterik egin ez zenean, beldurra, edo kezka behintzat, nagusitu zen jeltzaleen artean, soilik 19 legebiltzarkide lor zitzaizketela zioten inkestak izan baiziren. Baina gaua aurrera joan hala, poza nabari zen EAJko buru zein botoemaileen artean, eta ez

zen gutxiagorako, EAJk ordezkari kopurua mantendu eta besteekiko alde handitzeaz gain, Europako zein aurreko hauteskunde autonomikoetan baino boto kopuru altuagoa lortu du, 300.000 botoen muga gaindituz.

PSE-EEri kontrakoa gertatu zitzaion, ordea, gau hasieran Rosa Díez PSE eta EEren arteko batzearen fruitu gozoak dastatzen ari zirela entzuteko aukera izan genuen, bukaeran Ramon Jauregi boto jaitiera abstentzioa, eztabaidasaiok ez egoteari eta hauteskunde giro txarrari egotziz ikusiteko. PSE-EEK ezin izan du estatu mailan bere alderdiak bizi duen egoera zailaren, ezta azken hilabeteetan alderdia ukitu zuten ustelkeria kasuen eragina ekidin. EErekin batzeak, ez du espero bezala, sozialisten beherakada geldituz, Euskadiko Ezkerrakoak izandakoen boto gehienak ez baitira PSE-EEra joan.

IU EEren oinordekoa

IU-RA joan dira, hain zuzen boto hauetako asko, eta lehen EEk zituen bezala, IUk 6 ordezkari lortu ditu Eusko Legebiltzarrean. IU izan da 23ko gaueko irabazleetako bat, eta Madrazok beharko luke izan protagonistetako bat. Baina, hauteskunde gauean Julio Anguita nagusitu zen, lehendakariyaiariz eginez. Ondorioz, zenbait alderdi abertzalek, EAEn baino, emaitzak Madrilan izan dezaketenez eraginari garrantzi ematen diotela salatu zuen. Baina, emaitzek argi utzi dute, IUk EAEn ere bere tokia bilatu duela, gainera, oso era orekatuan, probintzia bakoitzean bi or-

dezkarik lortuz.

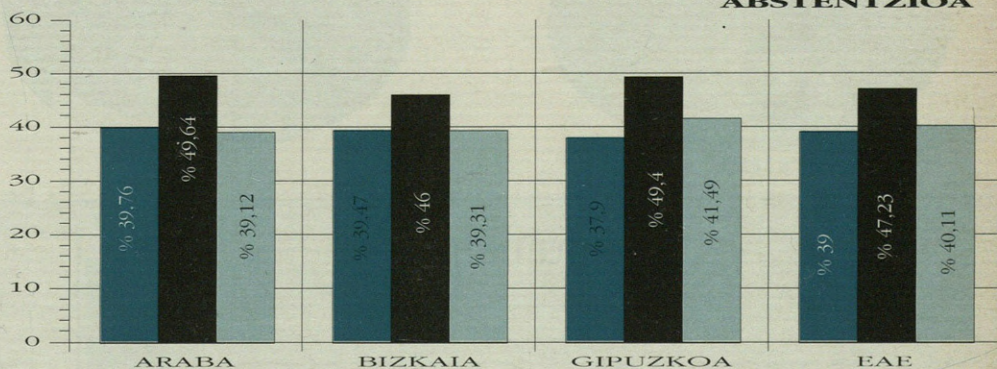
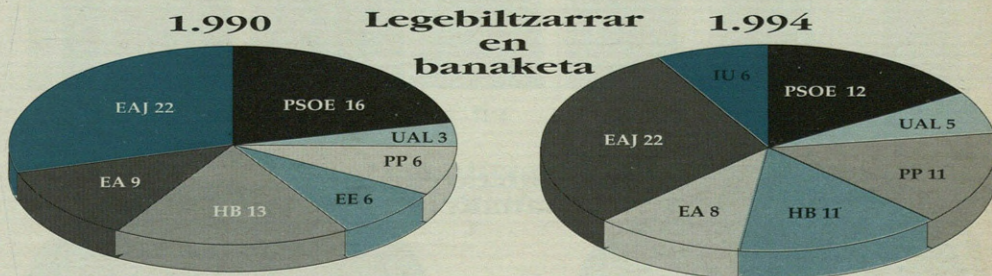
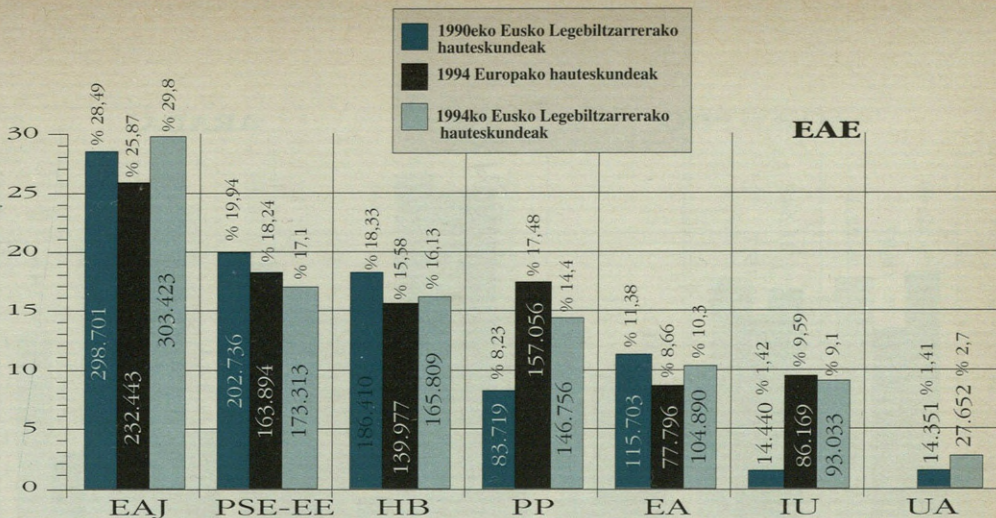
Ordezkarik ugari irabazituen beste alderdia PP litzateke, ia bikoiztea lortu baitu, EAEko laugarren indar bilakatuz. Hala ere, bi alderdi hauek Europako hauteskundeekiko izan duten bilakaera ikustea komeni da. Beste alderdiak, hainbatek 1990ko hauteskundeekin alderatuz jaitiera jasan badute ere, Europa-

ko hauteskundeekin alderatuz dexente igo dira. PPK, berriz, behera egin du, bai protzentaian eta bai boto kopuruan ere, eta IUk boto kopuruan apur bat gora egin arren, portzentaia behera egin du. Beraz, gorantz hartutako abiada gelditu dutela esan daiteke.

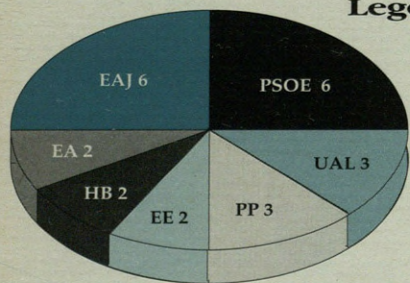
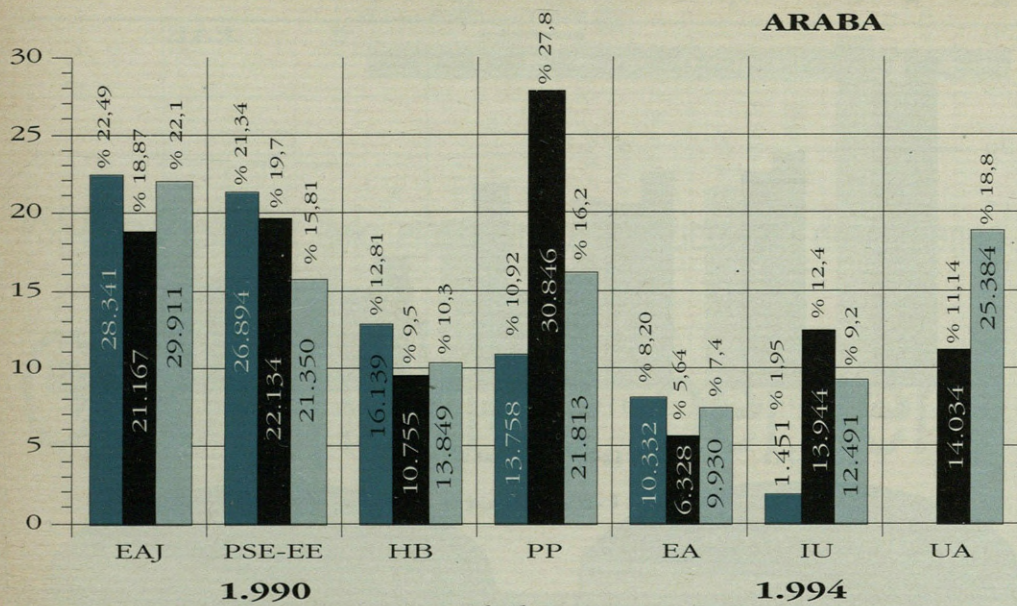
PPren kasuan aipatzekoa da, Nahiz eta Carlos Iturgaitzek beraiek UA igotzea nahi

zutela adierazi, alderdi honen boto ugari kentzen dizkiola, Europako hauteskundeekin alderatuz beherakada nabaria jasan baitu.

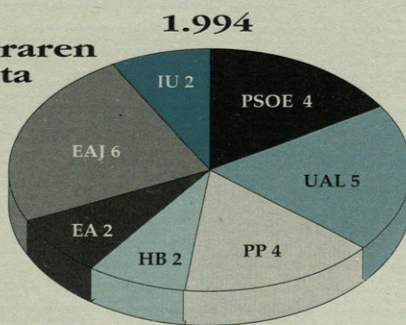
UAK, aurrikuspen guztiak hautsi ditu Eusko Legebiltzarrean bost ordezkari lortuz. UAren mezu foralista, eta hauteskunde hauetan azpimarratu duen ikuspegi espainolistak bere lekua lortu du Araban, bertako bigarren indar bihurtuz. Alderdi abertzaleek honen aurrean balorazio ezberdinak egin badituzte ere, kezka piztu du guztien artean. Hauen adierazpenak entzunda, geldiarazteko bidea bilatzea besterik ez zaie geratzen.

“EErekin batzeak, ez du espero bezala, sozialisten beherakada geldituz, besteak beste, EEkoak izandako boto gehienak IUra joan direlako

Legebiltzarraren banaketa

Aurrikuspen guztiak gainditu dituen beste alderdia EA da. Hainbatek hauteskunde hauek EAren amaieraren hasiera izango zirela azaldu bazuten ere, Carlos Garaikoetxeak adierazi duen bezala, EAko proiektu politikoak indarrean darraielaz azalera dute. Gainera, soilik alderdi gipuzkoarra zela esan bada ere, beste bi probintzietan bere ordezkariak mantentzea lortu du, eta galdu duen bakarra Gipuzkoan izan da. 27.000 boto berreskuratu ditu EAk aurreko hauteskundeekin alderatuz, eta aurrikuspenak zer zioten ikusirik ez da lorpen makala.

Bere proiektuak oraindik indarrean darraielaz azaldu duen beste alderdia HB izan da. Aurrikuspenek zioten bezala Legebiltzarrean bi ordezkari galdu baditu ere,

Biharamuna

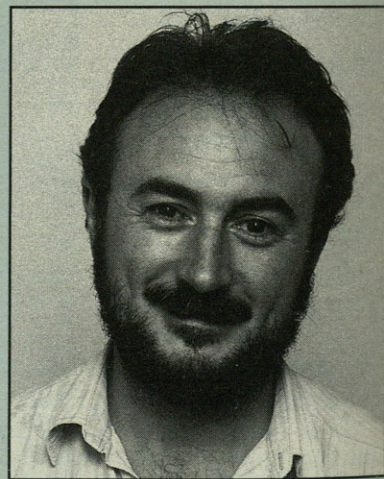
Ordoñez poz pozik ageri zen igande gauean irabazleak PP, UA eta IU zirelako. Beste guztiak galtzaileak, bere ustez. Jaime Mayor Oreja ere pozik zegoen, hirukote autonomiko honetan lortutako garaipenak Aznarren alderdiarentzat estatutu mailan suposatzen duen bultzadagatik. Bi ateraldiok, Ordoñezena eta Mayor Orejarena, guztiz adierazgarriak ditugu hauteskundearen mezurik argienari dagokionez. Euskal esparru nazionalako alderdiek, bereziki abertzaleek, kezkatu hartu beharreko mezua, zalantzarik gabe, ez berria delako, baizik eta agian gehiago, euskal gizartearen azken joeren konfirmazioa delako.

Ikuspegi honetatik PSE-EEren emaitzak aztertzen baditugu ez dirudi Onaindia, Jauregi, Egiguren eta 'vasquistak' orokorrean, Redondo Terreros eta beste aurrean oso komodo ibiliko direnik. Espainolismoa gora doan uanean hauteskunde kanpainen mezu 'vasquista' aur-

keztu eta behera egitean gauzak erre-zago jartzen dizkie Buesa eta Bizakaitarrei.

Euskal esparruko alderdiei dagokionez, norbaitek porrotik egitekotan horra hor EAJ. Bere helburu hurbil nagusienean, EA irenstearenean, alegia, guztiz tronpatu da, nire ustez. EArekin elkarbizitzen ikasi beharko du EAJk, epe laburrera. Arzalluzen alderdiak jakin beharko du, seguru aski, borroka armatuaren bukaera aurreko garaian behintzat EA-EAJ tartean egon daitekeen hauteslegoak ez diola betirako konfidantzarik emango. Agian EAJ boteretsuegiari beldur handiegia diolako, alderdien arteko orekak konfidantza handiagoa ematen diolako.

HBrena ere argi dago. ETaren ekin-tzarik gabeko kanpainen dialogoaren aldeko mezuak eta egitarau hurbil baten defentsarako konpromezu publikoak galdutako boto asko errekupe arazi dizkio. Ondorena erraz du.

XABIER OLEAGA

Kazetaria

Gasteizko gobernuaren partaidetzari buruz, agian maiatzeko hauteskundearen emaitzei itxaron beharko diegu, partaidetza definitiboago bati dagokionez behintzat.

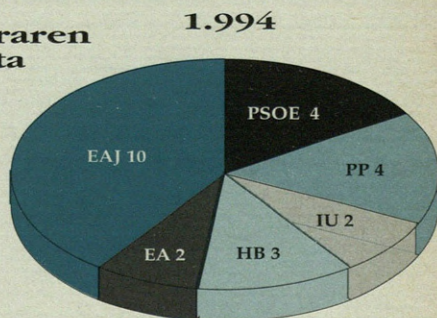
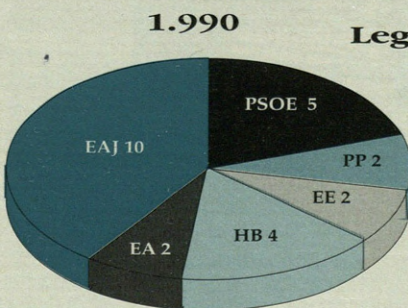
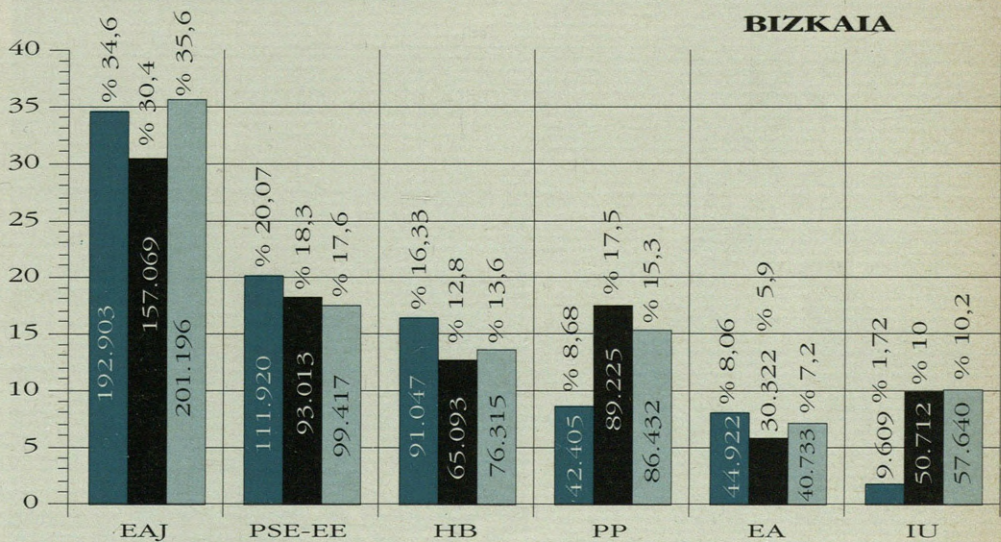
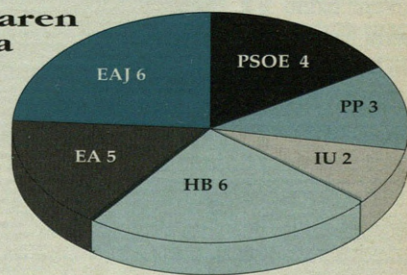
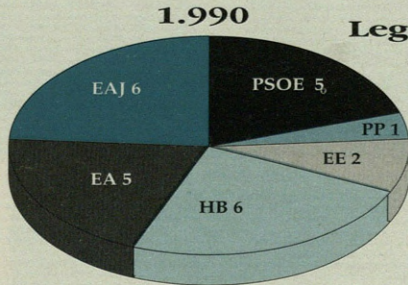
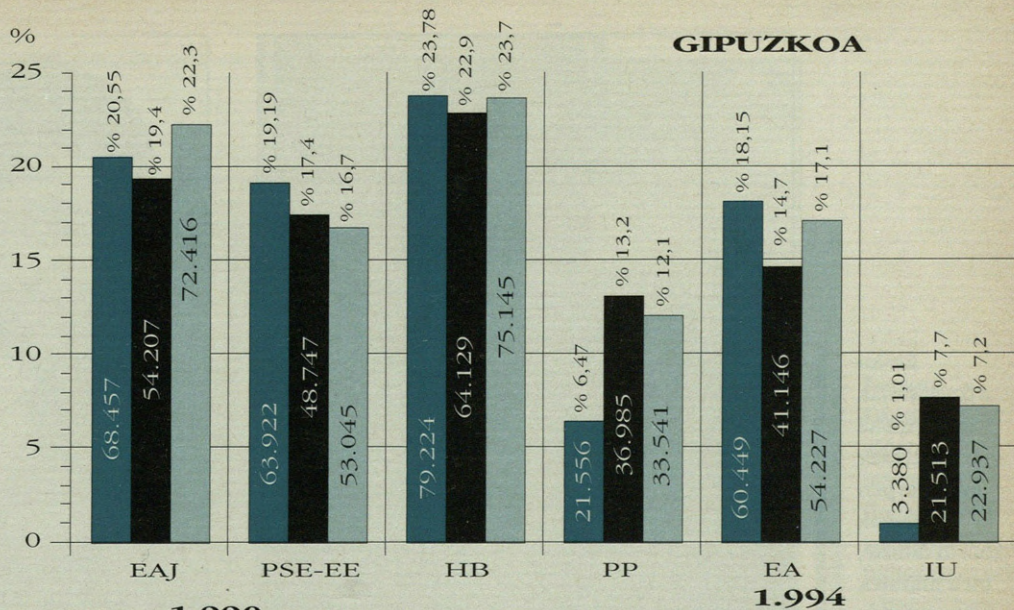
Europako hauteskundeekin alderatzuz gero 25.000 boto berreskuratu ditu. Europako hauteskundeak amaituta, Floren Aoizek behin HBri botoa emateari utzi diona berriro erakartzea zail zela adierazi zuen, baina badi-rudi hau behintzat lortu de-la. HBk azken urteetako beherazko joera gelditze lortu du, hala ere, 1990ko hauteskundeekin alderatzuz hainbat boto lortu ditu.

HBri dagokionez, bigarren indarra den PSE-EErekiko 8.000 botoren aldea besterik ez dagoela ere aipatzekoa da. PPk HBk bezala 11 ordezkari dituen bitartean, 20.000 boto gutxia-ri dituelarik.

Gipuzkoa versus Araba

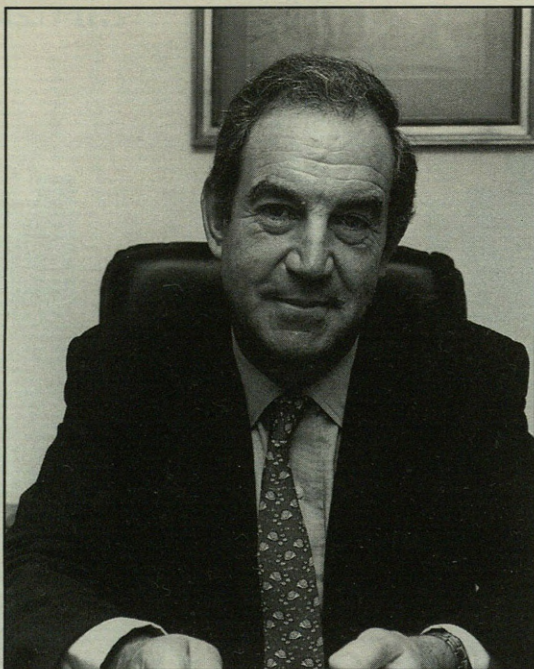
Probintzia bakoitza azterterako orduan, Gipuzkoa eta Arabako mapa politiko-koen arteko ezberdintasun nabariak soma ditzakegu. Gipuzkoan alderdi ez abertzaleen igoera ez da, agian, hainbeste nabaritu, alderdi abertzaleak topa baititzakegu lehen hiru postuetan. Araban, berriz, UAK eta PPk bigarren eta hirugarren postua lortuz, errealitate ezberdin bat erakusten digute.

Hiriburuetan gertatutakoa ikusten badugu, hiri eta herrien arteko errealitate ezberdinak iger ditzakegu. PP Gipuzkoan bosgarren indarra bada ere Donostian garaile izan da. Araban ere, UA bigarren indarra izan den

“Jauregi, kanpainen ez bezala, EAJrekin aritzearen alde azaldu zen

**Eusko
Alkartasunak
zein Unidad
Alavesak
aurrikuspen
gehienak
apurtu dituzte,
biek inkestek
ziotena baino
emaitza hobeak
lortu baitituzte.**

arren, Gasteizen lau puntu-ko aldea lortu du EAJrekiko.

Baina, alderdiek lorturiko emaitzen inguruko ausnarketa egin ondoren, gobernu osatzeko ordua iritsiko

da, eta hauteskunde hauen osteko Eusko Legebiltzarren osaketa berriak ez ditu honetarako gauzak erreztu. Gehiengo absolutua duen gobernu osatu nahi izanez

gero, hirukoitza izatea beharrezkoa gertatuko baita.

Argi dago gobernu horretako partaide bat EAJ izango dela, besteak ordea, ez daude hain argi. PSE-EE-

ko hainbta ordezkari kanpainan zehar beraien alderdia lehen indarra izan ezean oposizioan egongo zela adierazi bazuten ere, Ramon Jauregik emaitzak jakin on-

Mapa politiko sakabanatuagoa

Iragan asteburuko hauteskunde emaitzen inguruan gogoeta franko egin daite eta ondorio ugari ateratzeko biderik ere ematen dute, baina bakar batzuek aipatuko ditut lerro hauetan.

Abstentzioa, lehen handia bazen ere, areagotu egin da, hamarretik lauk ez du botorik eman, eta joera honen eragina sakonean aztertu beharko dute alderdiek, batez ere, gure alderdi abertzaleek. Badi-rudi anstentzio abertzalea ohitzen ari dela eta gizatalde horri eragiteko moduko mezuak aurkitu beharrean gaude.

Xehetasunak xehetasun Eusko Alderdi Jeltzalea dugu tropeletik ihes egiten duen bakarra, ia bigarrena bikoizten duelarik, eta beste lau (PSE-EE, HB, PP eta EA) erdian kokatzen dira bata bestearengandik gertu. Atzerago datoz UA eta IU, nahiz eta biak ere gorakada nabarmena izan duten. Izan ere 12tik 8ra lortu dituzten alderdiek 42 aulki biltzen dituzte eta orain arte ez bezalako indar parekatzea ematen da multzo horretan, aldaketarik nabariena PSE-EEren erorketa eta PPren igotzea izanik.

Jose Mari Agirre
Ekonomilaria

Ondorioz mapa politikoa sakabanatu egin da nola alderdiz hala lurraldez, zer

esanik ez hiriburuetako datuak aztertzen baditugu. PP, UA eta IU izan dira noski aldaketarik (igoerarik) aipagarriena erdietsi dutenak, baina EAJ-PNVk lehengo goi mailari eutsi ez ezik sendotu eta tinkotu egin du bere lidergoa, 300.000 botoko muga gaindituz. Alderdi abertzaleak, oro har, ahulago agertzen zaizkigu eta zer pentsaturik eman beharko digu horrek, batipat abertzaletasun demokratikoa indartu eta sendotu nahirik gabiltzanoi.

Oraindik aguroegi da datorren Jaurlaritza bi edo hiru alderdik osatuko duten jakiteko. Bistan da bik bakarrik ez dutela gehiengo absolutorik biltzen baina hori ez da beti beharrezkoa izaten gobernatzeko. Gainera oraingo datuez aparte bada beste zerbait kontutan hartu beharrekoa horretarako: datorren maiatzeko hauteskundearen eragina. Euskal Autonomi Elkartearen erakunde sistima gogoan izanik orduan gerta daitekeenak baldintza dezake eta baldintzatuko du gobernuaren osaketa. Nolabait esateko 'primaria' batzuen antz pixka bat badute oraingoek.

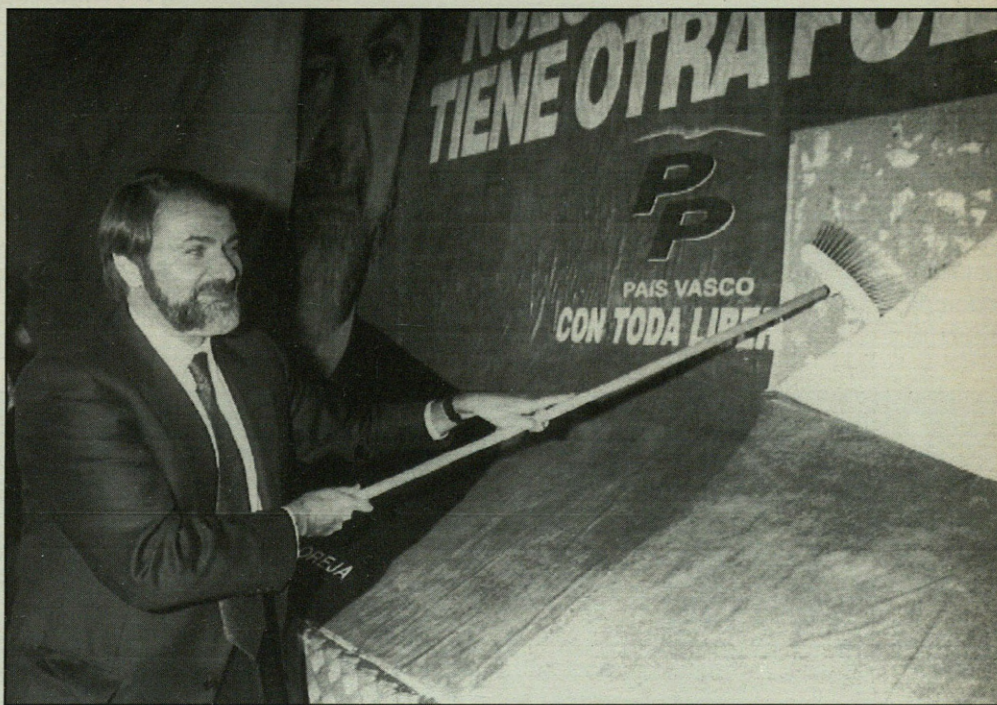
Ramon Jauregik, bere alderdiak jasandako jipoia onartu zuen, nahiz eta bidezkoa ez zela adierazi, bere ardura zuzena zela sentitzen zuela azaldu zuen.

doren esandakoak entzunda ez dirudi, ahal badute behintzat, hala izango denik. Ramon Jauregik oposizioan egotea defendatzen duten alderdikideen jarrera onartzen duela esan ondoren, eskaintza bat jasoz gero aztertuko dutela adierazi zuen, hitz hauetan gobernuan aritzeko duen asmoa soma zitekeelarik.

Baina EAJ eta PSE-EEren arteko batzea ez litzateke nahikoa izango, eta beste kide batzuk ere bilatu behar. EAJ eta EAren artean lankidetzak berriro bultzatzea posible ote den ikusteko dago oraindik, baina kontuan eduki beharreko aukera da.

PP ere hor dago, kanpainan zehar aukerarik baztertu ez duenez, guk ere ezin bera baztertu. Iuren kasuan, berriaz, zailago dirudi gobernuan parte hartzea, EAJren politika eskuindarrari kritika gogorak egin baitizkiko, eta ez dirudi EAJ bere bidea aldatzeko asmotan dabilenik.

Eztabaidetan berarekin aritu nahi ez den alderdiari

Jaime Mayor Orejak bazuen pozik egoteko arrazoirik, bere alderdiak bere ordezkartza ia bikoitzea lortu baitu. Hala ere, Europako hauteskundeetan baino emaitza okerragoak lortu ditu PPK. Era honetan, PPK Iurekin batera zeraman goranzko bide geldiezina finkatzea etorri da.

koalizio gobernu eskatzea ez da gertatuko, are gutxiago alderdiak instituzioetan parte hartzen ez duenean.

Azkenik, UAK ere kanpainan esandakoen ostean

EAJrekin arituko dela pentsatzea zail gertatzen da.

Guztirako dago aukera baina, norbait sozialista eta jeltzaleekin batera aritzeko prest izango balitz koalizio

hau errepikatuko litzatekeela pentsa dezakegu, baina horretarako kide berriak bilatu behar.

AITZIBER YARZA

H I R U M U N D U

■ EDUKIEN SASOIA IPAR IRLANDAN

BAKE prozesuak egunez egun sendotzen jarraitzen du Ipar Irlandan: Adams-Hume abertzale irlandarren oinarritzko akordioa; Major-Reynolds estatuen ezinbesteko Downing Streeteko akordioa; geldiunearen ondoren, bakea posible dela dioen IRAren sueten iraunkorra; irekitako bake prozesuaren aurkako jarreraren ondoren, bake mahaia osatzeko geratzen zen laugarren hanka, lealisten suetena; eta, azkenik, mahaiari hasiera emango dion John Major lehen ministro britainiarren baietza. Urte bukaera baino lehenago alde guztiek beren proposamenak jarriko dituzte mahai gainean. Lehenbiziko fasea gainditu ondoren, edukien fasean sartu gara beraz.

■ IPAR KOREA ERE NORMALIZAZIORANTZ

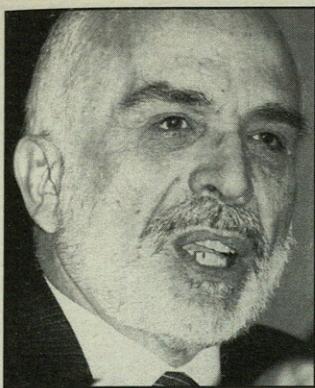
ERASO eta kontraeraso diplomatikoen etengabeko doinuen ondoren, Estatu Batuek eta Ipar Koreak harremanen normalizaziorako lehenbiziko urratsak eman dituzte. Ipar Koreak bere programa nuklearrari uko egin dio eta bien arteko harreman diplomatikoak hasiko dira. Biei komeni zitzairen. Ipar Koreak, bere inguruko bideari jarraituz, bizi duen zulo ekonomikotik atera beharra du; Txina eta Vietnameko ereduak jarraiki, Asiako herensugeen taldearen urratsak jarraitu gura ditu. EEBBek ordea, zona hartan duten azken oztopoa erditik kendu gura dute, bidez batez, esperientzia barik inbertsiora zabaltzen ari den merkatu samur bateaz baliatzeko aukeraz baliatuz.

■ BOSNIA EKIMEN BERRIEN BEHARREAN

NOIZEAN behin esperantzak buru agertarazteko zirrikitoak topatzen baditu ere, erabateko bakea ametsen arteko amets izaten jarraitzen du Bosnian. Gerrak intentsitate maila galdu du baina, horrexegatik akaso, denboran luzatzeko arriskua ere handiagoa da. Bosniako serbiarrek gerrarekin, enbargoa eta dena delakoarekin ere, gerra jarraitzeko ahalmena erakusten dute behin eta berriro. Berdin gainerako aldeek, gerra hornitzeko bideak eginak daude eta eraginkor funtzionatzen dute. Maiatzeko bake prozesua erabat etenda dago eta NBERen ahultasuna gero eta nabarmenagoa da, kroaziar eta musulmanen arteko aliantzaren antzera.

Palestina eta Israelen arteko zauria ondo ez dela itxi begibistakoa da, Hamasen atentatuak horren erakusle. Aurrera bai, baina ez horrenbeste. Bi su horien erdian dago harrapatuta Iaser Arafat: Hamasen aurka gogor egiten badu, palestinarren artean indarra galduko du; Hamasen aurkako errepresioa gogortzen ez badu, Israelen autonomia prozesua geldotuko du. Irtenbide gaitzak biak.

HUSSEINEN TXANDA

EKIALDE HURBILEAN Estatu Batuek eta Israelek aurrikusitako bake prozesua finkatzen ari da apurka. PAE ostean, Jordaniak amaiera jarri dio Israelekin izandako 46 urtetako gerra egoerari, Egiptok baino 15 urte geroago. Lortu duena? Funtsean, kanpo zorra ezabatzea (bilioi bat pezeta, 41.666 milioi bat libera) eta Jerusalemeko gune santu arabiarren babesa bere kontrolpean jartzea. Azken gai honek berriro aurrez aurre jarri ditu 70. hamarkadako Iraila Beltzaren ondoren harreran korapilotsuak izan dituzten Jordaniako Hussein erregea eta Iaser Arafat, palestinarren ustez beraie dagokielako Eki Jerusalemeko kontrola^o.

Hussein erregeak Arafati iaz leporatzen ziona, arabiarrek kontuan hartu barik akordioa bakarka lortzea, berorrek egin du oraintxe. Orain Siriaren txanda da —Libanok honen ostean edo batera sinatuko du elako—, etsai gogorrenaren txanda, eta honek lehenbizi bake prozesuaren gorenko gidariaren presioa jasan behar du. Horra hor Clintonen bisitaldiare arrazoiak: Siriari gauzak bere lekuan jartzea eta prozesuaren buruzagitza azpimarratzea.

MUNDUA EZ DA BIRIBILA

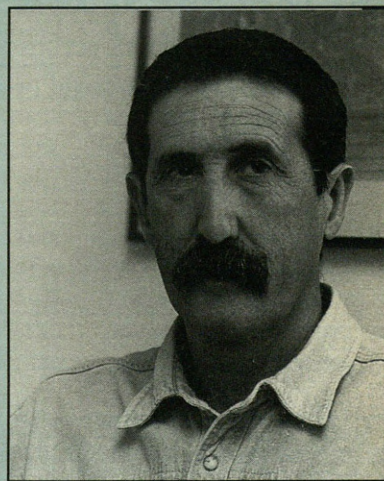
Brasil maitea!

EL SALVADORREKO astindua eta Mexikoko jipoiak jaso ondoren, Brasilen, Luiz Inazio da Silva «Lula» borrokalari nekagaitzean jarrita genuen esperantza.

Azken hilabetetan, handik jasotzen genituen berri guztiek argi eta garbi zioten: inkesta guztiak Lula ematen dute garaitzat. FHC (Fernando Henrique Cardoso) Planak miseria gorrian utzi du herri xehea, animoak bero dabilta. Badirudi gainera, aurreko presidentzialetan Collor de Mellori botoa eman zioten askok eta askok, kontzientzia txarraz jota, oraingoan botoa Lulari emango diotela.

GURE burua izarretara begira jartzen zen. Pentsa! Brasil, Hego Amerikako erraldoia; izugarritzko potentzialitatea duen nazioa, ez dezagun ahaztu, han dagoela Amazonian, gure biosferak duen altxor handienetako bat. Lulak irabazten badu, hango herri txiroan ezezik toki askotan berpiztuko litzateke esperantza.

Gure ametsak ametsak ziren, baina ez zeuden oso okertuak. Brasilgo patronala, lurjabe handiak, bankeroak, indar kontserbadore guztiak, BM, FMI eta EEBB ere ohartu ziren beraientzako non zetzan arriskua, eta oligarkiaren hautagai propioak (Paulo Maluf bezalakoak hain zuzen) baztertuz, F.H. Cardoso, sozialdemokrata hautagaiaren alde jo zuten.

JOXE IRIARTE "BIKILA"

Zutik-eko kidea

TAMAINA horretako indarrak izugarriak izan dira, eta kanpainan zehar beren burua arriskuan ikusten dutenean nola jokatzaren dute ikusteko aukera izan dugu. Lularen kontrako gezur eta irainak; ohizko boto erosketak, 'media guztien' matraka, eta nola ez, Cardosok duen 'ezker zentroko' itxura 'sektore ertainen' borondatea irabazteko. Ez da sozialdemokraziak eskuin gogorrari ohea prestatzen dion lehen aldia.

Halaz ere, ezinbesteko galdera datorkit burura: hori da dena ala bestelako arazoak ere egon dira. Miseriak dakarren desbertebrazio sozialak zer nolako eragina duen botoa ematerakoan? Lula sostengatzen dutenen indarrak egoera onean zeuden? Lularen mezua zergatik ez da izan behar zen bezain erakargarria? Ziur naiz galdera horiek eztabaidagai direla Brasilgo PTren barruan.

Chiapas gerra usainean

Mexikoko Gobernuak EZLNren aurkako erasoak gelditzea erabaki zuenetik ez dago argi zer eten den Chiapasen, gerra ala bakea. Gobernuak negoziaketarako borondaterik ez zuela-eta elkarrizketa prozesua hautsi zuten zapatistek urriaren 8an. Elkarrizketa lehendik ere etenda zegoen arren, kezkaz jaso da erabaki ofiziala. «Urtarrila amaitu gabe heldu da urria», bertakoeak diotenez.

URRIAK 14, Aguascalientes. Zapatistentzat laguntza daraman karabana zibilak hamabi orduko bidaia egin du San Cristobal de las Casa-

setik Lacandona oihanaren bihotzera. Iragan abuztuan oposizio indarrak batu eta EZLNren eskaerei (lurra, demokrazia eta askatasuna)

irtenbide baketsua emateko asmoz Mexikoko talde demokratiko eta zibilen elkarte gisa eratu zen Konbentzio Nazional Demokratikoko

(CND) ordezkariak doaz buruan. Atzean utzi dute Mexikoko Armada Federalaren azken kontrola, baina kezka nabari da aurpegietan, ordu batzuk geroago Marcos komandanteordearen ahotik hitz gogorrek entzungo dituztela jakingo balute bezala.

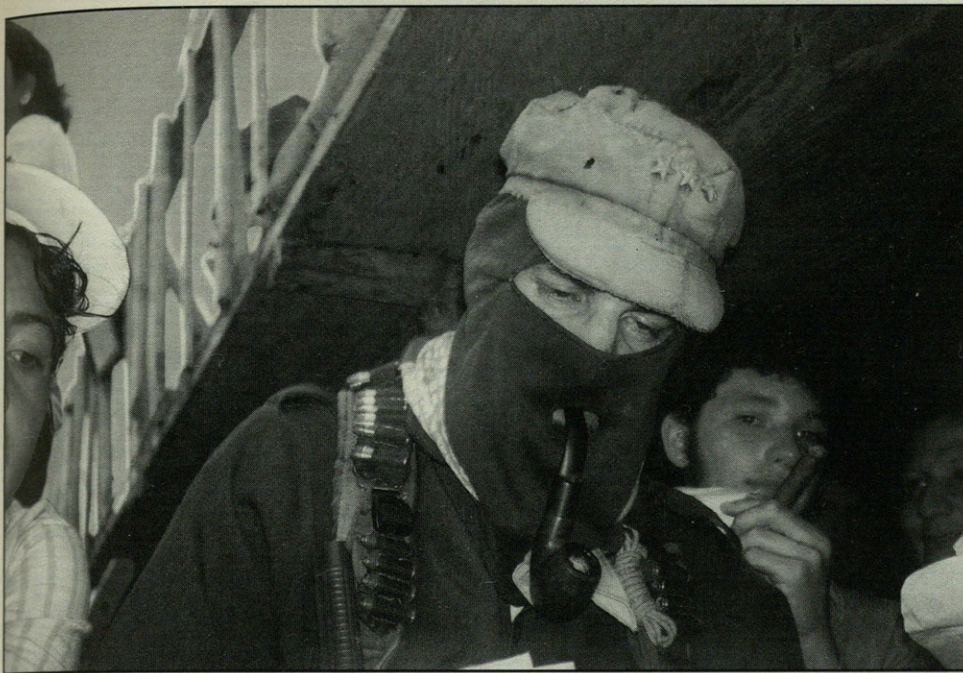
Zapatistek beraientzat eraikitako 'legebiltzarrean' eseri dira konbentzionistak. Abuztuaren 8tik, hauteskundeen aurretik, ez dira bertan egon. EZLNko baseak giblean daude, oinutsik, begirada ilunak zapi gorrien gainetik. Marmarra bat-batean itzali da, Marcos komandanteordea eta Tacho komandantea zaldiz agertzean. Jarraian lau mila zapatista, insurgenteak benetako armekin, milizianoak egurrezkoekin. Sekula ez dira hainbeste azaldu jendaurrean.

Marcos haserre

ZAPATISTEN burua ez dago usadioko ongi-etorri beroa egiteko umoreko gaur. Marcos labur eta goibel mintzatu da: «Abuztuaren 8an EZLNren aldetik eraman zenuen bake proposamenari isekaz eta mehatxuekin erantzun dio Gobernu Federalak. Horregatik erabaki

Lacandona oihanaren erdian, Aguascalientesen, armada zapatistak inoiz agertu duen gerrilari kopuru handiena bildu zuen; insurgenteak armak eskuetan ziren, milizianoak makilez.

genuen elkarrizketa haustea eta borregatik ezin di-zuegu bake mezurik bidali gaur. Gaur Salinas de Gortariri, bere lehendakari-gaiari eta narkotrafikoan nabastuta gaudela dioten gezurtiei belarazi nabi diegun erantzuna honako hau da: *armak gora, tiro!*. Hiru mila tiro airera, polbora usaina. Ikara eragiten du, nahiz eta mezua ez den berria.

Zapatistak gauza bera salatzen ari dira abuztuko hauteskondeez geroztik: Mexikoko Gobernuak konponbide militarra aukeratu duela, ez duela elkarrizketarako borondaterik, indigenen aurkako erasoak areagotu dituela eta etengabe ari dela probokatzen. Zenbaitek alarmistatzat jotzen dituzte EZLNren salaketak, baina

CNDko indar zibilak armada eta zapatisten artean jarriko dira

egia da Armada Federalaren eta zapatisten arteko bake eremua egunetik egunera estutzen ari dela. Orain dela

gutxi arte bi indar armatuen artean zeuden guztiek —mundu osoko prentsak, Gobernu Kanpoko Era-

Bi gobernadoregai Chiapasen

ASKOREN ustez abendua 8 su-etenaren amaiera izan daiteke, egun horretan izendatuko baitute Chiapasko gobernadorea. Emaizta ofizialen arabera Eduardo Robledo PRIko hautagaiak irabazi zuen abuztuko hauteskundeetan. Iruzurra salatu duten oposizio indarrentzat Amado Avendaño gizarte zibilaren hautagaia, PRDren babesean aurkeztutakoa, da garaile.

Avendaño 'istripu' bat jasan zuen uztailaren 25ean. 56 urteko abokatu hau beste hiru lagunekin zihoan kamioi batek aurrez aurre jo zituenean. Bere kideak hil egin ziren eta bera hilzorian egon zen. Hala ere, Chiapasko gobernadore izateko lehiari eutsi zion.

Abenduaren 8an Robledo gobernadore karguaz jabetzen bada, bakerik ez dela izango iragarri du EZLNk. Antzera mintzatu zen Avendaño bera urriaren 12ko martxan: «Erresistentzia zibileko azken ekintza azaroaren 20an izango da, jakinaren gainean egon dadila Mexikoko Gobernuak. Chiapasen hainbeste umilazio eta injustizia jasan dugu, bertakook ezin dugula demokraziaren zain beste egun bat gelditu. Ematen badigute, ongi, bestela geuk hartuko dugu».

Litekeena da Mexikoko Gobernuak beste gobernadore bat izendatzea, ez Robledo, ez Avendaño, sako-neko arazoa ez konpondu arren istiluak saihestearren.

Hauteskundeetako iruzurraren aurka behar bezain gogor egin ez zutela eta, Marcos komandanteordea haserre agertu zen CNDko

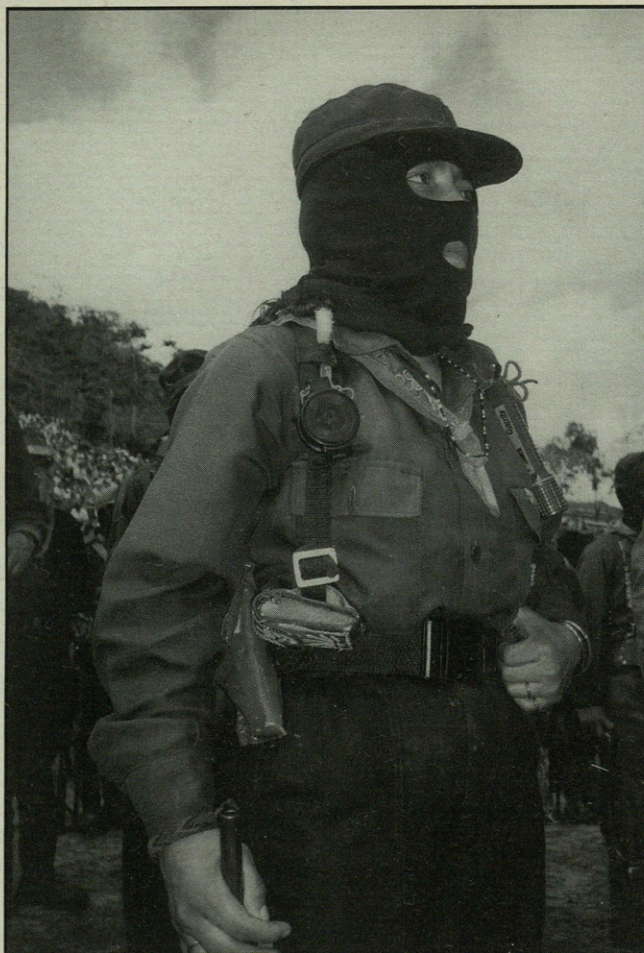
kundee, nazioarteko begiraleek eta bitartekari taldeek— aldegin dute eta bi armadak aurrez aurre gelditu dira. Mexikoko Gobernuak «elkarrizketarako jarrikerria sendoa» dela dioten arren, ez du erantzun garbirik eman nahi. Edo ezin du eman, ez baitago argi une hauetan nork agintzen duen. Ernesto Zedillo ez da abendura arte jabetuko lehendakari karguaz eta bien bitartean Salinas de Gortariren taldeak ez du erabakirik hartu nahi. Jose Francisco Ruiz Massieu PRIko idazkari nagusiaren hilketak are gehiago korapilatu du egoera.

Tentsioa nagusi

GAUZAK honela, Chiapasko gatazka 'izoztutako gerra' bihurtu da, tentsioz beteriko *impasse*-a. Inork ez du tiroka berriro hasi nahi —Mexikoko Gobernuak itxuragabe geldituko litzateke su-etena hautsiko balu eta EZLNk jakin badakielako hildakoak berak jarriko lituzkeela—, baina berez behin-behinekoa den su-etena gehiegi

partaideekin.

Argazkian nabari den bezala emakumeak ere bere lekua du armada zapatistan.

luzatzen ari da. Zapatistak horren beldur dira, gizartea egoera honetara errazegi ohitu dela uste dute eta adi egoteko baino ez dute eskatzen. Honela ulertu behar dira Aguascalientesen botatako tiroak: ez zen gerrarako deia, gerra eragotzeko laguntza eskaera baizik.

Abuztuko iruzurra

GERRA galerazteko mobilizazioak egiteko gauza ez bazarete, nola arraio mugituko zarete gero gerra geldiarazteko? Zapatistek frijoleak, arroza eta taloak banatu dituzte. Estalki erraldoia zabaldu dute, eguneroko ekaitzaren esperoan, baina ez du euririk egingo. Ekaitza Marcosek berak eragingo du. Haserre dago, bere ustez CNDk ez zuen

behar bezala erantzun abuztuaren 21eko hauteskundeen ondoren.

Abuztuaren hasieran egindako bileran hauteskundeetan parte hartzea onartu zuten EZLNk eta CNDren baitan bildutako indar guztiek, garbiak baziren Cuauhtemoc Cardenas PRDko lehendakariagaiak irabaziko zuelakoan eta iruzurra bazegoen gizarteak gogor erantzungo zuelakoan. Iruzurra izan zen, baina ez uste bezain nabarmena eta ondorioz bere burua gizarte zibilaren orde-

karizat jotzen duen CNDk ere ez zuen espero zen indarrez erantzun.

«Guk emandako bitza bete genuen, baina zer egin duzue zuek? -EZLNko bozeramailea serio ari zaie CNDko ordezkariari, guk armada bat osatu genuen ez genuelako hauteskundeetan sinesten. Hauteskundeetan eta borroka bakesuan sinetsi izan bage-nu, ez genukeen aurpegia estali beharrik».

Zapatistek bide bakesuan sinetsi zutela dio Marcosek. *«Ez gara inoren*

abangoardia. Gure bidea okerra dela frogatzeko aukera bat eman genizuen. Beste talde armatuek 'ez, borroka armatua bakarrik, gainerakoa kaka zaharra da' diote. EZLNk ez, agia borrokatzeko beste bide batzuk daudela onartzen dugu, baina hori frogatu egin behar da. Abuztuaren 8an ohartarazi genizuen gerra berriro hasten bada ez dela Chiapasen bakarrik izango. Jendea antolatzeko eskatzen dizuegu, ez arma bat hartzeko. Konbentzio honek zapatista izan behar du, ez armatua. Zapatista esan dut, hau da, giza harremanak, politika eta borroka iraultzaileak egiteko modu berriak asmatu behar dituela».

Bake akanpadak

KONBENTZIONISTAK burumakur gelditu dira. *Mex culpa*-ren ordua da. *«Egia da, eztabaida antzuetan gabiltza beti. Erresistentzia zibila gora eta behera, gerra arriskua benetakoa dela abaztuta»*, dio Rosario Ibarra de Piedra CNDko lehendakariak. Eztabaidan erresistentzia zibila ekintzetan zehazteko premia azpimarratzen dute konbentzionistek. Aho batez onartu dute norbaitek egindako proposamena: bake akanpadak jarriko dituzte Mexikoko Armadaren azken kontrola eta EZLNren artean soldadu federalen mugimenduen kontrolatzeko. CNDren eslogana, *«Armada Federalaren eta EZLNren artean gu gaude»*, errealitate bihurtuko da aurreneko aldiz.

Bien bitartean, Mexikoko Gobernuaren eta EZLNren arteko negoziaketetan bitartekari izan zen Samuel Ruiz apezpikua elkarriketei

“Gaur Salinas de Gortariri helarazi nahi diogun erantzuna honakoa da: armak gora, tiro!”

Indigenak autonomia eske

San Cristobal de las Casaseko kaleak hutsik zeuden milaka indigena tzeltal, tzotzil, chol eta tojolabal bost mendeko isiltasunaren amaiera iragartzera iritsi zirenean, coletok (san-cristobaldarrak) beraien etxetxo kolonialetan gelditu baitziren urriaren 12an. Egunetako bidaia hanka hutsik eginda, emakumeek haurrak bizkarean lotuta, amaierarik gabeko ilarratan, armada baten moduan sartu ziren betidanik mesprezuz begiratu izan dituen hirira. Eta hantxe, gerrilari zapatistek urtarilaren lehenean indareztatu zuten udalaxearen albo-ko plazan, herri indioen autonomia eta autodeterminazioa aldarikatu zuten.

Herriaren nahiari muzin egin dioten agintariei ez diegu argirik, urik edo zer-garik ordainduko aurre-

rantzean. Estatuko alderdiko ordezkariak eta funtzionarioak ez dute gure herrietan sartzerik izango gaurtik aurrera. Ordezkaritza eta egoitza ofizial guztiak itxiko ditugu eta Amado Avendaño baino ez dugu onartuko Chiapasko gobernadore bezala, iragarri zuen CEOICEko (talde indigenen kontseilua, askoren ustez EZLNren harrobia) ordezkariak. Ez zen erretrorik hutsa, indigenen pentsamoldean ez baitago ekintzarik gabeko hitzik. Bi egun geroago lurak eta udalaxeak okupatzen hasi ziren 'herri indioen lurralde libre' izendatu dituzten hamaika udalerritan. Lurral-

de autonomoan, Tuxtla Gutierrez Chiapasko hiriburutik 46 kilometro-ra, 120.000 lagun bizi dira.

Autonomia deklarazioarekin PRDk eta CNDk aldarrikatzen duten erresistentzia zibilaz haratago joan dira indigenak. Erresistentzia hitzak zentzuren bat izan dezake oraindik indar ezkertiarrek Mexiko DFn, hiriburuan, egin ohi dituzten mitinetan. Ez da gauza bera gertatzen, ordea, Chiapasen. Bertako indigenek erresistentzia bazterretik egin dute 502 urtez eta matxinatzeko ordua heldu dela erabaki dute. Urtarrilaren batean erabaki zuten.

Urriaren 12ko martxan 20.000tik gora indigena bildu ziren San Cristobal de las Casaseko kaleetan.

berriro ekiteko proposamena lantzen ari da San Cristobal de las Casasen. Hiru baldintza jarriko ditu elkarriketei berrekiteko: Armada Federala eta EZLN martxo bakoitzean akordioetan hitzartu ziren posizioetara itzultzea; Chiapasko hautetsikundearen ondoren sortutako arazoa (Eduardo Robledo PRIko gobernadore-gaia da garaile ofiziala, baina Amado Avendaño gizarte zibilaren hautagaiaren jarraitzaileek ez dute onartzen) konpontzea eta EZLNk elkarriketak berriro haste-ko borondatea erakus dezala. Gobernuak eta EZLNko ordezkariak mahai baten inguruan esertzea lortuko du agian, baina lortzen badu ere, negoziaketa gaiak zehaztu beharko dira. Hor dago koska. Mexikoko hegaldetako estatu honetan inbertsio handiak egiteko

prestatu dago Gobernuak eta, baita lurak banatzeko ere. Zapatistek, ostera, ez dute nahikoa horrekin. Demokrazia eskatzen dute, eta eskari hori onartzea bere buruari tiro egitea izango litza-teke hirurogeita bost urtez Estatuko alderdi izan den PRIrentzat.

Ilundu da Aguascalientes. Arratsaldeko hitz gogorak gozotzeko edo, konbentzientzientzat eta karabanan joan diren bolondresentzat jaia antolatu dute zapatistek. Musikiariak ageri dira, hauek ere aurpegia estalita, eta kumbia doinuaz hasi dira. Dantzaldiak goizaldera arte

iraungo du. Konbentzionistak egunsentiarekin abiatuko dira. Besteak, urtarilaren batean «*ogi triste bat eta 35 minutuero miseria*» zko heriotza bat zen bakearen aurka altxatu zirenak, bakarrik gelditu dira berriro.

ANA UNANUE

Alejandro Altuna S.A., munduko hirugarren giltzagile nagusia

«Langileekiko harremanak eta inbertsioa izan dira beti gure lehentasunak»

Altuna anaiak, Jose Antonio eta Jose Mari, dira Arrasateko JMA giltza enpresaren arduradunak. 650.000 giltzatik gora egunero, Espainiako merkatuaren % 95, eta azken lau urteetan 1.400 milioitik gora pezeta inbertitu dituzte. Jose Antoniok azaltzen dizkigu 1947an aitak hasitakoaren ondorengoa.

Non dago arrakastaren giltza?

Beti izan nuen oso harreman ona Jose Maria Arizmendiarrarekin, eta berak esandakoa gogoratzen dut: «Zer egin behar duzue, giltzak? Ez dezala inork irabazi giltzak egiten, ikas ezazue giltzak ondo egiten». Samurra da. «Giltzak egiten badituzue dirua irabaziko duzue, dirua zabaltzeko orduan, kontuan hartu akzionistarik garrantzitsuena enpresa bera dela. Kontuan hartu gero pertsonetikiko harremanak, langileak nola hartu...».

Langileekiko harreman zabalak eta inbertsioa izan dira beti gure lehentasunak. Banaketa alaiak behar dira, esnea ematen dizun behiak

pentzu ona behar du, ez altruismoagatik, berekoikeriagatik baizik. Langileak zurekin badaude bide erdia egina duzu, bestela oso gai-

tza da. Gure inbertsioak gutxiago izan zitezkeen eta gure dirutza handiagoa, baina guk luzera jokatu gura dugu. Ez dugu kapitalistalangi- langile ohizko estila, ezta edukiko ere.

Ez duzue sindikatorik enpresan, hori ere bitxia da.

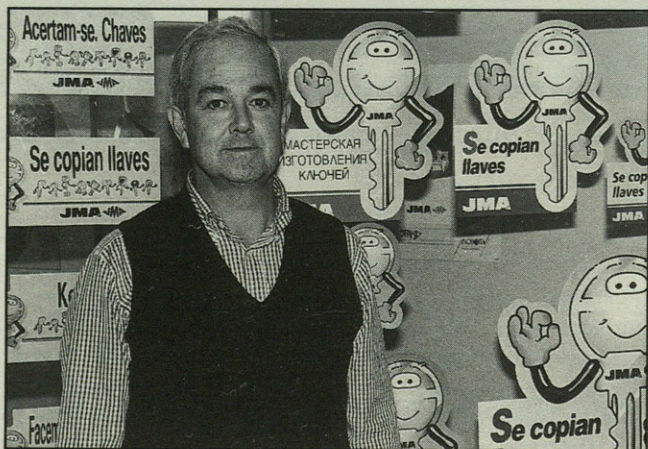
Sindikatuak beharrezko ikusten ditut, sindikaturik ez balego langilea askoz zapalduago egongo litzateke eta. Badirudi demagogia egiten ari naizela baina, «nor bere ekintzen arabera eza-

gutuko duzue». Nik ez ditut sindikatuak langileen alde ikusten, beren interesak defenditzen baizik. Arrasaten, adibidez, enpresa handietan bai, baina ezer gutxi egin dute txikien alde.

Zera esaten nion Arrasateko sindikalista bati: «Beti berdina ari zarete, diru apur bat ematen dizute eta hurrengo borrokara arte konforme. Zergatik ez duzue inbertsioa eskatzen, enpresa modernizatzea... Horrela enpresak erre egiten dira». Benetako sindikalismoa guk egiten dugu. Ateak beti dau- de zabalik edozein unetan gerentearengana, niregana edo gura dutenarengana jotzeko, ez dute bitartekorik behar.

Joaten al dira?

Oso gutxi, baina segituan ulertuko duzu zergatik. Iaz, lehenbiziko aldiz, langileei —boto sekretu eta demokratiko bidez— soldata igoera erabakitzea utzi ginen. % 0ko igoerak samur irabazi zuen, horrek zerbait esan gura du. Guri esaten ziguten: «Noski, zuek ondo ordaintzen duzue eta ho-

Jose Antonio Altunak dioenez, «Ez dugu kapitalista-langile ohizko estila, ezta edukiko ere».

regatik ez duzue arazorik, ikusiko duzue moztan duzuenan zer gertatuko den. Mamu hori kendu gura nuen. Soldatak igo barik, irabazi horiek guretzat balira, lotsabako batzuek ginateke, baina enpresan inbertitzen baditugu guztion mesederako izango da.

Zein da zuen inbertsioen norabidea?

Gure banaketa biltegia dugu Ingalaterran eta Errusian ere hasi gara sartzen; Alemanian bagaude eta 1996rako Mexikon lantegia zabalduko dugu. Mexiko, Estatu Batuek eta Kanadak akordio ekonomikoa sinatu dute eta aurrerantzean munduan zerbait izan gura baduzu, hango merkatuan egon behar duzu.

1981n buelta bat egin genuen Ameriketara, gogaituta etorri ginen eta pentsatu genuen uretara harri bat botatzen denean legez egin behar genuela, gure ingurunea apurka zabaldu. Horri ekin genion: nagusi ginen Espainian eta hasi ginen Portugal, Frantzia, Marokko, geroago Ingalaterra, Alemania... Baina ez ginen Amerikarekin ahantzi, eta orain heldu da.

Zergatik Mexikon eta ez Estatu Batuetan, lan-indar merkeagatik?

Apur bat bai, baina eragile gehiago ere badaude, hizkuntza adibidez. Hemengo enpresa ugari dago han eta haien esperientziaz baliatuko gara. Urte bukaerarako % 40 inguru esportatuko dugu ia eta etorkizunean askoz gehiago oraindik.

«Aurrerantzean munduan zerbait izan guraz gero, Ameriketako merkatuan egon behar duzu»

DIRUAREN

HOTSA

Hazkundera

HAZKUNDE ekonomikoak ekonomiaren sektore desberdinen dinamizazioa dakar (nekazaritza, industria eta zerbitzuak) eta hazkunde honen ardatz gisa inbertsioa lagundu behar da.

Hori diru neurriak edo neurri fiskalekin egin daiteke.

Diru politikak interes tasa txikiagoak suposatzen ditu eta, beraz, diru kopurua handitzen duen diruaren merketzea. Inflazioaren handitzea dela eta, ekonomia birberotzeko arriskuan jartzen da.

Inflazioa eta diru hazkundera kontrolatu asmoz, Estatu Batuek beren interes tasak igo dituzte 1994ean. Europak ere interes jaitse-raren errezetari jarraitu zion abuztura arte, baina hil horretan Suezia eta Italiak beren interes tipo ofizialaren gorakada iragarri zuten. Hazkunde erritmoa gorantzako joerarekin birraztertu da Europan eta honek gure inguruko herrien interes tipoen tasak geldiarazten ditu behin eta berriz.

Dirudienez, Espainiak ere Europaren ekonomi hazkunde bide horretatik jarraitzen du eta datorren urterako BPGaren % 3ko hazkunde erreala aurrikusten du. Antza denez, barne eskariak —famili kontsumoa ardatz— ordezkatzeko du atzerri eskaria hazkunderaren motore lanetan.

Iragan irailean izandako inflazio positiboak, urteko batez besteko KPIa (Kontsumorako Prezioen Indizea) 4,5ean jarri du, aurrikuspenetik eta Europako batez bestetik oso gora. Iragarritako BEZa eta zerga berezien gorakadek ez dute konfidantza handirik sortzen 1995erako gobernuak jarritako merkatu inflazioa lortzeko, hots % 3,5.

Datorren 1995 urteak, inflazioa ondo kontrolatu eta aurrekontuak zehatz beteko dituen berreskurapen ekonomikoa baieztatu behar duela dirudi.

Testuinguru honetan, Euskadik ere bere inguruko berreskurapen ekonomikoa bultzatzea dezake, horretarako —'opor fiskalen tankeran'— gure lurrian enpresa ekimenak bultzatzeko lituzketen neurri fiskalak hartu beharko lituzke.

Marcial Herrero Zabaleta

Ekonomian doktorea

Zuen enpresa politika bemen eraman izan duzuen izango al da?

Guk hango merkatura moldatu behar dugu, ezin gara joan apurtzera, hori akatsa litzateke. Baina horrek ez du esan gura Mexiko zapalketa mundu batean bizi bada gu

ere zapaltzera goazenik. Guk hemengo lan estiloa eraman gura dugu hara, baina astiro.

Emakume gutxi dibeardute enpresan

Historikoki ez dugu emakumeak hartzeko ohiturarik izan. Ez dakit nondik datorren hori. Orain zortzi bat izango dira, % 10 inguru. Dena den, onartu behar dut hori gure kontraesana dela. Hemen, baldintzei dagokienez, emakumezkoak eta

gizonezkoak tratatu berdina dute; baina aitortu behar dut, halaber, ni neu ez naitzela emakumeak hartzearen oso aldekoa izan. Dena den, honen atzean beste galdera bat dator, berriro kontraesana sortuz: zertarako dabil-tza orduan horrenbeste emakume gogor ikasten eta prestatzen? Dena den, ohitura hori, zorionez, apurtu egin dugu.

XABIER LETONA

Asko dira master ikasketak egiteko aukerak

MAISU IZATEKO SUKARRA

Gaur egun ezinbestekoa dirudi, lana aurkituko badute, unibertsitate ikasketak amaitu dituzten gazteek master edo graduatuondoko ikasketak eginak izateak. Unibertsitate, akademia eta goi mailako zentroetan aukera ugari dituzte ikasketa bereziak egin nahi dituzten lizentziatuek, edo lanbidearen eskakizun berrietara egokitu nahi duten profesionalek.

Goi mailako ikasketa titulu baten jabe da Antxon Martinez.

INSTITUZIO publiko eta pribatu, eta erakunde ezberdinek master eta graduatuondoko ikastaro ugari antolatzen dituzte unibertsitate ikasketak amaitu dituzten gazteei eta profesionalei zuzenduak. Ikasleek, horrela, unibertsitatean egingako ikasketetan sakondu, eta landutako alorrean lanbidea lortzeko lasterketan oztipoak gainditzeko tresna baliagarria izan dezakete prestakuntza bereziaren bitartez.

Lanean dihardutenek, berriz, goi mailako ikastaro eta masterretan parte hartzen dute, enpresa munduko aldaketak direla medio, sortzen diren eskakizun berriei aurre egiteko. Askotan enpresaren laguntzaz aritzen dira, eta lanbidea utzi gabe egin ditzakete ikasketok. Horretarako sortutako en artean, MBA Executives azpimarra daiteke. Pro-

grama hau egin ahal izateko goi mailako unibertsitate titulua eta hiru urteko esperientzia ezinbestekoa da. 500 klase-ordukoa da iraupena.

Ikasketon matrikula prezioa handia da, baina askotan ordaintzeko garaian beka baten laguntza edo bestelako erraztasunik izaten dituzte 'master' izan nahi dutenek. Nafarroako Unibertsitateak, adibidez, zenbait kreditu entitatearekin hitzarmenak sinatu ditu, eta ikasleak baldintza errazagoetan ordaintzeko aukera izan dezake hezkuntza kreditu baten bitartez.

Enpresekiko elkarlana

PABEKO Unibertsitatearen menpe dagoen Baionako Teknologia Institutu Unibertsitariak (IUT), Euskal Herriko Unibertsitatea eta Brightongo Unibertsitatearekin batera, informazio eta komunikazio teknologiak lantzen dituen masterra (Master of Science) martxan jarri du. Parte hartu ahal izateko, ikasleak aipatutako hiru unibertsitateetatik bitan zenbait ikasketa eginak izan

behar ditu aurretik, baina Jean Mixel Larrasket IUTko irakasleak aipatu digunez, matrikula gisa ordaindu beharreko kopuruaren zati handiena (30.000 libe-
ra/700.000 pezeta) ikaslea-
ren babesleak ordaintzen du-
-lan egiten badu bere enpre-
sak, eta langabezia badago
dagokion instituzioak-.

Baionako Merkatal eta
Industria Ganbararen ku-
deaketaz, izenburu bera eta
ordenadorean mundua lan-
tzen duen masterra antolatu
du Baionako IDLS (Logika
eta Sistemen Institutua)
zentroak Ingalaterrako
Cranfieldeko Unibertsita-
tearekin batera. Patxi Elis-
salde ICLSk kidea promo-
zioaz arduratzen da. Enpre-
sa ezberdinekin harremanak
izaten dira masterreko ikas-
leek praktikak egin ditzaten,
eta berak eskaintzen dizkie
enpresa ezberdinei maste-
rrean jorratzen diren azter-
keta-lanak.

Zientzia Esperimentalak,
Irakaskuntza Teknikoak,
Osasun-Zientziak, Gizarte-
Zientziak eta Giza Zientziak,
bost arlo nagusi hauetan ba-
naturik, EHUK aurtun ehun
inguru master, unibertsitate
diplomatura, espezialista eta
aditu ikastaro eskaintzen di-
tu. Euskal Herriko Uniber-
sitatearen arabera, gradua-

Fernando Etxeberria, Gerontologia Psikosozial masterreko zuzendaria:

«Hirugarren adinaren munduan dihardutenak prestatu nahi ditugu»

**Bergarako UNEDen
abiatu berri duzue Ge-
rontologia Psikosozial
masterra.**

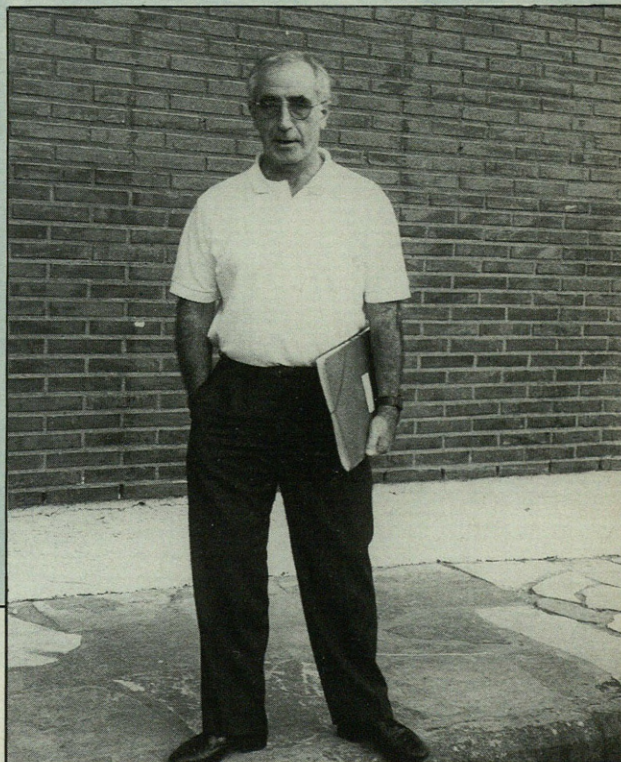
Hirugarren adinaren
munduan lanean ari dire-
nentzat antolatu dugu.
Jende asko baitago Euskal
Herrian horretan lan egi-
ten. Xabier Yanguas eta
Leturia anaiek ikerketa bat
egina zuten gerontologia-
ren inguruan, eta beraie-
kin taldea osatu, eta mar-
txan jarri dugu.

**Zeintzuk dira maste-
rrenaren helburuak?**

Oinarri teorikoa eman
nahi diogu mundu horre-
tan ari den jendeari eta
unibertsitateko ikasketak
amaitzen ari direnei, eta
gerontologiako gaitan
sakontzeko aukera eskai-
ni. Bestalde, jubilatuentzat
antolatutako zentro uga-
rietan jendeak lan egiten

du prestakuntza berezirik
izan gabe. Psikologoak,
medikuak edo pedago-
goak izan ohi dira, orain
arte ez delako izan mundu
hori lantzen duen ikaske-
tarik. Oso interesgarria
ikusten dugu ikastaro be-

reziak antolatzea jende
hori prestatzeko edo ber-
ziklaketa moduan lagun-
tzeko. Ikerketak egiteko
asmoa dugu, orain arte
oso gutxi egin baitira ge-
rontologia psikosozial ar-
loan.

Fernando Etxeberriak Bergarako UNEDen dihardu.

tuondoko ikastaroak
250etik 500era arte klase-or-
du ditu, eta masterrak 500
edo gehiago. Gainerako
unibertsitate edo zentroetan
ere, masterrek graduondo-

JUAN LUIS ZABALAREN ipuin liburua, SUSA argitaletxeak plazaratu berria

SAKONETA

11 ipuineko bilduma, 176 orrialde; liburudendetan salgai: 1.300 pezeta

UNIBERTSITATE EZBERDINETAKO MASTERRAK

MASTERRAREN IZENA ARDURADUNA ZENTROA SALNEURRIA

Enpresen Aholkularitza Juridikoa	Juan Martin Muguruza	Deustuko Unibertsitatea	750.000 Pta.
Ikasketa Europarretan	Nicolas Mariscal		250.000 Pta.
Espezializazioa	Manuel Marroquin		275.000 Pta.
Talde Psikoterapia Analitikoak	Miguel Angel Gonzalez		540.000 Pta.
Osasun Mentala eta Teknika	Antonio Freije		1.170.000 Pta.
Psikoterapeutikoak	Iñaki Kepa Telleria		1.440.000 Pta.
Enpresen Zuzendaritza	Jose Luis Narnaiza		1.200.000 Pta.
Enpresen Kudeaketa	Joseba K. Abaitua		259.000 Pta.
Enpresen Administrazioa	Luis Pantoja		351.000 Pta.
Itzulpena	Jose Manuel Tarela	EHU	1.022.000 Pta.
Drogomenpekotasunetan Adituak	Cipriano Urbano		431.000 Pta.
Elektronika eta Automatika	Luis Miguel Camarero		350.000 Pta.
Ingurugiroaren Gestioa eta Teknologia	Clara Isabel Asua		420.000 Pta.
Enpresen - Abokatua	Pedro Maria Velarde		385.000 Pta.
Kanpo - Merkataritza - Macex	Javier Maqueda		390.000 Pta.
Marketing	Cesar Gonzalez		420.000 Pta.
Artxibistika	Juan Santos Yanguas		378.000 Pta.
Bibliotekonomia	Andres Araujo De la Mata	IDLS	5.000 - 21.000 Lib.
Eraikuntzaren Ekonomia	Jacques Tortos	IUT	2.500 Lib.
Master Of Science	Bernard Causse - Martin Daniels	Nafarroako Unibertsitatea	950.000 Pta.
Master Of Science	Mercedes De Avila		500.000 Pta.
Enpresa Zuzenbidea	Jose Miguel Mujika		390.000 Pta.
Nazioarteko Komertzio Zuzendaritza	Heliodoro Robleda		550.000 Pta.
Auditoria Masterra	Rafael Santamaria		600.000 Pta.
Larrialdiko Osasun Laguntza	Gregorio Tiberio		250.000 Pta.
Gerontologia Psikosoziala	Fernando Etxeberria	UNED	
Kontsumoan Masterra	Fernando Etxeberria		

Euskal Herrian dauden unibertsitateetan ehundik gora goi mailako espezializazio ikastaro egin daitezke. Hona hemen, guztien artean aukeraturako hogeita bost master.

koek edo aditu ikasketek baino iraupen luzeagoa dute klase-orduei dagokienez.

Deustuko Unibertsitateak ere zenbait urte daramatza ikastaro espezializatuak eskaintzen. Antxon Martinezek «Hiri-plangintzaren teoria eta praktika» ikasgaia ematen du Donostiako kanpusean, Ingurugiro eta Lurralde Ikasketak izenburuko masterraren barruan. Lurraldetasun garapenean eta ingurugiroarekin lotuta, arkitekturak eta hirigintzak duten garrantzia azaltzea da ematen duen ikasgaiaren helburu nagusia. Hori azpi-

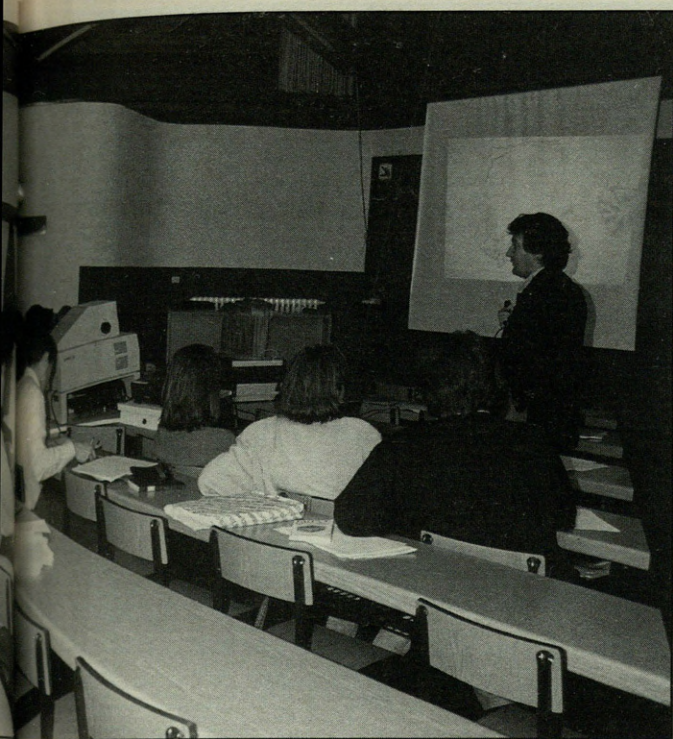
marratu digu: «Arkitektura, hirigintza eta ingurugiroaren arteko loturak azaldu nahi ditut. Eskema sinpleak baliatuz, eta irudia bilatuz. Hau da, lurraldetasun-antolaketari dagokionez garapen bat dagoela adierazi nahi dut planoak eta arkitektura irudien bitartez».

Grina bilaketa

DEUSTUKO Unibertsitatean diharduen Antxon Martinezek arkitektura ikasketak bukatu, eta lurralde-antolaketari buruzko diplomatura egin zuen. «Bokazio bilaketa sasoia izaten da. Uniberti-

'atea bukatu ondoren zure grina zein den erabakitzeke gai zara. Masterrak laguntzen zaitu zure garapen pertsonala antolatzeke garaietan».

Espezializazio ikasketa hauek beste abantaila bat ere eskaintzen dutela nabarmendu digu Martinezek: «Masterra dela medio beste unibertsitate ikasketak eza-gutu ditzakezu. Geografoa, abokatua, biologoa... ari ezberdinetako jendearekin harremanetan egon zaitezke, eta jakin dezakezu, enpresa edo administrazio mailan zertarako balio duen jarduera bakoitzak». Bere aburuz, espezializazio ikasketok ugaritu egin dira azken urteotan, baina ez du uste master ugaritasunak masterrari berari balioa kendu dionik. «Neure aburuz, ematen diren master batzuek garrantzia bandia dute eta berez prestigioa; beste batzuk, berriz, garrantzi eskasa duten ikasketak bilakatzen ari dira».

Ingurugiro eta Lurralde Ikasketak masterreko ikasgela.

Era berean, European eta Amerikan masterrak egiteko ohitura handiagoa dagoela aipatu digu Antxon Martinezek. «Masterren lehenengo geltokian gaude, bideak bilatzen, espezializazioak topatu nahian. Frantzia ematen direnak ezagutzen ditut, eta sistema ezberdinez lantzen dira. Ikuspegi orokorra ere desberdina da. Hango masterrek lan prozesuarekin jarraikortasun handiagoa dute».

Gregorio Tiberio, berriz, Nafarroako Unibertsitate Publikoak eskaintzen duen Larrialdi Osasun Laguntza masterreko zuzendaria da,

eta argi ikusten du masterrak ugaritu egin direla: «Landu gabeko alorretan jardungo zuten lizentziatuak bezitzeko beharra zegoen une batean gizaratean, eta horrela sortu zen eskaria. Espezializazioaren beharra zegoen».

Eskaintza handiegia

GAUR egun master eskaintza handiegia dagoela onartu digu Tiberiok. «Jendea langabezian dago eta uste du lan egiteko aukera gehiago izango dituela espezializazio edo master bat egina baldin badauka; eta bestalde, masterraren berraren kudeatzaileek -unibertsitateak, enpresa pribatuak...- diru-iturri bat, eta birziklaketa bidez beren langileei lana eman abal izateko modua ikusten dute».

Unibertsitatez gain, hainbat goi mailako ikaste-

Manu Segovia, ikaslea:

«Etorkizunean, baliteke aterren bat zabaltzea egiten ari naizen masterrak»

Biologia ikasketak amaitu ondoren ingurugiroa eta lurraldetasuna lantzen dituen masterra egiten hasi zara aurten.

Biologo bezala, ingurugiroa interesatzen zait, eta master honek arlo hau eta lurraldetasuna sakontasunez lantzen ditu. Ingurugiroa interesatzen zait etorkizuneko gizar-teari begira. Orain dela gutxi hasi ditugu klaseak -duela hilabete inguru-, eta pozik nago, gustura, nahiz eta pixkanaka lanez gainezka egon klasean.

Zein helburu izan duzu buruan masterra egiteko garaian?

Beste urrats bat besterik ez da masterra. Ikasketak amaitu ondoren zer egin behar duzun aztertu ondoren, daukazu aukerarik bat da master bat egitea. Horrela, Deustuko Unibertsitateak Donostian eskaintzen duen Ingurugiro eta Lurralde Ikasketak izeneko aukeratu nuen.

Hernanikoa naiz, Donostiatik hurbil bizi naiz, eta ikasketak niretzat interesgarriak direnez,

masterrari ekiteko erabakia hartu nuen. Deustuko Unibertsitateak eskaintzen du gainera, prestigiodun masterra da, eta irakasle ezagunek ematen dute. Guzti hori garrantzia handia da erabakia hartzeko garaian.

Master bonen jabe izateak aterren bat zabaltzeko al dizu ingurugiroa jorratzen duen lanik aurkitzeko garaian?

Gaur egun, konpententzia handia dago, titulakeria handia ere, baina master honek 1.200 klase-ordu inguru ditu -ez da 600 orduetara iristen ez den masterra-, eta lehen aipatu ditudan garantiak. Etorkizunari begira, baliteke aterren bat zabaltzea, baina niretzat urrats bat besterik ez da.

«Masterren lehen geltokian gaude, bideak eta espezializazioak bilatzen»

A. MARTINEZ

txe edo eskola profesionalan topa daitezke master izatea sari duten ikasketak. Garaioetan askotan ez baita nahikoa unibertsitateko ikasketak gainditzea bertan landutako alorrean profesional moduan jarduteko;

eta bestalde, goi mailako espezializazio ikasketen bultzatzaile eta kudeatzaileentzat ere diru-iturri bat izan baitaiteke master bat antolatzea.

JOXI GOIKOETXEA

Zaramaren Maitaleen 10. Jardunaldiak hasiko dira urriaren 29an Elorrion

ZABORRA MAITATUZ INGURUGIROA ZAINDU

Urtean 320 kg zabor inguru sortzen du gutariko bakoitzak, ia 1 kg eguneko. (Argazkia: Juan Carlos Ruiz).

Urriaren 29tik 31ra bitarte, Zaramaren Maitaleen 10. Jardunaldiak izango dira Elorrion. Rezikleta taldeak parte hartu du antolaketan, eta bertako kidea den Josetxu Gonzalezek aztertu dizkigu Euskal Herriko zaborren berreskuraketa eta birziklaketa.

GAUR egun Euskal Herrian egiten den zabor-bilketa berezitua aztertzea da artikuluko honen helburua. Emaizak baloratu, eta gure zaborren berreskuraketa eta birziklaketa indartzeko egin beharreko urratsak zeintzuk izan daitezkeen aipatu. Horrela, egungo zabortegei eta errausketa zentroen politikari buruz eta ingurugiroan duten eraginaz azterketa zehatz eta sakonik egin baino, zenbait «hiri-hondakin toxikoen berreskuraketa eta tratamendu leku» kasuei mozkorra kenduko diegu.

Lehenik, gutariko bakoitzak zenbat zarama sortzen duen ikusiko dugu: urtean

320 kg gutxi gora-behera, ia 1 kg eguneko. Kopuru hau urtero handitzen da % 4-5 portzentaia. Beraz, denok eman behar dugun leherurratsa gure zabor poltsan biltzen diren hondakinak gutxitzea da, toxikoak edo beharrezkoak ez direnak alde batera utzi (pilak edo gehiegizko paketeak) eta modu arrazionalagoan kontsumituz.

Berrerabilpena bultzatu

ZABORREN birziklaketa eskatu baino zaborrak ez sortzeko moduak soilik topatu beharko genituela dioen iritziauren aurrean, kontuan

izan behar dugu oraindik zaborren oso portzentaia txikia berreskuratu eta birziklatu ahal dugula.

Bilketa berezituaren lehen esperientzia beirarena izan zen. Beira 1.983tik aurrera hasi da biltzen mota bakoitza iglu ezberdinetan bereiztuz. Egun, aldiz, fabrikatzaileek ontziak hautsi eta beira berriez ere urtzeko joera hartu dute (diseinu arin eta berriak bilatuz), ontziak garbitu eta berreskuratu beharrean.

Baina birziklaketa baino berrerabilpena bultzatu behar dugu energia aurreratzeko delako. Ez du zentzurik produktu bat hausteak (beirazko botila bat) berriro ere fabrikatzeko, hautsi gabe erabil daitekeenean. Beiraren berreskuratetarako duen garrantzia adierazteko datu hau aipatuko dugu: gaur egun erabiltzen ari garen

ontziak itzuliko ez bagenu zabortegietan egongo litzatekeen kopurua orain baino lau aldiz handiagoa izango litzateke.

Bilketa berezituaz jasotzen hasi ziren bigarren materialak (1.992tik aurrera gehienbat) papera eta kartoiak dira. Erabilitako papera

eta kartoiaren prezioak jaitsi zirenean, administrazioak bere gain hartu behar izan zituen ordura arte piltzarbiltzaileek egiten zituzten lana (nahiz eta orain prezioak igo), eta lehen atariz atari eskuz egiten bazen bilketa orain kalean jarritako edukigailuez egi-

Autoak eta ibilgailu ezberdinek erabilitako olioak honelako biltontzien bitartez jaso daitezke Ipar Euskal Herriko hainbat tokitan. Olioak berreskuratu ondoren, birziklatu eta berrerabilia izan dadin.

Biltontzi urdinak zarama jasotzeko

EUSKAL Herriko hirietako zarama berreskuraketa portzentaia arteen ezberdintasun handiak dauka.

Iglu eta etxez-etxe biltzetatik gain, Iruñealdean biltontzi urdinak daude materia inorganikoa biltzeko. Iruñealdean zaborraren % 12,4 berreskuratzen dute.

Baionan dagoen Zabor Tratamendu Lantegiak materia organikoa eta inorganikoa onartzen ditu. Ondorioz, biltontzi eta gainerako modu ezberdinen bitartez jasotzen den zarama kopuru osoaren % 40 berreskura daiteke Baionan.

Lizarraldean osatzen duten udalek materia orga-

nikoa zuzen bana dezaten eskatzen diete herrialdeko biztanleei. Materia inorganikoa biltontzietan eta etxez-etxe biltzen da. Jasotako zaborraren % 64,5 berreskuratzen dute Lizarraldean.

Gasteizen, aldiz, zabor kopuru osoaren % 5,4, Donostian % 2,5 eta Bilbon % 1,7.

Bilketa berezitua bultzatzeko hainbat aholku

ZABORRAREN bilketa berezitua garatu gabe dutela suposatuz, gure herrietan martxan jar daitezkeen zenbait urrats proposatuko ditugu:

1.- Taberna, supermerkatu, denda, ikastetxe... eta abarretan egiten diren bilketak baztertu gabe, materia inorganiko hauen bilketa berezitua hobetzea:

BEIRA. Beiraz egindako produktuak jasotzeko Egun dauden iglu kopurua handitzea (gutxienez bat, mila biztanleko).

PAPERA eta KARTOIA. Material hauek jaso ahal izateko biltontziak ipintzea (gutxienez bat, mila biztanleko).

ALTZARIAK, ELEKTRO-TRESNAK eta ARROPA. Azoken bidez eta zatitan banatuz aprobeitza ditzaten, Emausgo Traperoak edo Rezikleta bezalako taldeekin hitzarmenak sinatzea.

2.- Etxe bakoitzean bi zakarrontzi ipintzea proposatzen dugu, materia organikoa eta inorganikoa modu berezitan bil daitezen.

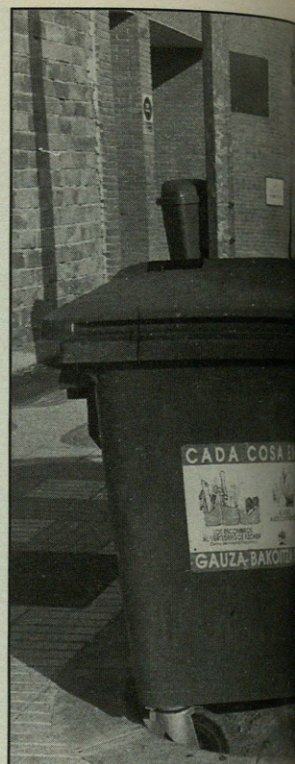
● Materia organikoa zakarrontzi batean jaso, ondoren *compost* bihurtu eta ongarri organikoa bezala erabilia izan dadin.

● Materia inorganikoa (plastikoa, tetra-brik, metalak...) beste zakarrontzi

batean. Tratamendu zentrorra eraman, eta bertan sailkatuko dituzte material ezberdinak zirkuitu komertzialera sartzen saiatu asmoz.

● Lehenengo ataleko bilketa berezitua mantenduko da (beira, papera eta kartoia, eta tresna handiak).

● Hondakin toxiko eta arriskutsuen kasuetan (pilak, fluoreszenteak, botikak, margoak...) bilketa mekanismoak finkatu behar dira kalitate oneko *compost*-a lortu ahal izateko. Posible diren kasuetan hondakina fabrikatzaileari itzuliz (dendariri, esate baterako).

te hainbat udalekin hitzarmenak sinatuta daude).

Metalak elektroimanan bitartez bana daitezke. Bilboko Artigas zabortegean % 10 berreskuratzen da, Lizarraldeko Karkarrekoan % 43 eta Iruñeko Aranguren % 30. Latontziak estainu eta altzairuren (batzuetan aluminioa) nahasketaz eginak daudenez, biziklatzeko zailak dira eta hoberena ez kontsumitzea da. Pilak bezala. Pilak ezin dira birziklatu. Estatu espainiarrean botoi piletatik merkurioa atera ahal izateko dagoen leku bakarra dago, Bartzelonan, termometroak egiteko merkurioa eta hondakin kopuru handiak sortuz.

Plastikoa ere hoberena ez kontsumitzea da. Hidrokarburoa izanik errausketa zentroetan erregai bezala erabiltzen da, eta toki hauen zaborra desagertu baino eguratsean geratzen da. Plastiko erreak ez du zikloa ixten berriro ere plastikoa

Rezikleta kooperatibak altzariak, elektrogailuak, jantziak, jostailuak... eta beste hainbat produktu biltzen ditu berrerabiliak izan daitezen.

ten da. Altzari, elektrogailu eta beste hainbat lanabes handiak orain arte Emausgo Traperoak edo Rezikleta bezalako kooperatibek jaso dituzte batipat, eta talde hauek egindako lana

(% 65etik % 85era bitarteko berreskuraketa portzentaia) ez dute onartu izan orain arte udalek, salbuspenak salbuespen (Iruñea, Tafalla, Lizarra, Durangaldea, Enkarterriak, Santurtzi eta bes-

Zabor kopuruaren % 65 birzikla daiteke bilketa berezitua eginez gero. (Argazkia: Joxe).

izateko. Ez da birziklatzen. Tetra-brik ontziak ere ez. Kartoia (% 75), plastiko eta aluminioz osaturik dago, eta elementu hauetan banatzea oso garestia da, eta horregatik ez da egiten. Valentzian kartoia berreskuratzen dute baina ez gainerako materialak. Tetra-brikek ere ez dute zikloa ixten.

Materia organikoaren birziklaketari dagokionez, Artigas edo Arangurengo zabortegetan lurraz estalitako materia organikoak metanoa sortzen du beste gas batzuekin nahasturik. Gas hauek biogasa dira, eta erregai bezala erabiltzen dute energia elektrikoa lortzeko. Materia organikoaren zati bat erabiltzen dute, baina ez da berriro ere materia organiko bihurtzen. *Compost*-a porduzitzeko erabiliko balitz, zaborrontzira bo-

tatzen dugun materia organikoa ongarri organiko bihurtuko litzateke. Gu elikatzen gaituen lurra elikatzeko baliagarria. Baina *compost*-ek ez du ospe handirik hondakinen arduradunen aldetik, ongarri organiko gisa irtenbide komertzialik ez dutela uste dutelako. Gainera, ongarri kimikoak diruz lagundu baino, ongarri organiko hauen erabilera bultzatu beharko litzateke lurra materia bizia bailitzan kontuan hartuz, ez elementu kimikoen pilaketa soil bezala.

„Bukatzeko, ez dugu birziklaketa eta bilketa berezitua zaborraren zati inorganikoa soilik kontuan izanik egin behar. Zati organikoa berreskuratuz, zaborra kopuru osoaren % 65 birzikla baitaiteke.

JOSETXU GONZALEZ

La Casa del Café

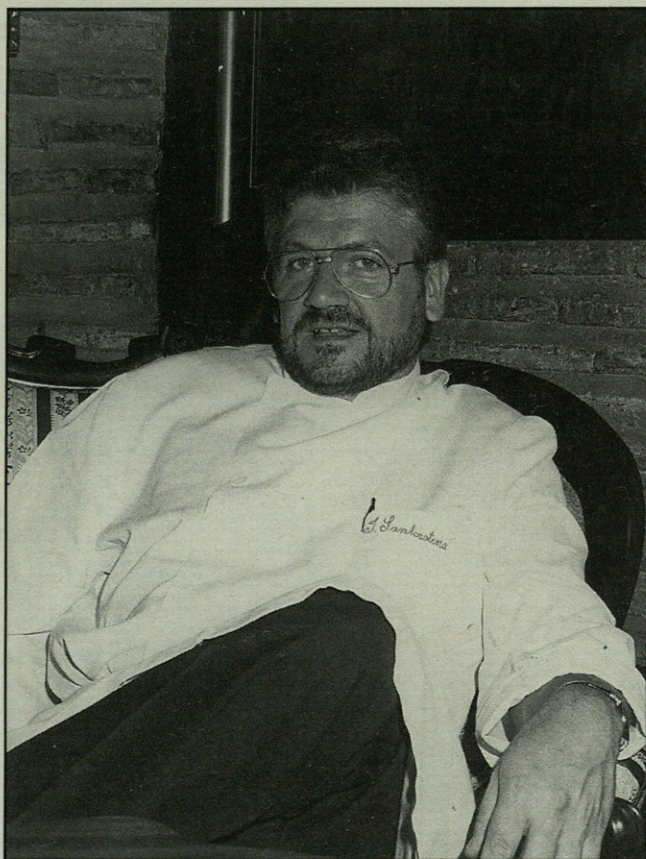
— Juan Irujo S. A. —
DONOSTIA

«Oso gutxi daude Euskal Herrian Arzalluz eta Oteiza bezalakoak»

Ostalari,
eskultore,
bakarti,
Oteizazale,
jeltzale... Hauxe
da Xabier
Santxotena. Beti
arbasoen
aztarnen bila
dabil Gasteizko
El Portalon
ostatuaren
nagusia den hau.
Baina eskultore
ere bada, eta
lanak
kaleratzeko
ordua iritsi zaio.

El Portalon zure jatetxea berezia da, egunero ez baita XV. mendeko etxe batean jaten.

El Portalon orain dela hamalau urte hartu nuen. Estreina nako ikustean harrituta uzten zaitu. Jatorrizko egitura du, egurra, zorua, keramika... Izugarrizko etxea da. Niretzat santutegia. El Portalon museo bat da.

«Niri jatetxe hitza ez zait batere gustatzen. El Portalon lehen ostatua zenez, orain ostatua jarri diot, eta ni ostalaria naiz».

Aurten aldatu diot izena. El Portalon ez dago aldatzerik, noski, baina niri jatetxe hitza ez zait batere gustatzen, orduan garai batean ostatua zenez, orain ostatu

izena jarri diot, eta ni ostalaria naiz. Bazkaria egin arren, bezeroak etxean bezalatsu sentitzea da nire helburua.

Beraz, ostatuaz mintza-

tuko gara. Zure ostatua Gasteiz hiriko historiarren lekuko ezin hobea izan da.

Gasteizko etxerik zaharrena netarikoa da, historia izugarria dauka. Garai batean merkatari etxea zen eta orduan gurdiz etortzen ziren. Eguraldi txarra egiten zue-nean, barruan sartzen zituzten gurdia, eta bertan egiten zuten salerosketa. Hortaz, etxe honek ondare izugarria dauka. Gaztelatik Euskal Herrira igarotzen zen jende gehiena hemendik pasatzen zen.

Anekdotak gisa, batzuek diotenez, Adriano VI aita santua izan zenari El Portalon iragarri zioten Aita Santu izan behar zuela. Oso etxe bikaina da, jende asko ibiltzen da.

Hala ere, El Portalon erosi baino lehen, errepidetako jatetxe baten nagusi izan zinen. Aldaketa bandia izan al zen zuretzat?

Ez hainbestekoa, han sukalde ere aldatu genuelako. Errepideko jatetxe hartan pikatzeko menua asmatu genuen, «largo y estrecho» deitutakoa. Orain menu hau

Estatu osoan duzu, guk asmatutakoa. Menu horri «sukaldeko menua» deitzen diogu, «largo y estrecho» itsusia da eta.

Zein abantaila ditu menu horrek?

Denetarik dastatzen duzu, eta konbinaketak ere egin ditzakezu. Sukaldaritzan usaina, zaporea eta kolorea funtsezkoak dira. Pixkanaka hasten zara gauzak ateratzen, hemengo janariak, jakina!

Ni sukaldaritzaz amari ikasitakoa naiz, Euskal Herriko sukaldaritzaz tradizionala alegia. Gaur egungo

osagai berriak tarteka gehitzen badituzte ere, antzinako moduan egiten dituzte sukaldeko lanak.

Euskal Herria sukaldari handien sebaska da.

Baina ez soilik sukaldari ospetsuen sebaska. Euskal Herrian edozein etxetako andrea sukaldari handia da. Hemen jendeak badaki ondo jaten, ez da tentela, eta ez du edozer gauza eskatzen mahaian jatera esertzeko garaian.

Zeintzuk dira Xabier Santxotenaren idoloak sukaldaritzan?

Nire idolorik handiena ama

izan da. Beste batzuk aipatzearren, Azaldegi eta Luis Irizar. Azken honi, sukaldaritzan gabiltzanok eta oro har denek garai batean egingako lan izugarria eskertu behar diogu.

Sukaldarien artean badago inbidia?

Ez dakit, oso bakartia naizela. Bakarrik ibiltzen naiz. Nik neure mundua dut eta hor egoten naiz.

Zure ostatuan gosez geratuz gero, bazkaria amaitu ondoren babarrunak eskaintzen omen dituzu.

Ez, ez... zaila da gure etxean gosez geratzea. Zenbaitetan jendeak gauzak handitu egiten ditu. Geure sukaldeko menu horrek hamaika bat plater ditu, zizka-mizkak, itsaskia, urdaiazpiko ona, gero babarrunak jaten dituzu, lau edo bost arrain

«Denetarik dastatzen duzu, eta konbinazioak egin ditzakezu. Sukaldaritzan usaina, zaporea eta kolorea funtsezkoak dira.

Pixkanaka hasten zara gauzak ateratzen, hemengo gauzak, jakina! Ni sukaldaritzaz amari ikasitakoa naiz».

«Euskal Herria sukaldari ospetsuen sebaska da, baina ez hori bakarrik, hemen edozein etxetako andrea sukaldari handia baita; hemen jendeak badaki jaten, ez da tontoa, eta ez du edozer gauza eskatzen»

«Tailatzen hasi nintzen
aitak egiten zuen gisa:
kutzak, ordulariak,
harmarriak...».

mota, eta azkenean haragia eskaintzen dugu. Atera kontuak! Bezeroak norma-lean ez dira haragia jatera iristen.

Honez gainera, postreetan aukera izugarria izaten da, hiru gutxienez beti. Ez al da nahikoa?

**Eskultorea ere bazara.
Zer bilatzen duzu eskul-
turgintzaren bidez?**

Tailatzen hasi nintzen aita-
k egiten zuen bezala. Kutzak,
ordulariak, harmarriak...
egurrezko gauzak beti. Hori
egiteko beharra sentitzen
nuen. Ondoren, Jorge Otei-

za Arantzazun lanean
ari zela ezagutu nuen,
eta haxe esan zidan:
«Aizu! Zuretzako tai-
lu hauek txiki-
egiak dira. Zuk eskul-
turak egiten hasi be-
har zenuke». Eta hala-
hasi nintzen esku-
turgintza munduan.

Beraz, Oteizazalea...

Bai, izugarri.

Eta Txillida?

Baita ere. Baina nik
asko diot Oteizari es-
kertzekoa. Jorgek ni-
re lan guztiak ikusi
ditu. Maisu ezin ho-
bea eduki dut. Maisu
izateaz gain, lagun-
mina ere badut.

**Zer deritzozu Otei-
za eta Txillidaren
arteko tirabirari?**

Hori ez da tirabira. Tirabira
horiek komunikabideek as-
matzen dituzte.

**Xabier Santxotenaren
ustez, zer eman dio Jorge
Oteizak Euskal Herriari?**

Dena. Oteizak eskultura la-
ga, eta idazten hasi zen fi-
losofo gisa. Euskal Herria-
rentzat Jorgek egin duen
lana inork ez du egin.

Bestalde, Jorge berez oso
zaila da, oso berezia. Bereak
diren bitxikeriak baditu,
baina jeinua izan da Euskal
Herriarentzat. Egun ez diote
jaramonik egiten, baina,
etorkizunean egingo diote,
honen idazkiak oso interes-
garriak baitira. Oteiza futu-
rista da. Oteizaren eta be-
stearen munduak erabat ez-
berdinak dira. Besteak lan
egin, eta kanporatzen du.
Komertziala da. Oteiza, or-
dea, ez da komertziala.

**Komertziala bitza aipa-
tzen duzunean, Txillidaz
ari al zara?**

Alde batetik, Txillidak zor-
tea izan du, eta bestetik, lana

NORTASUN AGIRIA

● Nafarroako Arizkun herrian jaio zen,
Baztango haran zoragarriaren erdian ●
Aiton-amonengandik ilobenganaino
datorren ohitura luzeari jarraituz, laugarren
belaunaldiz, Xabier Santxotena eskultore eta
sukaldaria da ● Orain 25 urte joan zen

Gasteiza ● Apaizekin ikasi zuen ● Egunero ordubete irakurtzen
ematen du ● Sei kilometro egiten ditu goizero oinez ● Lagun
taldean ibiltzea ez du gustuko ● Ez da tabernazalea ● Ez zaio
batere atsegin gabeiz ibiltzea ● Pilota futbola baino maiteago du
● 48 urte eta hiru seme ditu ● 23 urte zituela izan zen aita
lehenengoz ● Denetarik jaten du, baita hanburgesak ere

merkaturatzen jakin du. Tailerrean gelditzen bazara, inork ez dizu ezer erosiko. Zuk irten egin behar duzu, derrigorrez.

Txillida mundu osoan ezagutzen dute; Oteiza, aldi, ez. Jorge Oteiza etxean geratu da idazten azkenengo urteetan, zientzi gizona da. Aurrerantzean Jorgeren lana agertuko da. Ez dakit zenbat, baina milaka lan eta zirrimarra dauzka. Izugarria da.

Oteiza eta Txillida alde batera utziko ditugu. Zure lanean egurrak eta Euskal Herriko gaiak funtsezko papera betetzen dute.

Beti. Gure mendiko hezurra egurra da, gure lurraren hezurra. Gaiak beti izaten dira Euskal Herrikoak. Gainera, antzinako gaietan, geure aiton-amonek egiten zituzten gauzetan, gero eta gehiago murgiltzen ari naiz. Nik ez daukat diru beharrik, hau bizioa baino ez da. Hori bai, egunero tailerrera joan behar dut, lanak ikustera behintzat. Enborren aurrean eseri... Nire lana erakusteko delako konturatzen naiz; hori dela eta, aurten iritetzea erabaki dut.

Orain urte pare bat Gas-teizen eskultore batek, Santos Inñurrietak, beste eskultore baten lanari eraso egin zion, Ibarrolaren lanari bain zuzen ere. Zer pentsatzen du Santxotenen gertaera boni buruz?

Ez diot galdera horri erantzun nahi.

Ez?

Ez.

Santos Inñurieta ezagutzen duzu, ez?

Bai. Hori lelokeria izan zen. Zergatik eman diote horrenbesteko garrantzia?

Zertarako? Nire iritziz, ez dauka garrantzirik.

Sukaldaritza eta artea alde batera utzita. Politikagintzan ibilitakoa zara? Alderdiren batekin barremanik izan duzu?

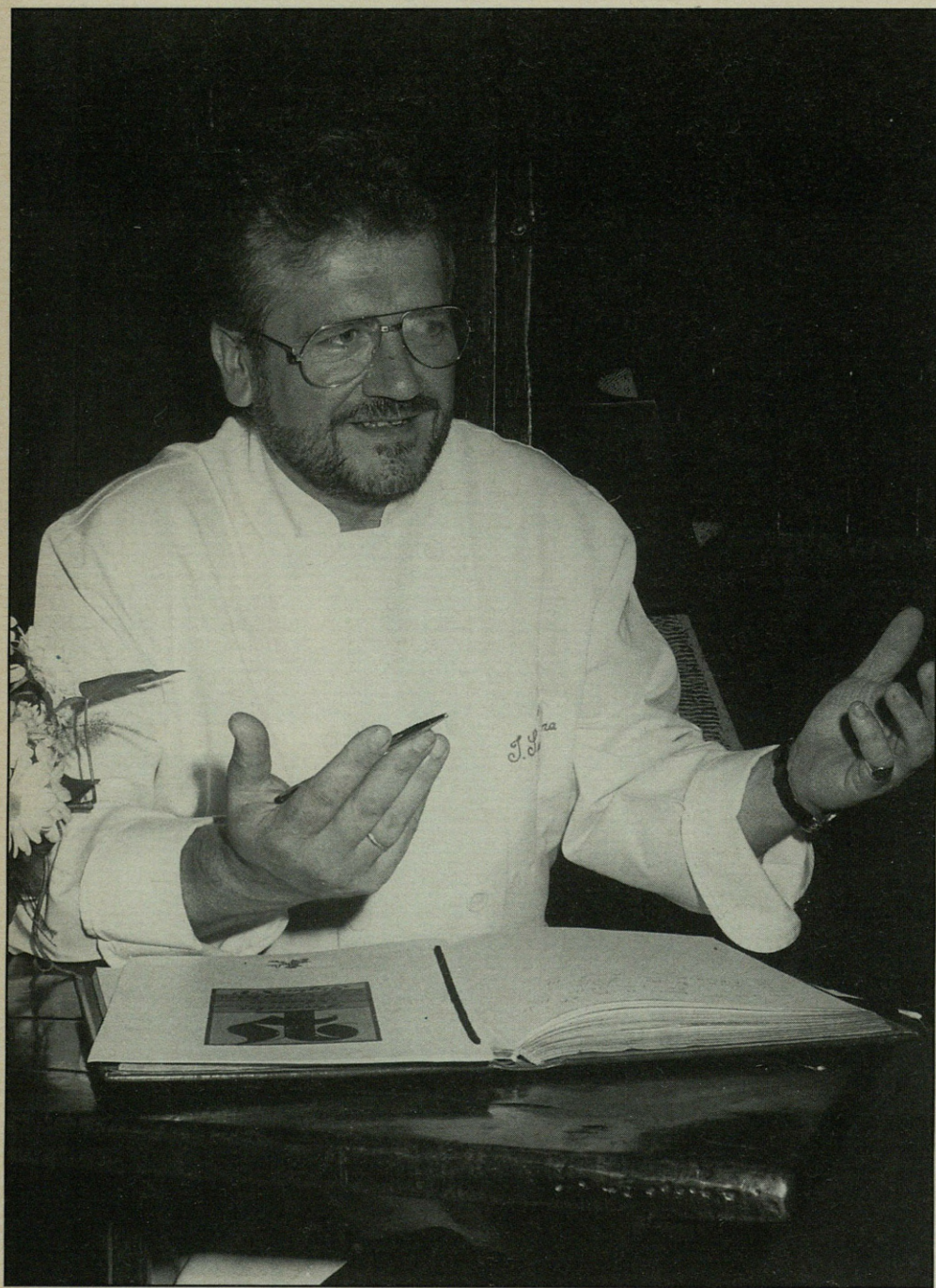
«Uste dut euskararen arazoa gaur egun ez dela kezkarria»

Egundaino ez. Ni jeltzalea naiz, baina afiliaziorik gabe. Ni bertako gizona naiz.

Alderdi Egunean Xabier Arzalluzek konstituzioari buruz esandakoa go-goan edukiko duzu. Zer deritzozu alderdi espainiarrek sortutako iskanbilari?

Iskanbila? Nortzuk esan dute hori? Zeintzuk ari dira zabaltzen gauza horiek? Espainolak. Baina hemengo jendea... Zuk hemengo jen-

«Oteizazale eta Txillidazale izugarria naiz, baina asko daukat Jorge Oteizari eskertzekoa. Jorgek nire lan guztiak ikusi ditu. Maisu ezin hobea eduki dut; eta maisu izateaz gain, lagunmina ere badut.»

«Indarkeria arazoa desagertzeko irtenbidea elkarriketa da. Euskal Herria konpondu behar dugu hitz eginez. Elkarriketa ezinbestekoa da».

deari zeozer entzun diozu? Ez. Arzalluz hemengo gizona da, jakintsua. Garai batean ikasteko, kanpora joateko eta espezializatzeko gauza izan zen. Hori jesuita bezala lasai asko egon da ikasten, pentsatzen... Eta hor daude emaitzak. Gizonezko bezala izugarria da, hori halaxe da.

Zenbat daude Arzalluz

bezala Euskal Herrian? Oso gutxi. Oteiza bezala, Arzalluz pentsalaria da.

Zeure ustez, zein da gure herrian indarkeria arazoa desagertzeko irtenbidea?

Elkarriketa, derrigorrez, da irtenbidea. Horiek gure herrikoak dira, herriko semeak. Horiek bide hori hartu dute, eta Euskal Herria

«Osagai berriak gehitzen badituz ere, antzinako moduan egiten ditut gauzak»

konpondu behar dugu hitz eginez. Elkarriketa ezinbestekoa da.

Arabian bainbat gizarte sektore eta alderditatik euskararen aurkako erasoak anitzak dira. Zer esango zenieke «Euskarak Arabako kulturaren ez du inoiz lekurik izan esaldia» ahoan dutenei?

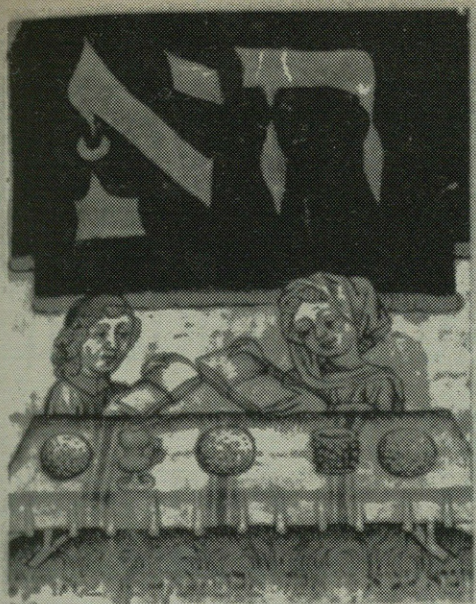
Gasteizen ikastolak orain 25 bat urte hasi ziren. Hemen euskara hazi da, indartzen hasi da. Gazteengan ikusten duzu, euskaraz hitz egiten entzuten diezu. Gero eta gehiago.

Euskara bultzatzea gutxion betebeharia da. Lan egin beharko dugu, baina Arabian euskara ez dago kentzerik. Egindako lana ez dute 50 urtetan suntsituko. Euskararen aurka dagoen jendea beti egongo da, baina gutxi dira.

Orain oso zaratsua da, baina zer ematen dute horiek? Zer eskaintzen dute? Espainola? Nik tailerra Arabako Erentxun herrian daukat. Zer esan nahi du Erentxunek? Herri hartan ikastola dago, Franco garaian eraikitako ikastola gainera.

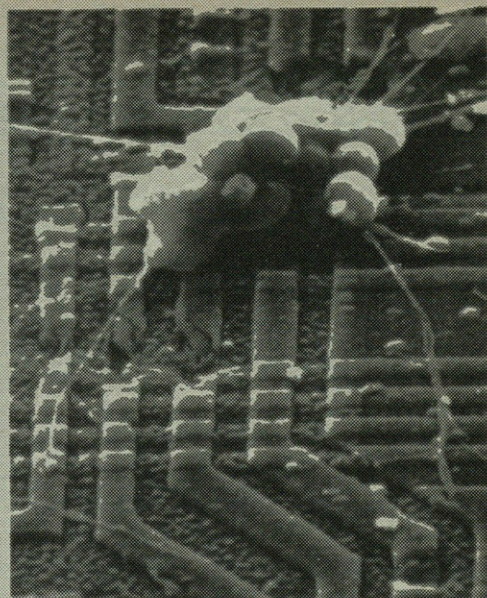
Orain urte batzuk euskararen arazoa kezkatzeko modukoa zen; egungo egoera ez da kezagarria. Multzo hori hor egongo da beti; alabaina, ez dute ez behera ez gora egingo.

ISMAEL DIAZ DE MENDIBIL

JUDU HERRIAREN IBILBIDE LUZEA

**Jurgi Kintana
Xabier Kintana**

OINARRIZKO EHUN GALDERA ZIENTZIARI BURUZ

Isaac Asimov

ISAAC ASIMOV, zientziaren dibulgatzailerik ospetsuen izan zenak, bere liburu famatuen bitartez (40 hizkuntzetara itzulia), zientziaren oinarriak azaltzen dizkigu, lehenengo aldiz, euskaraz (290 orrialde).

XABIER KINTANA EUSKALTZAINAK eta bere semea Jurgi euskaltzaleak, urte askotan zehar juduez bildutako lehenengo eskuko informazioa eskeintzen dizute, mendebaleko pentsamenduan hain eragin handia izan duen herri minorizatu honen historia egoki ulertzeko (222 orrialde).

EUSKAL UDAZKEN KULTURALA HASTEKO BI OPARI EZIN HOBEAK

IRAKUR, EROS, EUSKAL KULTURA !!!

**JADANIK
LIBURUDENDETAN !!!**

GAIK ARGITALDARIA

Laguntzarik gabe kultur bidean

GAZTETAN hala ikasi genuen, Paristik gentozen artistak ginela. Garai hartan ez genuen ikastolan musika ikasketarik, baina abestu sarritan abesten genuen kopia hura, alboka, txistua, tronboia... hamaika instrumenturen doinuen 'jakitun' egin gintuena. Hamazazpi urterekin jo nuen Parisa eta bertan jasotako artearen seinaleak, oraindik, bero-beroan gogoratzen ditut. Ikastolako abestiaren egiaz jabetu nintzen orduan eta Paris euskal artista askoren kultur bidean puntu garrantzitsua izan dela ohartu.

Ez da oraingo kontua euskal artea eta kultura munduan zabaltzearena, noski. Eta Paris hor zegoen, eta dago, gure mugetatik landa euskal kultura zabaltzeko kultur bide zailean erreferentzia bihurturik. Lan horri eutsi dio, hain zuzen ere, duela hiru urtetik hona, Euskal Kultur Bidean egitasmoak.

Hainbat lan eta proiektu esku artean zituela ateak itxi dituenen, Eusko Jaurlaritzatik dirulaguntza oro ukatu zaiolako, arrazoitu dutenez.

EUSKAL kultura zabaltzeko hainbat erakusketa, hitzaldi eta musika saio antolatu dituzte, batipat Parisen, eta Europan zehar, hemengo eta gurea esportatzearen (hitz giltzarria berau) garrantziaz ohartuta. Euskal kulturak etxetik kanpora ere aterperik baduela erakutsi asmoz. Horretarako Ibañez anaiek Parisen duten aretoa baliatu dute, eta kultur munduko hainbat eta hainbat jenderen babesa jaso, eta behetik sortzen diren egitasmoen antzeria, estuasun larriekin egin dute bide horretan aurrera.

Joseba Arregi berak ere proiektua bedeinkatzen zuela erakutsi zigun Parisen egindako agerraldi batean, eta

guzti horren adierazgarri dira orain artean eman dituen dirulaguntzak, 2.400.000 pezeta iaz (100.000 mila libera inguru). Baina, bukatu dira. Ondorioz, aurretik zituzten zorrak, 6 milioi pezetakoak edo, jasanezinak gertatu zaizkie inongo dirulaguntzarik gabe irauteko orduan. Ez dago ukatzerik, etxetik kanpora ere ondo es-

Zerbait mugitzen ari da taulatuetan. Urteotako lehorte gogorra eta gero, hainbat ur putzu aurkitu dituzte; ez dakigu hala ere, antzeztaldeak asetzeko adina ur bilduko duten

ETBren seinaleak Euskal Herria osora zabaltzeko saioak ez dira, oraingoz, Nafarroan mamituko.

Bertako Gobernuak eta Eusko Jaurlaritzak sinatu behar zuten hitzarmena atzeratzea erabaki du Alliren ekipoak, esan denez «arrazoi politikoak» tarteko direla. UPN barruko sokatirak erdian harrapatu omen du gai hau ere. Eusko Jaurlaritzatik ordea, hauteskunde kanpaina zela eta, erabilerarik egin ez zedin atzeratu dela adierazi da. ETBren seinaleak, nolanahi ere, Nafarroan etenda darrai.

Itxuraz ongi

portatzen asmatu du Joseba Arregik murrizketen artea!

Azken finean bi milioi pezeta zikin baino ez direnean, ezein kultur egitasmotan hutsaren hurrengoa, baina horiek ere ukatu, eta larriagoa dena, aurretik egitasmoaren garrantziaz jabetu eta bultzatu denean. Ez da arazoa noski, Kultur Bidean noraezean geratu dela, nordea galdu duela, hori Arregiren flakezia dugu, kapaz baita kontseilaria, eta halaxe egin baietz, murrizketa hutsaren truke justifikatu eta euskal kultura zabaltzeko dituzten asmoak ez direla ezertan aldatu esateko.

Duela hilabete batzuk Guggenheim proiektua saldu zuen Parisen, Euskadiko altxorrik preziatuena bailitzan. Bien artean, Parisen ere, euskal kulturaren altxorra esportatzen zebiltzanak, ez lur ez zeru geratu zaizkigu, konortea galduta. Joseba Arregiren kultur bide korapilatsuan beste atzerako urratsa dugu honakoa.

ANTZERKI obra ugari eskenaratu da azkenaldion, Gasteiz, Baiona, Donostia eta Iruñean egin eta egiten ari diren jaialdien karira. Urte osoan zeharreko ekimenak ez du ispliatzen ordea, antzerki munduaren erreallitatea oparotasunetik hurbil dagoenik. Aurretik zenbat obra estreinatu diren (eskuetako hatzez zenba ditzakegu) ikustea besterik ez dago. Euskaraz, berriz, hutsaren hurrengoa. Jaialdi hauetan ondo nabarmendu denez.

Baina, zerbait mugitzen ari da taulatu azpian: Antzertik zirkuitua antolatzeko asmoari epe bat jarri dio, datorren urtarrila. Arteszenak Antzerki Garaikidearen Aula sortu du. Azpeitiko Antzerkialdirako euskarazko lau obra koproduzitu dira. Urteotako lehortearen ondoren, han eta hemen ur putzuak aurkitu dituztela dirudi eta ikusteko dago antzeztaldearen egarria asetzeko adina ur bilduko duten.

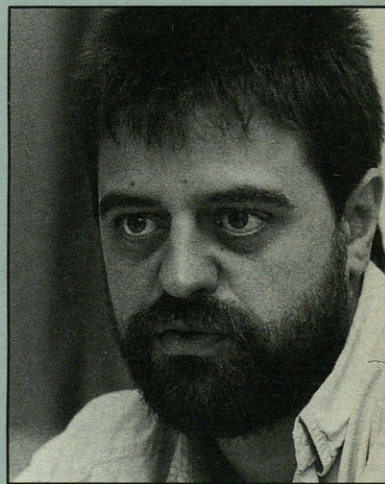
Hasi taldeen egitasmoetatik eta administrazio ezberdinen ekimenetara berrantolaketari heldu zaiola antzematen da. Obra berria hastera doa.

J.J. PETRIKORENA

BUKATU berri den hautes lehiaketan euskalduntze lanaren inguruko hausnarketak bigarren mailako zeregina izan dituzte alderdi gehienek. Askoz ere nabariagoa izan da euskararen erabilpena dela medio zenbait alderdik beren hautagaienztzat lortu nahi izan duen 'euskal labela'.

Funtsezko aldaketa gisa aurkeztu digute, adibidez, PSE-EEren lehendakariagoa euskaraz aritu izana edota PPren idazkaria hizkuntz horretan normaltasunez bere eritziak plazaratzeko hartu duen ohitura. Aldaketa garrantzitsua izan, bada, euskararekiko jarrera ezkorra hedatu ohi duten alderdietan euskaraz publikoki aritzearena eredu imitagarri bilakatzen baita era naturalean.

BAINA marketing egoki batek neurritz kanpoko indarraz puztu egiten du salbuespenaren garrantzia. Premia larria omen zegoen, irudi berria behar da boto berriak eskuratzeko garaian eta euskararekiko erabat erasokorra den politika oso baten ordezkotza gisa gizarteratu da hautagaiaren euskarazko jarioa, politiko batentzat erabat ez nahikoa den maila erakutsi arren. Baina hori euskal politikan gaitz erabat hedatua dugu zoritxarrez. Herritar xumeei titulazio eta betebeharrak inposatzeko joera izugarria dutenak, etxean itsuarena egiteko erreztasun aparta erakusten dutelarik.

XABIER ALEGRIA

EZIN dezakegu ahaztu euskararen normaltzeak ezinbesteko dituen baliabide politiko, legal eta ekonomikoetan neurtzen dela politikagintzaren euskaltzaletasuna. Eta gaur egun, euskarak beharko lituzkeen bitarteko atal guzti horietan gutxienezko baliabide maila eskuratzeko dugula gogorarazi beharko diogu geure buruari. Garrantzia izan arren, azaleko aldaketak direnak euskalgintzaren arloan indartu nahi den funtsezko iraunkortasuna estal ez diezaguten. Euskararen aldeko aurrerapausuak itxuran gera ez daitezen.

TXUTXU - MUTXUKA

ANTZERKI GARAIKIDEAREN AULA

ARTESZENA (Gipuzkoako Teatro Publikoa) egitasmo berri batean ari da, antzerki obrak idaztea bultzatu nahi duen plangintza burutu asmoz. Zentzu honetan, azaroan zehar dramaturgia ikastaro bat antolatu du, Jordi Graellsen zuzendaritzapean, antzezle profesional eta idazleentzat. Bi zati izango ditu ikastaroak, teorikoa eta praktikoa, eta azken helburua eskenaratuak izan daitezkeen hainbat testu burutzea da. Sortzen diren testu horietako hainbat Arteszenak jasoko lituzke eta beroien ekoizpen plangintza bat proposatuko. Urtarrilaren 19ra bitartean iraungo du Antzerki Garaikidearen Aularen lehen egitasmo honek.

NOR - NORI - NOR K

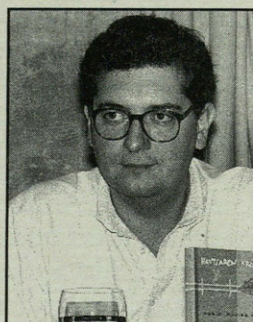
PELLO SALABURU

EHUko Euskara errektoreordea ez da isilik geratu Arte Ederretako ikasleek irakasle euskaldunen eske egiten ari diren itxialdiaren aurrean, eta Fernando Buesaren teilatura jaurtiki ditu erantzunkizun guztiak, irakasle gehiago kontratatzeko baimenik ematen ez eta euskara alorrean ez duela politikarik salatuz. Arte Ederretako ikasleek beraz, oso agerian utzi dute errealitatearen nondik norakoa ●

ENEKO OLASAGASTIRI

eta Carlos Zabalar, «Maité» filmearen zuzendari, estreinu aurreko urduritasun eta kezka pasa zaizkie dagoeneko, eta urriaren 20an, Victoria Eugeniean aurkezpen saioan jaso zuten harrera beroaren ondotik, pelikularekin oinarrian dagoen angula eta puruen negozioa biribil atera zaiela pentsa daiteke. Lehen luzemetraia dute, Euskal Herria eta Kuba arteko bidean osatua. Urtarrilean ikusiko da areto komertzialetan ●

I. IRAOLA MUJIKAK

eta Jorge Jimenezek batera zuzentzen duten Alberdaniak bero heldu dio udazkenari, almazena gainezka erakutsiz. Lau liburu aurkeztu dituzte, jarraian: Inazio Mujika Iraolaren «Hutsaren kronika» ipuinak, Josu Pikabearen «Euskara guztiok» testuen bilduma, Juan Kruz Igerabideren «Sarean leiho» poesiak eta Karlos Linazasoren «Zer gerta ere» ipuinak. Gero eta ozenago ari dira Alberdaniak ●

T E L A K

■ PEDRO DIEZ DE ULZURRUN HIL DA IRUÑEAN

URRIAREN 20an, ostegunean, hil zen Pedro Diez de Ulzurrun mediku eta euskaltzalea, 69 urterekin. Euskara suspertzen hamaika lan egina zen Nafarroan. 1957an Euskararen Aldeko Saila sortu zen Diputazioan eta han jardun zuen, beste hainbatekin batera. Zeregin horretan, herriz herri idazketa lehiaketak antolatu eta haur eta gaztetxoaren artean diplomak eta diru sariak banatu zituen. 60. hamarkadan, Bertsolari Txapelketen antolatzaileetarikoa izan zen, eta epaimahaiko partaide gisa ere aritu zen. 1966an, «Principe de Viana» euskal aldizkaria sortu eta zuzendari lanetara jarri zen 1973ra artean. Zazpi mila ale banatzen zituzten, dohainik, euskal kulturaren inguruan sortzen zen informazioa bildu eta zabalduz. Ondoren, «Diario de Navarra» egunkariaren euskarazko orrialdean lan egin zuen. Euskaltzain urgazlea zen aspaldidanik.

■ ZUBIETA UDALERRI EUSKALDUN

ZUBIETAK Udalerrri Euskaldunen Mankomunitatean (UEMA) sartzea erabaki du. Nafarroako mendialdean kokatua, 330 biztanle ditu eta ia %100 euskaldunak dira. Ahozko komunikazioa erabat euskaraz egiten da herrian. Baldintza hauek ikusirik, aho batez onartu du udalak UEMA-n parte hartzea. Zubietarekin, dagoeneko Euskal Herriko 21 herrik osatzen dute Udalerrri Euskaldunen Mankomunitatea.

Gasteizen egingo den Galeuzcak mestizaiaren inguruan jardungo du

MESTIZUEN MULTZOA

Galeuzcak, Galizia, Euskal Herria eta Kataluniako idazleen bilguneak, Gasteizen izango du aurtengo zita, bertako Villa Suso aretoan, urriaren 28tik azaroaren 1era bitartean. Literatur itzulpena, jenero nahasketa eta kultur mestizaiaren inguruan ariko dira aurten, gai nagusi honi buruzko ekarpenak lotuz.

Urtero antolatzen den Galeuzcak duela hiru bistaratu zuen Euskal Herria azkenekoz. Orduko argazkia dugu honakoa, Iruñeko jardunaldien aurkezpenekoa; aurten Gasteizen egingo da.

MESTIZAIA, nahasketa eta itzulpenaren inguruan ariko da aurtengo Galeuzca, Galizia, Katalunia eta Euskal Herriko idazleen bilkura. Gasteizen egingo da, Villa Suso aretoan, urriaren 28an hasi eta azaroaren lehena bitartean.

Euskal Idazleen Elkartetik adierazi zaigunez, hogeina ordezkari ekarriko dituzte Katalunia eta Galiziatik, eta Euskal Herritik beste hainbeste. Urriaren 28an egingo

den harreraren ondotik, 29an hasiko da lan saioa, mestizaia literatur jeneroetan gaitzat hartuta.

Prentsa zutabeak eta ipuinak

PAKO Aristi idazleak hitz egingo du euskal ordezkari-tzaren izenean. «Prentsa zutabea eta ipuinen arteko mestizaia landuko dut, bo-

rretarako eskimalen ipuin bat hartuz, non eguzkia eta ilargiaren sorrera esplikatzen zaigun. Kazetaritza eguzkia da, argia eskaintzen duen lurralde bat, gauzak esplikatzen dituen, zergatia agertzen duena. Literatura berriz, ilargia, lurralde ilun bat, bere helburua ez da ezer argitzea, eta aldiz, kontrakoa izan

daiteke, gauzak garbi adierazi beharrean bere armak anbiguetatea, insinuazioa eta aukera zabalak uztea da.

Mestizaiaren momentura iristen da esanez «eguzkiak eta ilargiak batzuetan bat egiten dutela eta eklipsea gertatzen dela. Bat egitea, elkar aurkitzea, ezagutzea eta ulertzea litzateke, la-

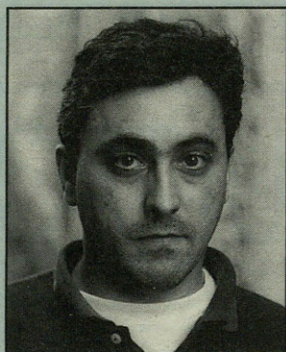
Mestizaia

HORIXE da gure patueta-ko bat. Mestizaiaz idatziko ote dudan. Ez dut ezer agindu. Zurian egon beltzaran hau eta ezin beltzuritu. Zer dela eta ikusten ote naute mestizaiaz idazten? Batek daki, baina ez dira oso urruti ibiliko.

Izan ere, ez al zaigu antzematen? Mestizoen ajea dugu. Isatsondoko jitoak izan eta etxeberri-tarrak legez baikabiltza. Zer gara ba, ezpada arraza, enda, klan, gutxiengo edo gisakoen kaleidoskopio moduko bat baino?

Munduan diren eskale guztiak sartu izan dira gure ganbaran. Pasiego bat baino gehiago bergizarteratu da hemen; Bozate eta Arizkungo agoteei ere ez zaie jada antzematen. Maragatoak, mairuak, kriolloak, kolaketa bat eta beste, batek baino gehiagok du habia gure kongregazioan. Euskaraz ikasi dutenei ez zaie diskriminatu, gainera.

Modan dago. Mestizaiaz idazten dute modako «Man» guztiek. Mano Negra, Os Resentidos, Negu Gorriak eta periferikoen

aldatuko duen obixporik?

JON MIKEL ARANO

esotismoa maitatzen ikasten hasi dira zentralistak. Aurreko batean Sabino Aranaren gutun batzuk argitaratu zituen 'Interviu'k (euren ustez Jesukristo JHS idazten da eta Jhsren ordezkariak edo halako aberrazioen bat idazten zuen nazionalista ezjakinak: noiz arte izango gara esotiko?).

Besterik ez da irakurtzen: errealdismo zikina, grungea, homelessak, 'irlandes eta tahitiarren fruitua, antiguatar eta alemaniar baten semearekin juntatzen da'... Generoak ez dira bereizten dagoneko: biografia salduetan edo saiakeretan ezein

gauzak du kabida; performanzeak, kolajeak, pastitxeak nönahi... Zer ez da interdisziplinario gaur egun? Musika oro nahasgarri dira eta elkarriketa bat egitera zoazenean norbaitengana, berarenerekin 'zerbait berria' egin dezazun nahi du.

Idazleen Elkartek ere, mestizaia hartu du 'leitmotiv' moduan, Galeuzcaren ihardunaldiak izan behar diren kariatz. Mestizaia, nahasketa, itzulpena eta abarrak. Oso ondo deritort. Genero berriren bat asmatuko dute igual. On dargela.

Ia ahazten zitzaidan: entzuna nioen lehen ere eta idazkera-mestizaiaz Pablo Sastrek orain dela gutxi «Egunkariak» idazten zuenarekin bat nator, nire erara. Hamaika despropositu esan liteke mestizaia ginean. Gaiari punta ateratzeko eskatu didatenez, hauxe bakarrik okurritzen zait: jaten duenak kaka egingo du berriro. Eta kaka egiten badu, seinalea jaten duena. Kofradia autismo bidean da, ordea. Eta ba al da hori

esan izan da, euskal literaturak aurrera egiteko jatorrizko sorlanak behar zirela, eta itzulpena bigarren edo hirugarren mailako gauzatzen uzten zen, eta da, kaltegarria ere izan daitekeelakoan. Hobeagoztat jo izan dugu etxean idatzitako obra txikia, kanpotik ekarritako obra handia baino.

Koldo Bigurik ondorioztatu dituen susmo eta zentzutar horien aurrean, itzulpegintzaren garrantzia azpimarratu nahi du, «literatura bera ezin delako itzulpenak dakarren mestizaia-rik gabe eta itzultzaile-rik gabe existitu».

Kanpoko kultura gurean

MATIAS Mujikak, bestalde, itzulpenak hizkuntza izan dezakeen eragina aztertuko du batetik, ea euskara hizkuntza bezala mestizatu beharrean dagoen, beste hizkuntzekin alderatuta eskasunerik baduen eta itzulpenak zenbateraino uzten duen hori agerian, eta bestetik, aspaldi honetan egiten ari den saio zabalak zer eragin izan dezakeen euskaldunengan, hau da, kanpoko kultura gurean integratzeko balio dezakeen ala ez.

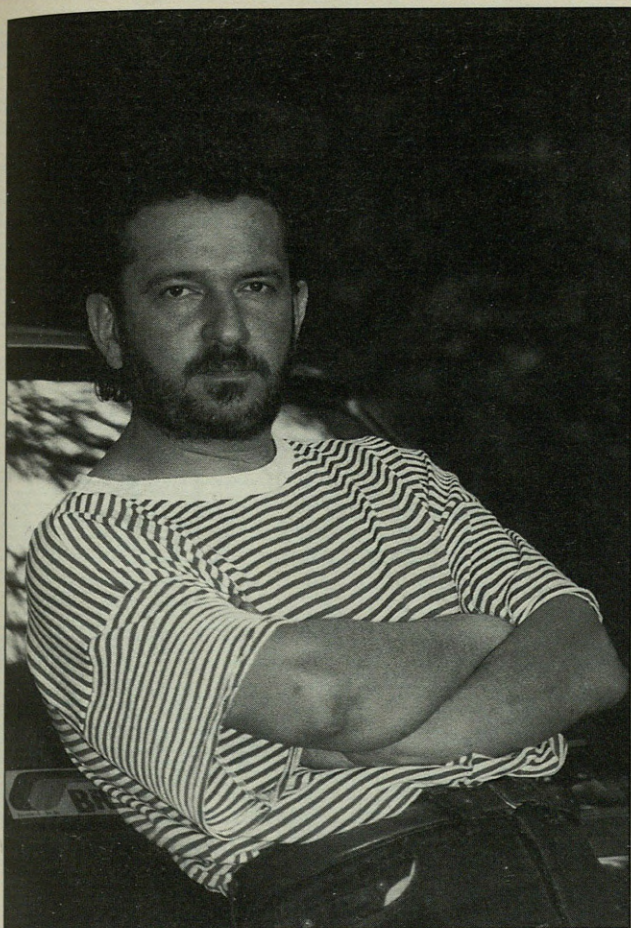
Lehenengo puntuari helduz, hizkuntza askoz ere garatuagoekin harremanetan egon beharrak, itzultzaileak euskara darabilten beste sujetuak baino ezkorragoak bihurtu dituela adierazi digu Matias Mujikak: «Eskasuneak ikusten ditugulako. Hori oso garrantzitsua da, zeren bestela erraza egiten baita baikortasun ustel batean erortzea, pentsatzea euskara findu behar bai, baina, kasik erabat egina dagoela».

rrutan egitea. Ez du batak bestea biltzen, ez dago inoren murrizketarik, biak, prentsa zutabea eta ipuina aberasten dira. Ekliptsea oinarritzat harturik, zera adierazten du idazleak ondorio gisa: «Zutabea analisia da eta literatura ametsa. Literaturak informe ideologiko botz hori ametsez edo mitoez janzten du, eta jan-

tzi horrek bakarrik egiten du posible zutabe hori urte askoren buruan irakur abal izatea».

Bigarren egunean, urriaren 30an, «itzulpena literatura-mestizaia-aren eragile» izango da gai nagusia. Koldo Biguri eta Matias Mujika itzultzaileek jardungo dute horretaz. «Itzulpenarekiko beldurra» izenburupean,

Euskal Herrian arrotzarekiko beti egon den beldur hori —besteak handiak eta gutxiak garenaz ez ote gaituzten suntsituko edo— adierazi nahi nuke, dio Koldo Bigurik. «Itzulpena ez da gurean beste herrietan hartu izan den normaltasun berberarekin hartu. Halako jarrera ezkorra eduki izan da, erresistentziazkoa. Beti

Euskal ordezkartzaren izenean Pako Aristik jenero nahasketari buruzko komunikazio txostena aurkeztuko du eta Edorta Jimenezek kultur mestizaiari buruzkoa. Hauetaz gain, Juan Garzia, Koldo Biguri eta Matias Mujikak itzulpengintzaz jardungo dute.

Egiten ari den saioak izan dezakeen eraginari buruz, ez duela oso paisaia dotorea ikusten esan du: «Ez dut uste jendeak kanpoko kultura euskarara ekartzea aintzakotzat hartzen duenik. Badirudi gainera, kontrako jarrerak sustatzen ari direla, gure alderdi primitiboenak garatze aldetik. Izan ere, momia anakroniko batzuk –literatura orala, adibidez– ari gara bultzatzen eta hor ikusten dut mu-

gimendu nagusia, Europa-ko kultura gurerara ekartzean baino».

Urriak 31n, kultur mestizaia jorratuko dute Galeuzcako partaideek. Edorta Jimenez idazleak «Bidea da arragoa» tituluko komunikazioa aurkeztuko du.

Mestizaiaren aldarrikapena

EUSKAL Herria bide askoren gurutzebidean dagoela eta mestizuak garelako aldarrika-

tza dator idazlea: «Mendebalde guztia, kultur ondarearen aldetik, mestizua da, nahiz eta estatu-nazioen ikuspegitik hainbat balore ibarturik, fosilizaturik dauden. Errealitate honen aurrean zera ikusten dut, momentu bonetan, modagatik beharbada, mestizaiaz hitz egiten dela, izan ere, ez dela besterik mendebaldearen agorraldiaren uesteko irtenbidea baino; baina benetako irtenbidea bere baitan aurkitu behar du mendebaldeak».

Gure errealitatearen baitan mestizaiaren aldarrikapenak duen garrantzia azpimarratuko du Villa Suson: «Gure nazio hizkuntza eta kultura benetan dinamikoak

egiteko honen onarpenetik hasi behar dugu. Arrazakeria eta xenofobiaren gorakada bizi dugu eta horren aurka egin behar dugu bestalde. Idazle garen aldetik agiri bat argitaratzearen aldekoa naiz, mestizaia positiboa dela, hemen beharrezkoa dela eta inondik ere ez dagoela kontra egiterik, ezta moda kontuak direla eta artifiziaalki puzterik ere, aipatuz».

Galeuzcaren jardunaldiak Arantzazura egingo den bi-daiarekin amaituko da. Mestizaia edukiz betetzeko parada izango ahal dute, galiziar, katalan eta euskaldunek bitartekoan.

J.J. PETRIKORENA

“Literatur paisaia ez zait polita iruditzen; kanpoko kultura euskarara ekartzearen garrantzia ez da ikusten”

MATIAS MUJIKA

«Sakoneta» ipuin liburua argitaratu du Juan Luis Zabalak Susa argitaletxearekin

«Nire barruko kezka, obsesio eta ideiak kanporatzeko idazten dut»

Seigarren liburua kaleratu du Juan Luis Zabalak, «Sakoneta», azken urteotan idatzitako hamaika ipuinen bilduma. Ipuin guztiek dute idatzizko munduarekin lotura, pertsonaiak bere alter egoak direla dio idazleak, munduaren aurrean deseroso sentitzen direnak, eta aurre egiteko edo erantzuteko idazten dutenak. Aurreko liburuetan landutako joerak eta moduak azpimarratu ditu beraz, oraingoan ere, azkoitiarrak.

Hamaika ipuin bildu dituzu; bakoitza pertsonaia bati lotua eta lehenengo pertsonan kontatuak.

Nire literaturaren betiko ezugarri bat ageri da hor, normalean ipun guztietan eta baita eleberrietan ere, pertsonaia bakarra dago, nire alter egoa dena. Hemen hamaika ipunetan hamaika pertsonaiak nire alter egoak dira. Pertsonaia nagusi bakarra, beraz. Gainerako pertsonaiak oso gutxi agertzen dira eta kontaketa beti oso pertsonal eta intimoa da.

Denek dute idatzizko munduarekin lotura.

Aitorpenak dira. Liburu hau «Ahanzturaren artxipielagoa» eta «Gertaerei begira» ipuin liburuen konpendio modukoa da, haietan gara-

tutako bi kontaketa moduen konbinazioa, baina gehiago du lehenengotik bigarrenetik baino. «Gertaerei begira» argitaratu zenean Josu Landak kritika egin zidan, liburua gustatu zitzaiola esanez, eta komentatzen zidan «Ahanzturaren artxipielagoa» eta «Gertaerei begira»-ren arteko konbinazioa zela nik hartu beharreko bidea. Hala ere, lehenengotik gehiago duela uste dut.

Pertsonaiak zure alter egoa direla esan duzu;

«Liburu hau «Ahanzturaren artxipielagoa» eta «Gertaerei begira» ipuin liburuen konpendio modukoa da, haietan garatutako bi kontaketa moduen

terapia egiten al duzu pertsonaien bitartez?

Asko du hortik. Nik neure barruko kezka, obsesio eta ideiak kanporatzeko idazten dut, eta terapia moduan ere balio du. Pertsonaiak ere neurri batean horretarako idazten dute. Identifikazio handia dago idazlearen eta pertsonaiaren artean. Nahiz eta pertsonaia horiek nigandik oso ezberdinak izan kanpoko ezaugarrietan, barnean duten hori nire barruaren isla da. Orain arte ez dut batere errealismo des-

kribatzailerik edo arlo sozialik ukitu. Oinarrian neure barruko kezka eta obsesioak izan dira.

Ibes doakigun bizitza eutsiezina aipatzen duzu. Pertsonaiak azaltzen dituzun moduan badirudi ez daudela errealtatearekin eroso, txoke egiten dutela.

Liburuko pertsonaia batek dio: «Nire literatura ez da munduaren aurkako kolpean isurtzen zaidan odola baino». Esaldi horretan dago pertsonaia hauen idazkien mamia. Munduaren aurrean deseroso sentitzen dira, kolpea hartzen dute munduaren aurka eta hori leundu edo horri erantzuteko pentsatzea, eta hori dena idatziz ematea dute irtenbidea.

Hau ere nire bost liburuen ezaugarria dela uste dut.

Ipuinak sei edo zazpi urteko tartean idatzia izateko deigarria da mantentzen duten egitura komun bori.

Agian izango da lehen nituen kezka eta obsesioak konpondu ez eta atzera eta aurrera dabilzkidala.

Liburuko pertsonaia batek dioenez, «nire literatura ez da munduaren aurkako kolpean isurtzen zaidan odola baino». Esaldi horretan dago, Juan Luis Zabalak adierazi digunez, «Sakoneta» liburuko idazkien mamia: «Pertsonaiak deseroso sentitzen dira, kolpea hartzen dute munduaren aurka eta hori leundu edo horri erantzuteko pentsatzea, eta hor dena idatziz ematea dute irtenbidea».

Ukituak egin ditut eta horrek ere izan dezake eraginik. Aldaketarik handiena da erreferentzia konkreturik gabeko izen geografikoak kendu eta Euskal Herriko hiri eta herri zehatzak aipatu ditudala.

Orain arteko joera bat aldatu duzu kokapen zehatzarekin. Zerk eraman zaitu horretara?

Bilduma honetako «Sakoneta» ipuina izan zen apur bat iraultza markatu zuena. Honek derrigor eskatzen zidan leku zehatza, lekua bera zelako neurri batean protagonista. Ordura arte idatzia nituen ipunek ere leku zehatza eskatzen zutela ikusi

nuen, egokiagoa zela, ez zutela unibertsaltasunik galduko tokia jarrita eta bildumari batasun handiagoa emango ziotela.

Zure lehen liburuko kapitulu bat berreskuratu duzu. Orain arteko zikloaren amaiera gisa?

Ipuin hau sartzearen asmoa ez zen hori, baina ipuin bilduma honen asmoa hori da. Liburu bakoitzarekin pen-

tsatu izan dut kontatzeko modu bat bukatu dudala. Hiru ipuin liburuetan bakoitzean kontatzeko modu bat dago; dena den, nire bost liburuetan badago beharbada irakurlea nazkatzeko bidean jar dezakeen ezaugarri errepikakorra. Horrekin hurrengo lanean hautsi nahi dut.

Beka bat lortu duzu eleberri bat idazteko. Ezer aurreratu al dezakezu?

Dirulaguntza jaso dut eta proiektua egina dago, eta argumentoa finkatua, ziu-rrerik aldaketak izango dituen arren. Asmoa neure barrutik irten eta inguruari begiratzea da. Eleberri sozia-

lagoa egin, trama zabalagoa duen eleberria, estandarra goa edo normalagoa.

Horretarako eredu gisa orain dela hamar urte nire herrian bizi izan zen giroa kontatzea izango litzateke. Duela hamar urteko gazteen bizimodua. Batez ere giro horretan berezitasun asko daudela ikusi dudalako, eta badaudela oso ongi ezagutzen ez diren elementu batzuk. Nik ezagutu dut, eta ezagutu dugunon artean ni naiz idazle bakarra eta badut halako betebeharrak modukoa. Horri erantzuten saiatuko naiz segidako eleberrian.

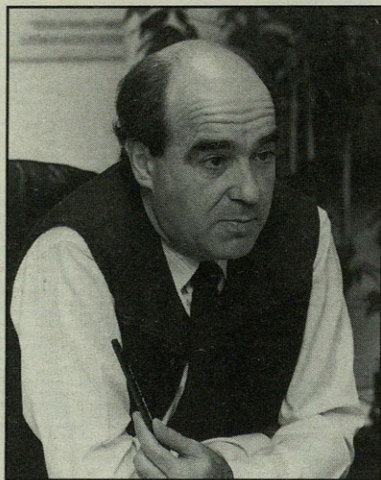
J.J. PETRIKORENA

konbinaketa aurki daiteke hemen»

«Ipuinetako pertsonaiek

NOLA EGIN 500.000 LAGUNENTZAKO TELEBISTA?

LUIS
ALBERTO
ARANBARRI

ETB: Etorkizunak neurtuko gaitu guztiok

Nire herriko mozkorrek esan ohi dute oheratzeko orduak ez duela jaikitzeoarekin zerikusirik. Teoriaz egia da. Baina praktikan egia ere bada, luzera behintzat, bi orduak elkarrekin zerikusi askorik dutela.

Herri honetan jende asko dago telebistak demografiarekin zerikusirik ez duela uste duena. Teoriaz egia da, bi arlo ezberdin baitira. Baina praktikan egia ere bada, luzaro baino lehen, bi arlo hoiek elkarri lotuak agertu izan zaizkigula.

Islandiaren kasua edo izan ezik, ez da munduan Euskal Telebistaz gainera beste telebistarik 500.000 lagunentzako hamabi orduko programazio normaldurik (albistegiak, barne-produkzioa, haur-programazioa, filme bikoiztuak eta lehen mailako kirola) egiten duenik. Beraz, edo gu argi-argiak gara edo besteak inozo-inozoak. Edozein modutan, garbi dagoena zera da, ohizko normaz kanpo ari garela eta honek, sikan, zer pentsa eman beharko ligukeela.

Komunikabide bakoitzak

bere dimentsioak ditu. Liburugintzak, iraungo badu, gutxienik, ehundaka aleren argitalpena behar du; aldizkariak, milakarena; egunkariak zein irrati-gintzak hamar milakarena eta gaurregungo telebistak, iraungo badu, ehun milaka ikusentzuletik gora behar ditu. Arazoa sortzen da zenbaitek, auskalo zein kultur-erizpideren ize-nean, milaka ikusentzulerentzako telebista aldarrikatzen duenean, ez baitiogu entzuten hamar alerentzako liburu-politikarik eskatzen. Liburu-argitalpenak minimo batzuk dituela ulertzeko gauza dira, baina ez dira, antza, telebistari beste horrenbeste onartze-ko gai.

Ez dezala inork pentsa, bestalde, arazoa diru-kontu hutsa denik. Besterik ere bada, demografi-piramidea alegia, 500.000 laguneko hiztun-kopuruak nekez eman bait dezake merkatu irekian lehian egin ahal izateko beste teko zuzendaritzarik, gidoigilerik, aktore-aktore sarik, errealizatzailek, ekoizlerik, pailazorik, kazetaririk, aurkezlerik, teknikaririk eta abarrik. Artea eta literatura diru soilez konpontzen ez badira, zergatik uste ahal dugu telebistaren konponbideak diru-iturri soiletik etorri beharko lukeela?

Islandia aipatu dugu ha-

sieran eta, honezkero, norbaitek pentsatu du gure ezintasun guztien arrazoia politikoa dela. Hau da, Estatu aska bagina, ez genuela arazorik izango alegia. Baina hori ere ez da horren ximplea. Batetik, Islandia irla da, hiritar guztiak islandieraz mintzo dira eta ez dute, satelitea asmatu arte, beste ezein hizkuntzako telebista-programarik ikusterik ere izan. Guzti hau gutxi

ETB1ek berebiziko
unerik goxoen bizi
du. ETBren
profesionalek
beraien une
biologikorik
emankorrena bizi
dute, euskal
produkzioa inoiz
baino hobea eta
oparagoa da,
kanpo-erosketek
mailarik altuenari
eutsi ahal izan
diote, krisialdiak
erakarri duen
diru-eskasiak
irudipena areagotu
du eta audientziak
sekula baino
altuagoak dira.

bailtzan, beraien programaziorik gehiena (albiste-iturriak, barne-produkzioa eta kanpo-erosketak), Eskandinabiako estatuekin batera elkar-lanean lortutako programez osatu nahi dute. Horrez gainera, estatuekin konparatu behar honetan ez inoiz ahaztu Irlandako kasua (orduerdi eskas astean gaelikoz) eta, onenean ere, Israelgo telebistak ez dituela filmeak bikoizten (jatorrizko hizkuntza eta azpidatziak).

Dena den, esanak esan, ETB-1ek berebiziko unerik goxoen bizi du gaurregun. Adinez eta lanbidez ETBren profesionalek beraien une biologikorik emankorrena bizi dute, euskal produkzioa inoiz baino hobea eta oparagoa da, kanpo-erosketek (filmeak eta kirolak) mailarik altuenari eutsi ahal izan diote, krisialdiak erakarri duen diru-eskasiak irudipena areagotu du eta audientziak sekula baino altuagoak dira. Balantzea izugarri ona da. Kontua, ordea, zera da: orain dela hamabi urte ez zen euskarazko telebistarik, baina... izango al da hamabi urte barru? Eta, izatekotan, zelakoa?

Segurutik, gaurregun ezagutzen dugun ETB-1 komentzionala ez da euskarazko telebistetarik bakarra izango. Daitekeena beste bi egotea: kirolak besterik ez batak eta marrazki bizidunak besteak. Inkognita handia, berriz, herri-telebisten etorkizunaz

Fikzio-zientzia egiterik

badagoen arren, ez da gero batere erraza hamabi urte barruko panorama asmatzea. Hala ere, datorkigun teknologia berriak (satelitea eta kablea) erakarriko dizkigun aukera anitza eta lehia bortitza kontutan izanik, susmoa susmo, honako abiapuntu hauek sumatzen ditzaizkigu aldez aurretik:

1. Hamar-hamabi urte barru, ia izen-abizenek jakin ahal izango dugu nork ikusten duen ETB-1 eta nork ez. Baita bakoitzak zer eta zenbat ikusten duen ere.

2. Ordurako ordaindu beharreko telebistaren kontzeptua guregan nagusituko da eta ETB-1ek ere salneurria izango du merkatuan.

3. Beharbada, gero eta gehiago kostatuko zaio ETBri orain duen hainbat produktu preziatu (lehen mailako filmeak eta kirolak) lortu ahal izatea.

4. Segurutik, gaurregun ezagutzen dugun ETB-1 komentzionala ez da euskarazko telebistarik bakarra izango. Daitekeena beste bi egotea: kirolak besterik ez batak eta marrazki bizidunak besteak. Inkognita handia, berriz, tokian tokiko herri-telebisten etorkizunaz.

5. Merkatuaren aniztasuna, aukeren atomizazioa eta ordain-kontzeptua zenbait minorien mesedetan gertatuko dira. Ondorioz, talde txikientzako programak egingo dira eta ikusentzuleak bere gustoko menua aukeratu ahal izango du ■

Urriaren 15ean bete da Friedrich Nietzscheren jaiotzaren 150. urteurrena

FILOSOFIAZ HARATAGO

Mendearen hasierarekin hil zen Friedrich Nietzsche. Bere bizitza eta pentsamenduak hark atarian utzitako mendea gogor astindu dute. Nihilismoaren gailur, jainkoaren heriotzaren iragarle, on eta gaitz ororen aldekoek aldarrikatu eta gutxietsi dute. Eta agian oraindik ez dugu ulertu.

WOODY Allenen liburu batean irakurri nuen Nietzschek galtzerdi batzuk ez zituela jantzi nahi hegoaldekoak zirelako. Pasarte

-umoretsua sumatzen nuen -ongi entenditu asmoz jo nuen zoriarekiko Nietzsche ezagutzera.

1844ko urriaren 15ean

Röckenen jaiotako haurra topatu nuen estreinako. 12 urte betetzerako gazte gaitz-oxera izan zenak harritu ninduen. 35 urte zituela

24rekin handioso lortutako katedra utzi behar izan zuen osasun arazoak medio. Pertsona ahul hark, bizitza osoa sendatzeko borrokan eman zuenak, super-gizonaz hitz egiten zidan.

Aita eta aitona apaizak izandako anti-kristaua kausitu nuen ondoren. Kristautasuna eta zekartzan baloreak borrokatzen jardun zuen pentsalaria. Jainkoaren

«Ez naute irakurtzen, ez naute irakurriko»

ITZULPENEN 'traizioak' jakitun, bihoaz Nietzsche idatzitako batzuk, murriz eta gaingiroki egindako aukera honetan. Ez dute izan nahi, jakina, deusek erakusgarri:

☞ Egunen batean bizi naizen eta irakasten dudan moduan bizi eta irakasteko erakunde beharra izan da; agian orduan katedra bereziak ere sortuko dira Zaratustraten interpretaziorako.

☞ Ateismoa ez dut inolaz ere emaitza moduan eza-

gutzen, are gutxiago gertakari bezala: nigan berez ematen da, senetik dator kit. Jakinzaleegia naiz, problematikoegia, handinahiegia erantzun zakar batek ase nizan. Jainkoa erantzun zakarra da, gu pentsalarionganako trankeskeria.

☞ Gizona eta emakumea orokorrean alderatuz zilegi da esatea: emakumeak ez luke apainketaren jentilatasuna izango baldin eta bigarren mailako izateko sena izango ez balu.

☞ Eromena gauza bitxia

da norbanakoengan; baina taldeengan, alderdietan, herriengan, garaietan arau bihurtzen da.

☞ Gerrarena beste gai bat da. Borrokalaria naiz izatez. Eraso egitea nire senaren baitan dago. Etsai izan ahal izateak, etsai izateak agian izaera indartsua izatea auresanahi du; nolahi ere izaera indartsu guztietan gertatzen den gauza da. Izaera indartsuak erresistentziak beharrezkoak ditu eta, beraz, erresistentzia bilatzen du.

☞ Zegatik dakizkit nik gauza batzuk gehiago? Zegatik naiz absolutoki hain intelijentea? Ez dut inoiz gogoeta egin hala ez diren arazoez, ez dut neure burua alferrikaldu. Adibidez, ez ditut neure esperientziatik zailtasun sortez erlijiozkoak ezagutzen.

☞ Noizbait esango dute Heine eta biok izan garela, alde handiaz, hizkuntza alemaneko lehenengo artistak -aleman soilek hizkuntzarekiko egin dute netik distantzia neurgaitz batera.

heriotza iragarri zigun, nahiz eta bizitza osoa kristautasun bera besarkatzen eman.

Alemanak mesprezatu eta suitzar egin zen pausalekurik gabeko pentsalaria sortu zitzaidan. Bizi zen artean deslari ibilia, XX. mendeko filosofia eta oro har pentsamenduan eraginik handienetakoa izan du. Eta kolore guztietako jarraitzaileak: bere jaiozaren 90. urterena ospatutako nazi hitlerzaleengandik hasi eta bere artxiboa literatura klasiko alemanaren ikerleku bihurtu zuten Eki Alemaniako agintarienganaino. Ideologia guztietan hazirik utzitakoa da historiari gupil itxura emandakoa.

Emakumeez kristorenak eta bi esandakoa -emakumeekin zoaz? Makila eroan-ezagutu nuen. Bizitza osoan Cosima Wagner maitatu eta lortu ez, eta Lou von Salomiek ezetz biribil bezain tragikomikoa emandakoa.

Begietan gaitza izanik irakurle amorratua -filologia lanean eskuarki egunean ehun liburu erabiltzen zi-

Oharkabeen agian, guztiongan izan du eraginik Nietzschek.

tuela idatzi zuen-, bere liburu eta idazkiak ikerketagai baino mito ere bihurtu ziren.

Elizabeth arreba eta lagunaren batek irenduak, artean 1969an jatorrizko bertsioak agertu izan dira.

Idazle nekaezina, mirespenez jakin nuen «Antikristoa» 1889ko irailean idatzi, «Ecce homo» urte bereko urri eta azaroan izkiriatu, abenduan «Nietzsche» Wagnerren

aurka» bukatu eta bost egun beranduago eroetxean sartu zutela. Diagnosis: paralisi klinikoa. Bitxikeria: zetzan ohean zegoen txartela, sifilia diagnostikatzen ziona. Mendeko lehen urtearekin hil zen, 11 urte gizartetik 'at' bizi ondoren.

Nihilismoaren aita izendatutakoaren aztarnategirik Euskal Herrian ere agertarazi zait. Jon Miranderengan aurkitzen erakutsi du Joxe Azurmendik, poemak eta «Haur besoetako»-ko Gazte Lurrean eta Thereserengan Dioniso eta Zaratuza topa litezkeela azalduz.

Ezagutzea, interpretatzea lelo zuen pentsalaria aurkitu nuen. Eta konturatu bera eta bere lanaz 150 urtetan interpretazioak baino ez direla egin. Denak desberdinak. Bere azken liburuko atzen lerroan galdera egin zuen, «Ulertu al nauzue?» eta «Gurutzifikatuaren aurkako Dioniso» sinatu.

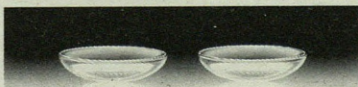
Artean ez dut Allenen pasartea guztiz ulertu. Nietzschez ezer gutxi dakidalarik, Hegel ikeritu behar; eta horretarako, izpirituz bederen, 'fenomeno' behar izan.

A! Dioniso, uste dut oraindik ez zaitugula ulertu.

MIKEL ELORZA

Interpretatzea lelo zuen pentsalaria aurkitu nuen, eta konturatu bera eta bere lanaz 150 urtetan interpretazioak baino

ALDA EZAZU BIKOTEA HILABETERO

EROSOAGOA DA ETA

MULTILENS botatzeko lenteak

Ukipen lenteen abantail guztiak eta hilabetero berriak jartzeko erosotasuna.

Erabili... eta bota. Horren erraza

Eta horregatik, beti ikusmen bikaina.

ixurkari bakar bat eta begientzat

ziurtasun osoa

Eta ez dira lentixka arruntak

baino garestiagoak!

MULTILENS botatzeko lenteak:

Erosotasuna ez baita botatzekoa.

AZAROAK

4

ostirala

■ «HISTORIKOAK I»
JARDUNALDIAK

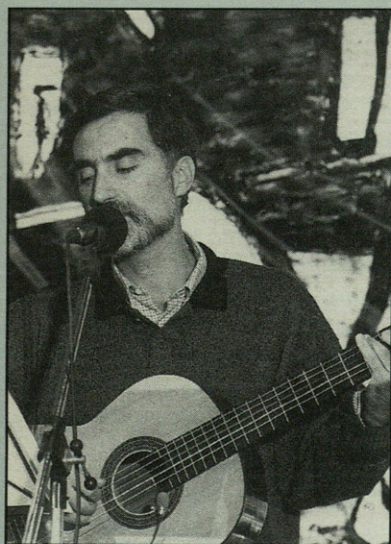
ZUMARRAGA eta Urretxu herriei buruzko lehen jardunaldiak burutu ditu «Hits & Fits» Kultur Bandak. Duela hiru urte sortu zen taldea eta kultura jorratzea du helburu. Historiara jo dute orain herrietako azterketa monografikoek duten garrantziaz jabeturik. Azaroaren 18ra artean, zazpi hitzaldi prestatu dituzte, eta horrela, azaroaren 4an, «Zumarraga eta Urretxu baziren XVII-XVIII. mendeetan» gaiaz jardungo du Iñaki Linazasoro historiagileak, Legazpi dorretxean, 19.30etan. Areto berean eta Urretxuko Kultur Etxean bi astetan zehar Urretxu eta Zumarragako iraganaz mintzatuko dira hainbat aditu.

■ «ANTONIO MARIA LABAIEN» LEHIAKETA

TOLOSAKO Udal Kultur Batzordeak oraindik orain zendutako Antonio Maria Labaien idazle eta kultur gizon tolosarraren izena daraman euskarazko narrazio laburren lehiaketaren bigarren edizioa plazaratu du. Gaia librea den arren, edukiz eta formaz B.B.B./U.B.I.ko gazteentzat egokiak izan beharko dute ipuinek. Gutxienez 20 folioko luzera eskatzen da. **Orijinalak 1994ko abenduaren 31a baino lehen bidali behar dira Tolosako Kultur Etxera.** Sari bakar bat emango da, 400.000 pezetakoa (17.000 libera inguru). Otsailaren hasieran jakingo da epaia. Saritutako lana Alberdania etxeak argitaratuko du urtebeteko epean.

B E G I B E L A R R I

M U S I K A

Abeslariak; Imanol, M^{as} E. Etxeberria, Gorka Knorr, Txomin Artola, Urko, Iñaki Eizmendi, Oskorri, Niko Etxart, Beñat Axiari, Antton Valverde, J.M. Bedaxagar, P.P. Berzaitz eta Xabier Lete.

Ez dok hamahiru, hamalau baizik

EUSKAL kulturaren adierazle den Festaro 94 barruan eta «Kantuz bizi» lelopean, hamalau izan ziren joandako urriaren 14 (ostirala) eta 15ean (larunbata), Donostiako Victoria Eugenia antzokiko taulan kantari jardun zuten abeslariak. Neure amak esango lukeen bezala, «ez gaur goizekoak prezisamente». Adina medio, izan zen «Euskal Woodstock» eta «euskal dinosauruez» jardun zuenik ere.

Zezenetan esaten den legez, ia leporaino beteriko areto batean, eta abeslari bakoitzak bere musikari «koadrilaren» babesean (doinuetan *capote* bat botetzeko asmoz), alternatiba jaso eta konsagratu zituzteneko abestiak, bikain 'plazaratu' zituzten. Adin guzietako jendearen txa-

loak horren lekuko.

Joxan Artze usurbildarrak, aldiz, hamaika poesia zizelkatu zituen.

Ostiraleko saioa, larunbatekoa baino biziagoa eta alaiagoa izan zen; larunbatekoa, berriz, erromantiko eta intimistagoa. Ez ziren Xabier Leteren hainbat poema, edota besteak-beste, «Tirikitrauki», «Goizeko euri artean», «Manuela», «Euskal Herrian euskaraz», «Maitia nun zira» abestiak falta izan.

Festaroa 94ko bi ekitaldiak, batzuentzat gazte zirela entzundako lehen abestiak, eta beste jende askorentzat, gazteago zirela eta «zer ondo ibiltzen ginen» gogorazteko parada ezin hobea izan da.

JON ODRIOSOLA

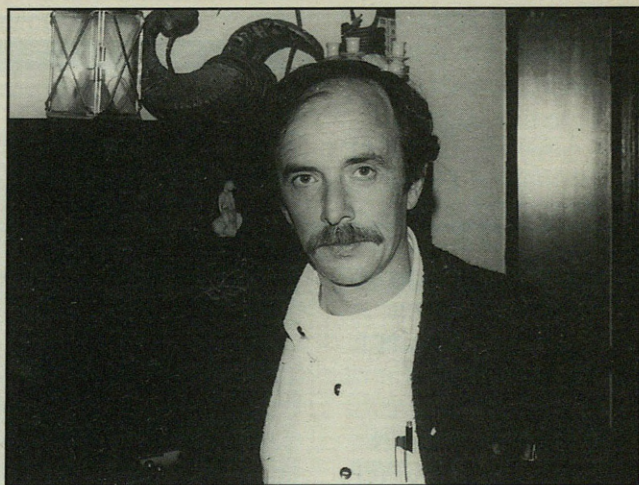
■ ESKULTURAK UNIBERTSITATEAN

AZAROAREN 18ra bitartean, Bizkaiko unibertsitate guztietan hainbat eskultura jarri dituzte ikusgai. Burdinazkoak dira guztiak eta hiru metroko altuera dute. **Enpresa Zientzietako Praktika Programaren ezagutarazteko eta zabaltzeko helburuz ipiniak izan dira**, aisialdi eta kulturara jarrita dagoen Dokumenta enpresaren bitartez. Obrak «El Cajon» taldeak burutu ditu.

AZAROAK
6
igandea

■ XALBADOR EGUNA UREPELEN

XALBADOR bertsolaria hil zela 18 urte betet diren honetan, eta urteroko usadioari jarraiki, egun osorako egitasmoa prestatu da Urepelen. Goizean, 10.30etan meza izango da. Ondoren, bazkaria, antolatzaile, bertsolari eta bertan parte hartu nahi duen guztiekin. Arratsaldeko 16.00etan berriz, bertso saioa. **Bertan izango dira Andoni Egaña, Bittor Elizagoien, Txomin Ezponda, Euskitze eta Xalbador.** Euskal Kultur Erakundeak antolatu du eguna, Xalbador Elkarte eta Bertsolari Elkartearen laguntzaz.

AURTEN irailaren 17tik 24ra bitartean iragan den Hazparneko Hitza Pitz Jaialdian, kontalaritzari zuzendua dagoena, iragarrita zegoen «Goñiko zalduna» euskarazko ikuskaria, baina atzera bota zen, muntaia hasi aurretik antzokiaren gainaren parte bat lurrera erori zitzaielako. Azkenez, azaroaren 5ean ematea deliberatu dute. Goñiko zaldunaren joan-etorriak kontatzen dira ikuskarian, ustez bere emaztea eta maitalea zirelakoan gurasoak erahil eta barkamen eske noraezean egindako pasarteak. Josean Artze (kontakizuna), Jesus Artze (txalaparta), Jean Schwarz (musika zintan) eta Beñat Achiary (Kantua) izango dira obra taularatuko dutenak. Antolatzaileek esan dutenez, diru eta teknika mailan indar berezia egin da egitasmoa burutzeko.

ARGIA ALDIZKARIAREN 75.URTEMUGAN

EUSKAL KULTURAREN URTEKARIA 94

- ✓ Laster da kalean 94ko URTEKARIA
- ✓ Egin zaitez harpidedun
- ✓ Plazaratu bezain laster etxean duzu
- ✓ %25 merkeago eskuratuko duzu

ETXEAN

MERKEAGO

HARPIDETZA SARIAK

Hego Euskal Herria
1.300 pzta. / Ipar
Euskal Herria 71
libera / Espainia
1.300 / Beste
Atzerriak 1.650 pzta. /
Airez 3.300 pzta

SALPUNTUETAN

Hego Euskal Herrian
1.700 pzta. / Ipar
Euskal Herrian 85
libera

HARPIDETZA TXARTELA

IZENA I.DEITURA.....
2.DEITURA HELBIDEA.....
TFNOA HERRIA K.P. HERRIALDEA.....
BANKU EDO AURREZKI KUTXA
SUKURTS.HELBIDEA SUKURTS.ZKIA.
KONTU KORRONTEA/LIBRETA HARP.zka.....
Entitatea Bulegoa K.D. Kontu Zenbakia

ARGIA: Zirkuitu ibilbidea 1 eta 2 / 20160 LASARTE-ORIA / Tel: (943) 37 15 45 Faxa: (943) 36 10 48

L I B U R U A K

«BALEAREN LAKUA».

MIDAS DEKKERS.

ITZULTZAILEA: XABIER

MENDIGUREN.

MARRAZKILARIA:

SANDRA KLAASSEN.

DESCLEE DE BROUWER.

199 or.

GREENPEACEK ingurugiroa babesteko egiten dituen ahaleginez blai ageri zaigu

eleberritxo hau. Menno eta anaia Ipar Polora espedizio arkeologiko batean doazela, Greenpeacekoekin bat egingo dute arrantzaleek balea bat harrapa ez dezaten. Amaieran baleei eta euren ehizari buruzko informazioa eta Greenpeacek arlo honetan egindako ahalegien berri ematen da ●

«MATEMATIKAZKO ARIKETAK.

BEKTOREAK ETA ZENBAKI

KONPLEXUAK».

ELHUYAR. ELKAR. 14.

ZENBAKIA. 81 or.

AURREKO zenbakien il-
doari jarraituz, hamalau-
arren honek ere jorratzen di-
tuen gaien azalpen teorikoa

eta ariketa praktikoak es-
kaintzen ditu -ebatziak na-
hiz proposatuak-, zailtasun
mailaren arabera sailkatuak.
Jorragaiak bektoreak (mo-
tak, biderkadura eskalarra,
bektore-planoaren oina-
rria...) eta zenbaki konple-
xuak (adierazpide-motak,
hots, geometrikoa, binomi-
koa, polarra...) dira. Ikus-

B E G I - B E L A R R I

L I B U R U A K

Kultur gaien bilduma irekia

Sei sail ditu Egan aldizkariaren azken aleak: Antzeki literarioa, sorkuntza, ahozko tradizioa, itzulpenak, adabakiak eta kritikak eta erreseinak. Ez da erraza ale bakar batean euskal literaturaren inguruan horrenbesteko informazio-multzoa biltzea. Argi geratzen da apustu serioa egin dutela artikulugintza eta literatur sorkuntza nahiz kritika arloetan aritu nahi duen orori ateak zabaltzeko. Eta lanen mailaz gain, aniztasuna izan da historian zehar era honetako aldizkariak arrakasta bidean jarri dituen. Argi eta garbi gera bedi literatura iturri duen honelako ekoizpen bat, soziolinguistika, gramatika, dialektologia eta beste hainbat giza zientziak indarrean daudenean, oso zail duela biziraupena, kalitateko lankide sare egonkorrek bermatu eta irakurleen arreta ere deitu behar duelako.

Baina nola bermatu hainbat literatur lan, batez ere ikerketa eta azterketa mai-lakoak, egun kultur giroan horren saio gutxi egiten bada arlo honi gagozkiola? Ez da ideia txarra antolatzen diren hainbat hitzalditan aurkezturiko ponentziak

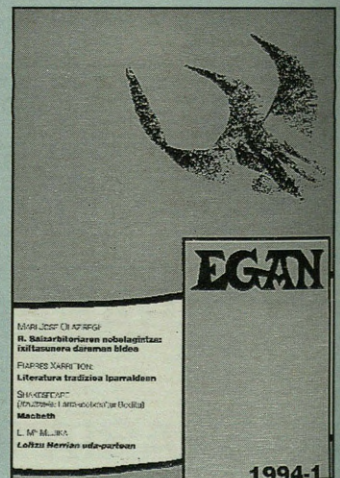
orriotara ekartzea. Era berean, artikuluen luzera dela eta, normalean euren oihartzuna non plazaratu ez duten hainbat literatur jenero hemen aztergai izatea.

Literatur lanen itzulpenak ere badu tarterik hemen. Aukeraketarako irizpi-deak ezarri beharko lirateke, lankidearen esku bakarrik ez utziz, batere kendu gabe egin diren itzulpenen egokitasunari.

Oro har egoera beretsuan aurkitzen da artikulugintzaren nondik-norakoa. Izan ere, badirudi lankideak aukeratzen duela bere lanaren gaia, ez dela oro har enkar-guz egiten. Horrek badu alderdi onik, goian aipaturiko aniztasuna eta zabaltasunaren mesederako, baina agian gai zehatzen inguruko jarraipenik ere egitea komeni liteke, aldizkariak berak gaiak eta hausnarketarako puntuak bultzatuz.

Sailei begira, ez da erraza zehaztea sailek beharko luketen garrantzia; egun bizi duen urritasunagatik, azterketa literarioei leku handiagoa ematea on liteke.

Lankide aldetik oso sare aberatsa lortu dute «Egan»-eko kideek, eta Felipe Juaris-tirenak bezalako lanek aberastu egiten

1994-1

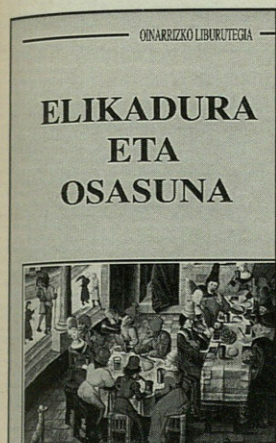
«EGAN».

EUSKALERRIAREN ADISKIDEEN
ELKARTEA. 1994.EKO
1.ZENBAKIA. 259or.

dute aldizkaria, eta txalogarria da eza-
gunegiak ez direnenak ere aurkitzea

RITXI LIZARTZA

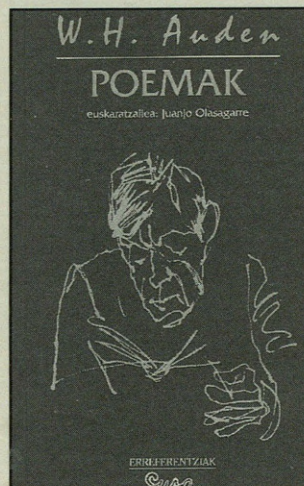
pegi praktiko batetik idatzia, liburua irakaskuntza ertaineko ikasleei zuzendua da ●

«ELIKADURA ETA OSASUNA». GAIK. 76 or.

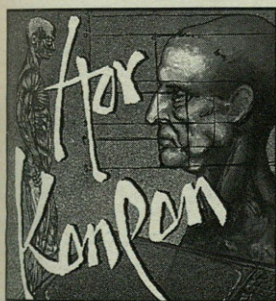
ARGITALETXEKO taldeak prestatu du elikadura jorragai duen hedapen-lan hau. Helburua, jaterakoan izaten ditugun ohitura txarrak baztertu eta dieta orekatu batek eduki behar dituen osagaiak azaltzea da, beti ere nork bere eguneroko bizitzan arazorik gabe jatorduetara moldatzeko. Oinarrizko elikagaietatik abiatutik, fibren beharra, kolesterola eragiten duten faktoreak, zabor janaria eta gaur eguneko bizimoduan, mahaia-

ren inguruan, eragina duten beste hamaika arlo aztertzen dira ●

«POEMAK». W.H. AUDEN. ITZULTZAILEA: JUANJO OLASAGARRE. SUSA. 169 or.

1907-AN Ingalaterran sortu zen idazle handi honen antologia, 1927tik 1973ra bitarteko poemak aurki litezke lan mardul eta sakon honetan. Rikardo Arregi Diaz de Herediaren aitzin-solasaz gain, poemetako zenbait hitzen azalpena, irakurketa erraztu nahirik. Egilearen argazkiak, idatziriko lanen zerrenda... Lan gomendagarria zeharo, Olasagarrek eta Susak paratua poeta ingelese ezagutzeko ●

«GIZAKI STANDARD 7534 ZENBAKIDUNA». HOR KONPON. ELKAR. HAMALAU kanta biltzen ditu -bost grabatutako azken

maketan agertuak- orain sei urte sorturiko talde honen CD berriak, bigarrena eta bakarka kaleratzen duten lehena. Gai aldetik, pil-pilean dauden hainbat gizarte arazo azaltzen dira: gizarteak norbanakoa zapaltzea, maitasuna, oroimenak, talde hau berau bezalako ibilbidearen arazoak... Kantu eta doinu landuak, guztiak erritmo eta gitarra-hots nabarmenen menpe ezarri ditu taldeak ●

«EMTE». ERRENTERRIAKO MUSIKA TALDEEN ELKARTEA.

EGITASMO interesgarria gauzatu dute Errenteriako

hainbat musika taldek lan komun baten bidez talde bakoitzaren kanta bana disko batean ipiniz. Euskaraz eta erdaraz kantatzen duten taldeak aurki litezke, horien artean Ezin Uk, Ostikada, Bihotz Erre, Hobaneuke, Ke+da ezaguna, Holy Blues, Ilusio Faltsuak, Kashbad eta No Toxic Pipe. Aukera polita maketa mundutik irteteko aukera gutxi dituzten talde hauen lanak ezagutzera emateko ●

Hontza

LIBURUDENDA

Okendo kalea, 4
Tel. 42 82 89 Faxa: 43 12 56
20 004 DONOSTIA

PAUSOZ PAUSO

Globo hegaldiak eskaintzen dizkigute Natura Kolektibokoek. Iruñeko inguruneak, Erriberriko Gaztelua zein Bardeak hegaztien ikuspegitik ikustea bizitzan gutxitan izaten diren esperientzia horietakoa bihurtuz.

Txorien ikuspuntua

AISIALDIAZ ez ziren larregi arduratuko Montgolfier anaiak gizakia hodei arta bidaltzeko lanari ekin ziotenean. Zientzilariak, mendeetako ametsa burutzea zuten xede, hegaztien ikuspegiak lurra behatzeko.

Zaila suerta daiteke, beraz, norberaren burua globo batean irudikatzea, are gutxiago dauden aukera eskasak azterturik. Hala ere, eta Euskal Herrian dena posible dela esatea gehiegi bada ere, globo bidaiak egiteko aukera badugu. Iruñeko Natura Kolektibokoek hala ziurtatu digute, bederen. As-tebururo Iruñea inguruan antolatzen dituzten txangoak ditugu eredu. Igandero goizeko 7,30etan Iruñeko ibarrera gertura gaitezke bizitzan behin izaten ditugun

esperientzia horietako baten bila.

Pertsona kopurua 4tik 6r bitartekoa izanik, ordu terdiko txango baten balioa 15.000 pezetakoa (650 bat libera) da eta hegaldi diploma eta bukatuta gero eskaintzen den hamaiketako hartzen ditu barne salneurriak. Iruñeko ibarra ezagutuz gero, Erriberriko gaztelua eta Bardeak ere inguru aproposa dira globo hegaldiak egiteko haize korronteak direla medio. *«Komenigarria da alde zurretik deitzea txanda gordetzeko, jende asko animatzen baita horrelako esperientzia bat izatera»*, azaldu digu Naturako kide batek. Horretarako modurik errazena Natura Kolektibora telefonoz deitzea da. Informazioa jasoitzeko eta tokia hartzeko telefono honetara jo: (948) 27 74 27.

«Gutxi izan ohi dira jendearekin hegaldiak egiten dituzte globo gidariak», esan digu Naturakoak bitxikeriaren erakusgarri. Abentura txiki hau ez dela arriskutsua azaldu digute, baina komenigarria da 16 urtetik gorakoak izatea bidaiariak, aieratze eta lurreratzeetan haize korronteen eraginez mugimendurik izaten baita 'untzian'.

Horrelako hegaldiak egiteko eguraldiak hitz nagusiak esan ohi ditu, eta haizerik ez dabilen eguna izaten da aproposa. Bitxikeria eta esperientzia berria dira hegaldi hauek eskaintzen digutena. Alegia, aukerari joaten utzi ez eta ordu terdiz lurrari hegaztien erresumatik so egin ahal diogula ■

JAKIN BEHARREKOAK

Gordetzekoak gordetzeko

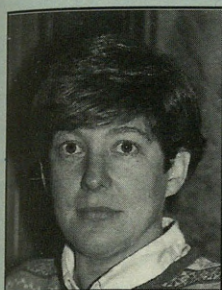

Aurrez tokia hartzea, eta Eoloren laguntza komeni dira.

Naturak antolatzen dituen globo hegaldietarako tokia hartu beharra dago. *«Jende askok deitzen digu»*. Dena den, neguko igandeetan soilik egiten direnez, eguraldiak erabakitzen du, azken batean, txangoa posible izango denentz. Erreserba egin eta eguraldiak ez badu laguntzen, Naturako kideak arduratzen dira ohartzeaz. Haizerik gabeko egun garbia bada, gozamenerako aukera.

HURA OTORDUA!

LAURA MINTEGI
Idazlea

Zapore klasikoak

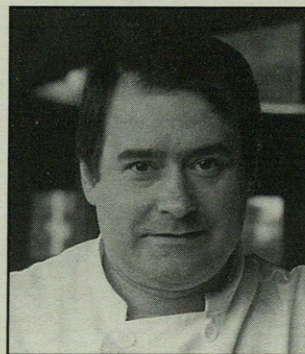
Laura Mintegi inoiz afaltzera gonbidatzeko asmoa baduzue, lasai egon zaitezke, idazle hau, berak aitortzen duenez, faxa baino klasikoagoa delako. Patata-tortilla prestatu eta munduko emakumerik zoriontsuena izango duzue parean. Bestela, saltsa-maltsetan hasteko gogorik baduzue, Laurak berdin eskertuko ditu kaneloiak, bere erresuma kaneloia batzuen truke eskainiko luke eta.

Hala ere, hanka ez sartzeko gomendioak ere baditugu: Laurak gerra hotza egiten die garbantzuei, ilarrei eta babei. Zergatik? Onomatopeia kontuak. Hau da, garbantzuek, ahoan sartzean 'pof' egiten dutelako; ilarrek, bestalde, 'pif', eta azkenik, babek, 'puf'.

Edateko ardoa eta ura maite ditu —batez ere haurdunaldi garaietan— eta ardo gorri nafarrari, bereziki, ez dio muzinik egiten. Edatekoetan ere zapore klasikoak nahia-go ditu eta.

Sake ederreko tenislaria

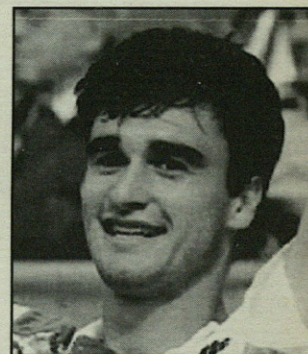
ATENASKO sari gorena-rekin itzuli zitzaigun baina Ostravan erabilitako kolpe bitxiak ez ditu hainbeste emaitza ekarri. Tenislariak bitaminak beharko dituelakoan edo, sarrerarako barazki menestra bat proposatuko nioke, beti ere garai-ko onddoekin aberastuta. Sarrera nahiko leuna denez, lehenengo platerak sabela ondo gorpuzteko modukoa izango beharko du, entrenamenduetan eta partiduetan galdutako energia garaiz eta sasoiz berriro hartzeko: arroza txibi saltsatan. Txibiak ondo zatitu eta saltseatu, eta azken orduan arroza eta saltsa beltzarekin nahas-

Alberto Berasategi, partiduetan galdutako energia berreskuratzeko menua prestatu du Hilario Arbelaitez.

tuz, erraz eta azkar egin daitekeen plater ederra izango dugu. Itsasoko eta lurreko indarra.

Ehiza garaia hasia denez, bigarren plater gisa haragia eskaintzea gustatuko litzaidake. Arrigorriagakoak gustura jango lituzke erbi solomotoxoak erreta, goarnizoz lagunduta: pasak armagnac-az eta pasta salteatua. Lehenengo eta bigarren

plater hauek nahiko gogor-rrak direnez, Isostar edo antzekoen orde, Errioxako ardo beltzari aproposa deritzot, kirolariak hala onartuko balu.

Postrerako, berriro jaki leunetara itzul gaitezke. Udareak ardo goxoz eta kanelaz zerbitzatuta amaiera bikaina eskainiko zaio otordu honi, garaipenaren zapore goxoak ez galtzeko ■

ZUK ZEUK

Tearen maitaleak

ASIAKO Hegoaldetik ekarritako tea mundu osora hedatu bada ere, gutxi eza gutzen dituzte belar honen erabilpen anitzak. Adibidez, aski ezaguna da te epelarekin egindako konpresak begietako kongestioa eta konjuntibitisaren aurka errezeta egokia direla. Baina landarezaleen harridurarako, belar honek baditu zenbait abantaila: te hostoak loredun landareen sustraien inguruan jarriz gero, ongarri gisa erabil ahal ditugu. Etxean, duela gutxi barni-

zatutako altzariren baten usain txarra kentzeko, nahikoa da te beltzarekin egindako infusioarekin garbitzea; eta burusiak hosto hauekin betez gero amets gozoak izango ditugula diotenak ere badira.

Sukaldean murgildurik, egarria kentzeko edari one-netako bat izateaz gain, teak baditu beste ezaugarri batzuk. Arrautzak egostean, adibidez, erabilitako te hostoak gorringoari zaporea mantentzen lagundu eta berea ere emango dio ■

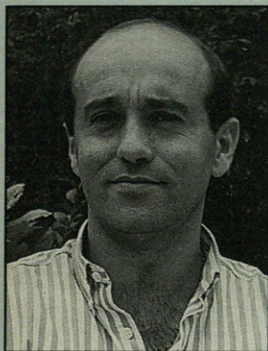

Egarria kentzeko edari oso egokia, te landareak aukera asko eskaintzen ditu sukaldean eta sukaldetik kanpo erabiltzekoak.

BATA ZURIA ERANTZITA

JOXERRA AIZPURUA
ZETIAZ-Elhuyar-eko kidea

Azken eguna

Txikitan, ikasle nintze-nean, «Religión» asignatura ikasteko «Historia Sagrada» izeneko liburua aztertu genuen. Liburu hartatik gauza gutxi gogoratzen baditut ere, badago buruan txertaturik geratu zaidan irudi bat, munduaren amaiera adierazten zuen irudia hain zuzen ere. Irudi horretan, zeru iluna, etxeak erortzen eta gizon bizardun baten beldurra adierazten zuen aurpegia, dena inguru misteriotso batean, azaltzen ziren.

Hazi ahala, azken egunaren nolakotasun zientifikoa kezkatzen hasi nintzen eta urte batzuetan arrazoi koiunturaletan aurkitu nituen arrazoi nahikoak. Gatazka nuklearrak eta epidemiak izan ziren nire pentsamenduaren zutabeak, baina, aldi berean, aurrekoen eraginez akabera totalak baino akabera partzialak gertatzen zirela

banekien. Zerbait absolutuago behar nuen eta hori Isaac Asimov irakurtzean aurkitu nuen.

Asimov-en arabera eguzkiak eragingo du munduaren amaiera. Gauza jakina da, eguzkitik datorkigun energia etenik gabeko leherkuntza atomikoen ondorio dela. Eguzkian dagoen erregai nagusia hidrogenoa da eta hori agortzen hasten denean, zortzi mila milioi urte barru gutxi gora-behera, beste erregai batzuk eragiten hasiko dira. Une horretan eguzkiaren iharduera areagotu egingo da eta guregana ailegatuko den energia orain baino askoz ere bortitzagoa izango da, horren eraginez Lurra goritu eta urtu egingo delarik.

Horrelakoxea izan daiteke Lurraren amaiera eta lagun batek erantsi zidan «bizia» ere bai. Lagun horrek bizia eguzkiarekin batera doala esaten zidan, baina ni ez nago hain seguru. Bizia, eguzkiarekin baino energi iturri handiren batekin edo gehiagorekin bateragarri dela iruditzen zait. Egia da, egun ezagutzen dugun energi iturri garrantzitsuena eguzkia dela, baina espazioa arakatzeko hasi berriak gara. Zeruari so eginez, gauean ikusten ditugun izar horietatik batzuk zergatik ezin daitezke eguzkia bezain indartsuak edo gehiago izan.

VIH: HIESaren eragilea al da?

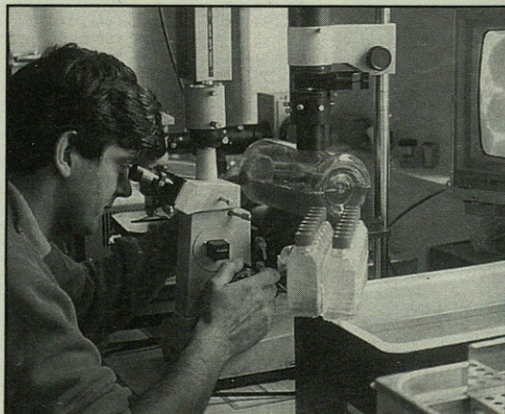
GERO eta gehiago dira HIESaren jatorria bilatzeko teoria ofizialek urruntzen diren zientzialariak. Hau da, VIH al da soilik HIESaren eragile? Edo, aldiz, beste faktore batzuk daude gaitz hau azaltzeko? Luc Montaigner zientzialaria eta VIHaren aurkitzaileak aspaldi esan zuen «birusa ez dela nahikoa HIESa azaltzeko», eta halaxe diote duela gutxi bildu eta «HIESa birplanteatu» txostena idatzi duten zientzialariak. 300 baino gehiago dira: Nobel saridunak, Amerikako Zientzien Akademiako kideak, biologia, biologia molekularra eta osasun publikoko adituak.

Hauen arabera, bizimodurako ohitura txarrak, botikazaletasuna, zainpeko drogamenpekotasuna, beldurra eta gaitz honek duen tratamendu ofiziala dira benetan HIESaren errudun. Hirugarren Munduan HIESa

duen hedapena azaltzeko biztanleek jasaten duen gosea eta miseria nahiko dira aditu hauen arabera.

Adibide bat 1993an Nobel saria jaso zuen Karl Mullisek azaltzen du. Birusa aurkitzeko teknologia aurreratuena asmatu zuen kimikari honek eta bere teoriak oinarritzeko argudio bakarra erabiltzen du: hainbat kasu daude VIHaren antigorputzak aurkitu ez direnak. Beste zientzialari batek, Enrique Costa Vercher, «VIH: birus erregabe baten kontrako epaiketa» liburuaren egileak zera azaltzen du: seropositiboek %75ek bizimodu arrunta daramate 10 urtetan zehar.

Azkenik, AZT-Retrovir tratamendu ofizialaren kontrako teoriak ere badira. Hain zuzen ere, Concorde izeneko proiektu anglo-frantziarraren arabera, tratamendu honek ez du HIESaren seropositibitatea geldiarazten. Peter Duesberg Berkeleyko Unibertsitateko Biologia katedradunak zera diosku: «AZT HIESaren errezeta da. Gaitzaren beste elementu eragile batzuek urtetan egiten dutena AZTak hilabetetan egiten du» ■

Gero eta gehiago dira HIESaren azalpen ofizialen aurka -gaitz zein terapiak- agertzen ari diren zientzialariak

ETXE ZULOAN

ETXE ZULOAN • ETXE ZULO • ETXE ZULO • ETXE ZULO • ETXE

OSASUNA

Etxeko kosmetika

AMONEK aski ondo eza-
gutzen zituzten dotore jar-
tzeko trikimailuak eta nahi-
koa zuten etxe ondoan zu-
ten ortura joatea. Marrubie-
kin egindako oreka, esatera-
ko, haginak garbitzeko eta
aurpegia hidratatzeko era-
bil dezakegu. Limoia eta na-
tarekin egindako oreka,
berriz, azal koipetsuek di-
tuzten arazoak konpontzen
ditu, eta laranja zukuak azal
idorrak orekatuko ditu.

Ilea zaintzeko nahikoa
dugu arrautza batzuen go-
mingoa irabiatu eta olio tanta
batzuk gehitzea. Ezta ne-

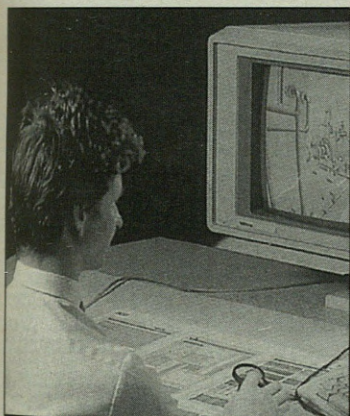
guan ezpainak babesteko
erabiltzen dutenek ezagu-
tuko dituzte honen abantaila-
lak... Amonek nahiko ondo
ezagutzen zituzten, bai,
pintxo-pintxo erromeriara
joateko trikimailuak ■

**Frutak, olioak, ospina, kafea,
arrautzak... amonaren
baratzako produktuek
lurrinak ordezkatu eta
kosmetiko 'merkeak' egiteko
erabil ditzakegu, apaindu eta
zaintzeko.**

TRESNAK

Naturaltasuna

Fruta zukuak toniko
eta krema garbitzaile
gisa erabiltzen dira.
Bestetik, kosmetiko
modura erabiltzen di-
ren errezeta natural
hauek amaiera egoki
bat behar dute eta ba-
tez ere aurpegiaren
garbiketarako kamo-
mila ura erabiltzen da.
Erabil daitezkeen bes-
te belar ur batzuk ez-
kia eta tea ditugu. Oso
egokiak dira hantura
eta ubelduentzat. Be-
rehala igertzen da egi-
ten duten mesedea.

Bideojokoak eta epilepsiak

SALMENTA marka guz-
tiak bete badituzte ere, ge-
ro eta gehiago hitz egiten
da bideojokoek haurren-

gan eragin ditzaketen kal-
teen gainean. Telebista
zein pantaila aurrean or-
duak ematen dituzten
haurren jokaera azertu-
rik, adituak ondorio bate-
ra heldu dira: epilepsia eta
bideojokoaren arteko ha-
rremana zuzena ez bada
ere, joera duten haurrek
epilepsia izan dezakete.

Frank Besag epilepti-
koekin aritzen den medi-
ku ingelesak nahiko erre-
medio erraza aurkitu du.
Bere ustez, nahikoa da
pantaila aurrean begi bat
ixtea zeren eta, kasu ge-
hienetan, epilepsia pan-
tailak igortzen duen argi
seinalea begi bietan isla-
tzean ematen baita ■

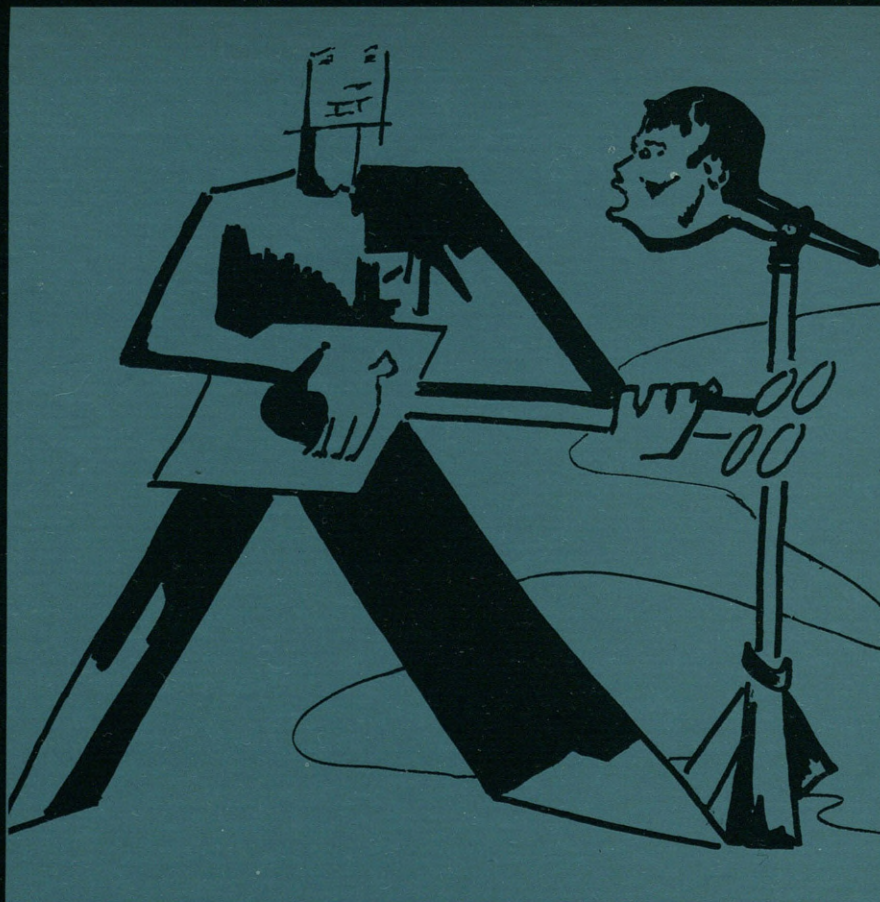
HAURRAK

gaur
express
mezulariak

- Hiri barruko zerbitzuak
- Nazionala 10 ordu
- Nazioarteko zerbitzuak
- 3.500 kg arteko kamioi zerbitzuak

Donostia: 472438 - Tolosa: 6519 96
Beasain: 888938

belarriak goxatzen •

ARCIA
Puntako informazioa astero

egin

ERRATZU

Urriaren 29an gaueko 11etan

**HAURTZARRAK
ZARAMA**

**LA POLLA RECORDS
POTTOKA BAND**

Xorroxin Irratiak antolatua

Sarrerak salgai: Erratzun Zubi Punta, Elizondcn Kasino eta Fortenea,
Donezteben 12, Lesakan Atxaspi, Beran Puy, Iruñean Kilkir, Irunen
Bertso Hop eta Xorroxin Irratian. Aintzinetik 900 pta, takillan 1.200

Egunkaria

ttipi-ttapa

kontzertuak 10 urtez

Xabier Aldanondo: «Lehenengo egunak erotzeko modukoak izan ziren»

Super Bat» saioak izan duen arrakasta ikusita, laugarren pertsonaia gehitzea erabaki da. Xabier Aldanondo donostiar gazteak —19 urte ditu— Xabi 'Metal' gorpuztuko du. Esperientzia eza eta nerbioak aipatu dizkigu Xabierrek, laster aurpegi ezaguna bilakatuko den arren.

ARGIA. Nola gerturatu zara telebistara?

X. ALDANONDO. «Super Bat» saiorako egin zituzten frogetara aurkeztu nintzen

iaz, baina zortetik gabe. Uda honetan, dantzaleku batean ari nintzela, deitu egin zidaten. Frogak egin eta bihar munean baiezkoa nuen.

Filosofia ikasten ari da Xabier Aldanondo, eta telebistan jarraitzeko gogoa izanagatik ere, ikasketak amaitu nahi ditu.

A. Nola dakusazu zure burua telebistan?

X.A. Oso gustura nago baina lehenengo egunak erotzeko modukoak izan ziren. Oso urduri nengoen ez bainuen mundu hau ezagutzen. Antzerkia askoz ere lasaia goa da eta badut esperientzia ikastetxekoa, baina telebistakoa beste gauza bat da. Gainera, zuzenean grabatzen dugunez, hanka sartzea erreza da.

A. Eta fan-ekin nola moldatzen zara?

X.A. Oraingoz ezagutzen dudak fan bakarra ama dut. Beti grabatzen dizkit saioak eta, horrela, akatsak konpontzeko bidea daukat.

A. Zer esan dezakezu Xabi 'Metal'i buruz?

X.A. Nire izakeraren kontrakoa bada ere, nahiko ondo moldatzen gara, neu ere mutiko urduria naizelako. Jantzetan, ordea...

A. Telebistan jarraitzeko asmoa duzu?

X.A. Nahiko nuke. Oraingoz abendura bitarte eta gero gerokoak.

A. Beste eskaintzaren bat izan duzu?

X.A. Ez, eta gainera «Super Bat»-en jarraitzea gustatuko litzaidake. Hala ere, ikasketak egin nahiko nituzke, unibertsitatean alegia.

A. Zaletasunak?

X.A. Beste gauza batzuen artean, ARGIAko gurutzegramak egitea. Arreba eta biok aritzen gara.

IKUSITAKOAK
IKUSITA

Telebistako paisaia

165 eskolegun, 200 jaiegun eta 365 egun telebista ikusteko, batzbesteko bi-hiru ordu egunero. Telebista egungo *Baby-sitter* nagusia bilakatu bide da. Zein da, haur eta gazteek etengabeki begiratzen duten ikusentzunezko halako paisaia?

Pantailako eremuan gazteen kultura berria mundiala eta homogeneoa da eta ikuslegoaren zein *prime-time*etan faborea duten jeneroez hornitzen da: jokoak, telesailak, komediak, akzioa, abenturak..., guzti hori, ikusle txikientzako, marrazki bizidun itxurapean aurkezten delarik. Gazteak, bestalde, leialagoak dira programa konkretuei telebista kate bati baino eta aukeraketa egiterakoan, indarkeria, arintasuna, nahasgarritasuna eta efektu liluragarriak —espektakulua, alegia— dira joera nagusiak.

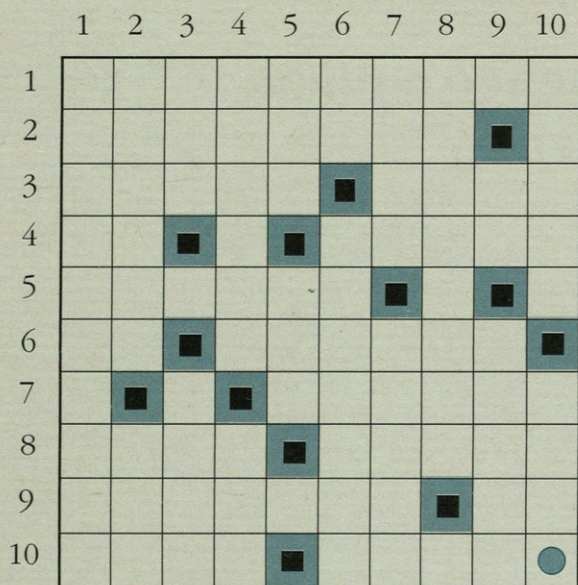
Nahiz eta adin hauetan telebistak garrantzizko funtzioa izan sozializazio bidean lekorapenezko eta espektakulu telebistak komunikazio telebista baztertu du, eredu pribatu zein zerbitzu publikoetan ere. Ikusentzunezko halako paisaiaren aurrean, galdera zera da: ikuslego indizeak igotzea, joerak eutsi arren edo, zerbitzu publikoaren bidean, kultur eta gizartekidetasunerako esperientziak eskeintzea? Horixe gazte eta umeentzako emanaldien programatzaileen kokxa.

ENEKO LORENTE

MYRIAM GARTZIA

Denborapasa

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN: 1.- Batasuna duten bertso-lerroen multzoak. 2.- Eguneroko erosleak. Lehenengoa. 3.- Arazi. Sudurreko jario. 4.- Alderantziz, iridioaren sinbolo kimikoa. Bokala. Nekaldi. 5.- Gailur. Potasioaren sinbolo kimikoa. Bokala. 6.- Azken eta lehenengoa. Nahiak. 7.- Argoiaren sinbolo kimikoa. Bat. Mesopotamia Garaiko inperioa. 8.- Barazki mota. Enbutua. 9.- Oldarrak. Joan aditzaren erroa. 10.- Erraz. Ortografia zeinua.

GOITIK BEHERA: 1.- Aberriaren alde diharduena. 2.- Heriotzaren pertsonifikazioa. Gaiso. 3.- Barazki mota. Nitrogenoaren sinbolo kimikoa. Ikasi aditzaren infinitibo. 4.- Espainiako dirua. Bete. 5.- Ihardin. Desira. Zero. 6.- Gauero egin ohi dugu. Espetxeratuak. 7.- Emakume dotorea. Sendo. 8.- Ikuskizun. Mila. 9.- Bokala. Modu atzizkia. Pisu unitatea. 10.- Itsas hegaztia. Argentinako talde parafaxista

Kate hitzak

Letra kopuru desberdineko hitzak ageri zaizkizu ondoan. Helburua zera da, eskuineko taula osatzea, puzzlea bailitzan. Pasa ezazu hitz bakoitza dagokion lekura, kontuan harturik hitzok ezker eskuin eta goitik behera joan daitezkeela.

8 letra

Auzuneak
Emakumea
Lirainak
Neskatoa

7 letra

Babestu
Batasun
Ihardun
Kantari

4 letra

Adio
Amak
Arku
Arra
Bahe
Bapu
Begi
Bele
Bizi
Duzu
Eroa
Garo

Inor
Irun
Labe
Laia
Mari
Ostu
Oren
Orka
Orro
Zati
Ziza
Zuzi

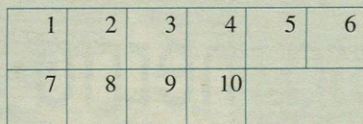
2 letra

Ad
Ag
Es
No
Nu
Ta
Uk
Ze

3 letra

Ari
Bor
Eta
Gas

ERANTZUN

		Altzari handia	Barazki mota	Egurra	Neukake
		Behatz ipaingarria	Sortu zintuena	Talde	
Muscieta	Zuberoako herria	Azpikeria			
Hegazti mutzailak	Olari	Indioa			6
1					
Beltza			Ald. Italiako ibaia	Bokala	
Gizon izena			Oxigenoa	Adoleszente	5
		Zein pertsonaren			Partiturak eusteko tresna
		Idazki mota		10	
Genurak ez			Hitza		
Ipar talde			Errep. gorotza	8	2
		4		Argi, hitz elkarketan	
	Geuk			Suari dario	
	Potasioa				
Kampai txiak				Ez eme	
Amas ezak hil				Oriaren erdian	
		7			
	Rutenioa		Ugaztun herbiboro		
9	Lehenengo		Kontsonantea		3
Nebak				Behorra bero egon	

Aurreko asteko soluzioak

Gurutzegrama

				E	S	T	I	T	X	U
				A	R	O	Z	E	N	A
				●	T	●	I	●	G	●
				T	X	I	R	O	A	K
●	T	●	O		A	M	A	R	R	U
T	X	O	K	O	L	A	T	E	A	K
●	A	L	E	M	A	N	I	A	●	U
A	P	A	L	●	P	A	●	K	A	S
●	E	R	A	B	A	K	I	●	L	O
E	L	I	●	I	R	●	S	E	G	A
●	D	A	R	A	T	U	L	U	A	●
S	U	G	E	●	A	B	A	R	R	A
●	N	A	Z	A	K	E	●	I	A	Z

EZKER ESKUIN: 1. Lausenguak. 2. Ezkata. Sua. 3.
Harreman. R. 4. Era. Nigana. 5. Noiz. Bi. It. 6. E.
Nekian. E. 7. Noan. Anai. 8. Gar. Gr. Fin. 9. Os.
Marra. O. 10. Aipagarria.

GOITIK BEHERA: 1. Lehenengoa. 2. Azaro. Oasi. 3.
Ukrainar. P. 4. Sar. Zen. Ma. 5. Eten. K. Gag. 6.
Namilbiarra. 7. G. Agian. Rr. 8. Usna. Nafar. 9. Au. Ni.
II. I. 10. Karate. Noa.

Kate hitzak

	D	E	B	A		G	A	S	A	
Z	I	R	I		S		N	O	R	K
A	R	A	Z	O	A	K			I	O
P	U		A	R	R	O	I	L	A	K
I			E	R	I		A	D	E	O
		A	R	D	O		G	A	K	O
B		T	U				Z	E	R	U
U	S	A	N	S	O	L	O			O
D	O	I		I	R	A	K	A	T	S
A	I	N	A			I	I	H	I	A
	N	A	N	O		L	A	I	A	

A 1. Luhuso. 2. Haran. 3. Gurari.

A 1. Luhuso. 2. Haran. 3. Gurari.

4. Sarea. 5. Joniar.

B 1. Iholdi, 2. Orain, 3. Alaitu.

4. Ditut. 5. Minutu.

Kate hitzak

Zenbaki bakoitzeko hitz bat eta bera

	1		3		5
1		2		4	
	2				
3					
	4				
5					

1. Gipuzkoako herria
2. Iraindu
3. Abestiak
4. EE.UU. etako hiria
5. Lauko zenbakia

	1		3		5
1		2		4	
	2				
3					
	4				
5					

1. Gipuzkoako herria
2. Une labur
3. Zigoitiako auzoa
4. Ugaztun karraskaria
5. Ordainak

Harria eta herria

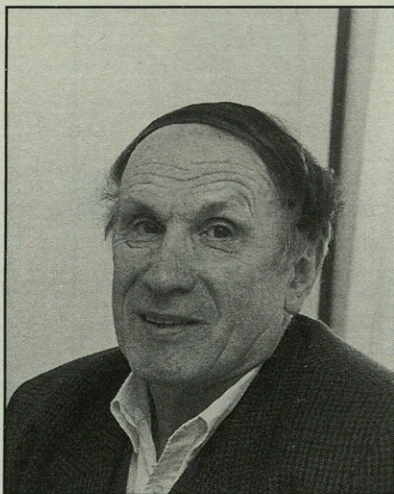
IRISARRIN urri honetan, euskal harriaren festa zen, Euskal Kultur Erakundeak antolatu dituen ondarearen egunetan, hil harriak, mairuen denborako etxeak, oraingo etxegintza eta beste. Euskarak ere bazuen bere lekua, «Euskara agerian» liburuxkarekin, bide seinale batzutan, euskaltzaindiaren inguruan bildu diren hainbat erakuts mahaietan, «Herria», «Egunkaria», Uzei, Elhuyar...

Bi ministro mintzatu zaizkigu euskararen alde, andere miarritzarra eta jaun biarnesa, kanpoan «Euskal Herrian Euskaeraz» oihuak entzuten zirelarik. Iparraldean zerbait aldatzen ari da euskarari buruz. Euskaltzale kritiko batek komentatzen zuen: «Bayrouk bere aitzaki guztiengatik, euskararen errespetua eman die hautetsiei».

Ez da gutxi. Garaia ez da hain urrun, 15 urte, auzapez euskaltzain batek Garazi eta Baigorriko hautesiak bildu zituela, Giscard presidentearen 'kultur karta' onartarazteko. Lekuko deputatua irriz eta trufan euskal kulturaz eta hautetsiek txalotu zuten 'lekuko deputatua'.

Garaia ez da hain urrun, 10 urte, eskola publikoaren elebitasuna sartu nahi zutenean, hain segur ikastolen arrakastarengatik, irakasle euskal guztiek eza eman zutela, arrazoi sindikal ilun batzuren aitzakian. Andere ikuskatzaileak (sortzez Normandia-koa) Parisen aurkitu zuen lehen ikasgela elebiduna ireki zuen irakasle euskalduna. Egia da geroztik Sarako eskolak umeak egin zituela.

ZER gertatzen da Herriko Etxeetan? Aitzinamendu bat hiru urratsetan:

ERRAMUN BAXOK

Pizkundeako idazkaria

lehenik euskal harriak onartu dituzte, gero euskal kultura eta orain euskara aurkitzen dute.

Euskal harriak? Lauburu elkartea (aurten 20 urte) ibili da jatorrizko etxeak goraipatuz, hil harriak zainduz, ingurunea ikertuz. Hautetsiek herriaren ondarea ulertu zuten eta baloratu, kanpotarren begien miresgarri.

Euskal kultura Pizkundearen abenturari lotua da 14 urte hauetan. Sozialisten aroan, Destrade deputatuaren hizkuntz legeak porrot egin zuelarik bai eta Baionako kultur etxe eusko-frantsesak, orduan hasi ziren euskal kulturaren negoziaketak Parisen ministroitzetan. Azkenean, bi erakunde ofizial ardietsi genituen, Euskal Kultur Erakundea eta Udalar-teko Sindikata, euskal kulturaren sostengurako. Sindikat horrek legez-

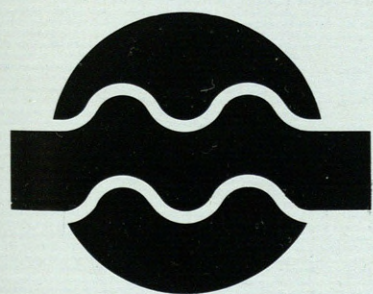
ko izatea badu Barne Ministeritzaren gerizpean eta zerga bil dezake bere helburuen lortzeko. Baina, herrietako kontseilu bakoitzaren onarmena behar du. 'Lekuko deputatuak' ezaren kanpaina egin zuen herriz herri. Pizkundeak baia eskatu zuen tokiko euskaltzaleak eta abertzaleak mobilizatuz. Baia nagusitu zen 130 herritan, orotara 145 direlarik. Eta 1992ko Biltzar Nagusian aho batez Hizkuntz Gutxituen Eurokartaren alde bozkatu zuten.

ORAIN euskararen urratsa egin behar dugu. Deiadar kolektiboak berriz ere bildu ditu AEK, Seaska, Pizkundea eta EHE, «Euskararen agiria» lantzeko. Alde batetik, oroitarazten dugu «Euskara dela jatorrizko hizkuntza». Bestalde, Eurokartaren 7. artikulua aplikatuz, hau eskatzen dugu: «Euskal Herria kudeatuko duen instituzio politiko-administratiboa sortu behar da. Instituzio honek bere gain hartuko du euskararen normalizaziorako ardura publikoa».

Bayrou ministroak euskara goraitpatzen du baina euskal departamendua ukatzen digu. Inchauspe deputatuak departamendua eskaintzen digu baina euskara aipatu gabe. Guk bi ondoreak elkar lotzen ditugu, euskara eta herria. Gure nortasuna auzitan da leku askotan, bereziki Garapen Kontseiluan. Auzi horretan parte hartu nahi dugu gure moldean. Eztabaida hori sartuko dugu elkarreetan, hautetsiengan eta hauteskunde denboran. Ezin dugu asmatu guretzat euskararik gabeko herririk eta irauteko euskarak badu bere herriaren beharra.

GAZTEA
eta
EUSKALDUNA

F.M. 102.6

Lekeition	98.1
Ondarroan	92.5
Markinan	96.7
Aramaion	104.9

BIZKAIA

irratia

TXORIA, INOIZ BAINO GORAGO

